

แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

พระมหาพุทธสรณ์ ชัยสมบัติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2567

แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

พระมหาพุทธสรณ์ ชัยสมบัติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2567

MOTIVATION IN DHAMMA PRACETICE OF BUDDHISTS AT WAT THONGNAIM, NONGKHAEM DISTRICT, BANGKOK

PHRAMAHA PHOUTHASONE XAYSOMEBATH

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
PROGRAM IN BUDDHIST STUDIES
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2024

หัวข้อวิทยานิพนธ์	:	**แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระมหาพุทธสรณ์ พุทฺธสรโณ (ชัยสมบัติ)**
ชื่อปริญญา	:	**ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**พุทธศาสน์ศึกษา**
ปีพุทธศักราช	:	**2567**
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	**รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์**

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย .....
(พระสุทธิสารเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

ประธานกรรมการ .....
(พระศรีวินยาภรณ์, ดร.)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษา) .....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์)

กรรมการ .....
(พระมหาวิโรจน์ คุตฺตวีโร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

กรรมการ .....
(ดร.ชมพูนุช ช้างเจริญ)

กรรมการ .....
(รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Topic	:	Motivation in Dhamma Practice of Buddhists at Wat Thong Niam, Nongkhaem District, Bangkok
Student's Name	:	Phramahaphouthasone Xaysomebath
Degree Sought	:	Master of Arts
Program	:	Buddhist Studies
Anno Domini	:	2024
Advisor	:	Assoc. Prof. Dr.Suvin Ruksat

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master Degree of Arts (Buddhist Studies)

Dean of Graduate School .....
(Phrasutthisanmethi, Asst.Prof.Dr.)

Thesis Committee :

Chairman .....
(Phrasrivinayaphon, Dr.)

Member (Advisor) .....
(Assoc.Prof.Dr.Suvin Ruksat)

Member .....
(Phramahaviroj Guttavīro, Asst.Prof.Dr.)

Member .....
(Dr.Chompoonuch Changcharoen)

Member .....
(Assoc.Prof.Dr.Wuttinant Kantatian)

Copyright of the Graduate School, Mahamakut Buddhist University

บทคัดย่อ

หัวข้อสารนิพนธ์	:	**แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระมหาพุทธสรณ์ ชัยสมบัติ**
ชื่อปริญญา	:	**ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**พุทธศาสน์ศึกษา**
ปีพุทธศักราช	:	**2567**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	**พระมหาวิโรจน์ คุตฺตวีโร, ผศ.ดร.**

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ประชากรศึกษา จำนวน 130 คน เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว ทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe (Post Hoc)

ผลการวิจัยพบว่า :

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.33) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.18) ส่วน ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.09) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม ต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ปัญหาเรื่องของการใช้เครื่องมือสื่อสารในระหว่างช่วงเวลาที่ปฏิบัติธรรม พระวิทยากรมีจำนวนไม่เพียงพอในการดำเนินงาน และยังไม่หลากหลาย การติดตั้งเครื่องปรับอากาศบริเวณสถานที่ปฏิบัติที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสบายในขณะปฏิบัติเนื่องจากมีอุณหภูมิที่เหมาะสมยังมีไม่มากพอ ยังไม่มีความพร้อมในเรื่องของสถานที่พักของผู้ปฏิบัติและห้องน้ำ

คำสำคัญ : แรงจูงใจ, การปฏิบัติธรรม, พุทธศาสนิกชน

ABSTRACT

Thesis Topic	:	**Motivation in Dhamma Pracetice of Buddhists At Wat Thongnaim, Nongkhaem District Bangkok**
Student's Name	:	**Phramaha Phouthasone Xaysomebath**
Degree Sought	:	**Master Aster Degree of Liberal Arts**
Program	:	**Buddhist Studies**
Anno Domini	:	**2024**
Advisor	:	**Assoc. Prof. Dr. Suvin Ruksat**
Co-Advisor	:	**PhramahaViroj Guttaviro, Asst. Prof. Dr.**

This thesis has the following objectives: 1) to study the motivation for practicing Dhamma of Buddhists at Wat Thong Niam, Nong Khaem District, Bangkok; 2) to compare the motivation for practicing Dhamma of Buddhists at Wat Thong Niam, Nong Khaem District, Bangkok; and 3) to study suggestions regarding the motivation for practicing Dharma among Buddhists at Wat Thong Niam, Nong Khaem District, Bangkok. The study population was 130 people. The research mean was a questionnaire. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. T-test and one-way ANOVA test was also included. Analyzing mean differences was performed for each pair by Scheffe's method (Post Hoc).

The research results found that :

1. Results of data analysis on the motivation for practicing Dhamma of Buddhists at Wat Thong Niam, Nong Khaem District, Bangkok in overall was at a high level ($\overline{X}$ = 3.86). When considering each aspect, it was found that the need for happiness and peace of mind aspect was the highest average ($\overline{X}$ = 4.33), followed by the residential aspect ($\overline{X}$ = 4.18). But the need for stability and safety aspect got the lowest average ($\overline{X}$ = 3.09) respectively.

2. Results of comparing data on motivation for practicing Dhamma of Buddhists at Wat Thong Niam, Nong Khaem District, Bangkok, with different gender, age, and educational level and experiences in practicing Dhamma in overall are not significantly different at the .05 level.

3. Suggestions regarding the motivation for practicing Dhamma of Buddhists at Wat Thong Niam, Nong Khaem District, Bangkok are as follows: 1. The problem of using communication tools during meditation time. 2. Not enough monk to carry out the work and not diverse for duty. 3. Not enough air conditioner in the practice area due to hot temperature. 4. Not appropriate the practitioner's accommodations and bathrooms.

Keywords : Motivation, Dhamma Practice, Buddhism

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาจากบุคคลหลายฝ่าย และผู้เกี่ยวข้องทางด้านวิชาการที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำปรึกษาตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยที่ดูแลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ประจำหลักสูตรที่ช่วยเป็นภาระธุระในเรื่องของการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญที่ช่วยตรวจแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม พระมหาวิโรจน์ คุตฺตวีโร, ผศ.ดร. ที่ช่วยแนะนำในการทำงานวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้อำนวยความสะดวกด้วยดีเสมอมา ตลอดทั้งเพื่อน ๆ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา และกัลยาณมิตรทุกท่านที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจสนับสนุนให้ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดทองเนียม แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่เอื้อเฟื้อเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณ พระครูปลัด ประสิทธิ์ ปสิทฺโธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองเนียม ที่เมตตาให้คำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ขออนุโมทนาบุญแม่ชีสุจิรา เมฆนิติ แม่ชีอังคณา สันหพาณิชย์ คุณโยมแก้วกานต์ สุขสำอางค์ คุณโยมบุบผชาติ ชมชูชื่น คุณโยมอัจฉรา เปลี่ยนคารม คุณโยมกรองทิพย์ นุ้ยเปรม โยมคณิดา พันธ์หิรัญพฤกษ์ และคุณโยมทุกท่านที่สนับสนุนปัจจัยในการศึกษาครั้งนี้ รวมถึงขอขอบคุณผู้เข้าปฏิบัติธรรมทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จนทำให้งานวิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ประโยชน์และคุณความดีอันมีค่าที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอบูชาแด่พระคุณบิดา มารดา บูรพาจารย์ ญาติพี่น้อง และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ปลูกฝังความดีงาม ขยันหมั่นเพียร มานะอดทน ตลอดจนคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ อันเป็นพื้นฐานสำคัญ ทำให้เกิดผลสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอให้เกิดผลานิสงส์อันไพบูลย์แด่ผู้มีอุปการคุณ ทุกท่าน ขอให้ทุกท่านได้บรรลุธรรมอันสูงสุดของพระพุทธศาสนา

พระมหาพุทธสรณ์ ชัยสมบัติ

สารบัญคำย่อ

1. คำย่อภาษาไทย

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นข้อมูลอ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม ข้อ หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่าง เช่น ที.ม. (ไทย) 10/208/155 หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ 10 ข้อที่ 208 หน้า 155

คำย่อ	คำเต็ม	
พระสุตตันตปิฎก		
ที.ปา.	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวคฺค
ที.ม.	ทีฆนิกาย	มหาวรรค
ม.ม.	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสก์
ม.มู.อ.	มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณาสกอรรถกถา
องฺ.ปญฺจก.	อังคุตตรนิกาย	ปญฺจกนิปาตปาลิ
องฺ.ทสก.	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต
องฺ.เอกาทสก.	อังคุตตรนิกาย	เอกาทสกนิปาตปาลิ
พระอภิธรรมปิฎก		
อภิ.วิ.	อภิธรรมปิฎก	วิภังคปลิ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ฉ
กิตติกรรมประกาศ..... ช
สารบัญคำย่อ..... ซ
สารบัญ..... ฌ
สารบัญตาราง..... ฎ
สารบัญแผนภูมิ..... ต

บทที่ 1 บทนำ..... 1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1
1.2 ปัญหาของการวิจัย..... 2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 2
1.4 สมมติฐานของการวิจัย..... 2
1.5 ขอบเขตของการวิจัย..... 3
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย..... 3
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย..... 4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 5
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ..... 5
2.2 แรงจูงใจในคัมภีร์พระพุทธศาสนา..... 11
2.3 การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา..... 18
2.4 หลักสัปปายะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท..... 28
2.5 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา..... 44
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 47
2.7 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย..... 53
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 54
3.1 ประชากรศึกษาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ..... 54

สารบัญ

หน้า

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 54
3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 55
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล 56
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล 57
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย 58

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 61
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 61
4.2 ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 61
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 62

บทที่ 5 สรุปผล และข้อเสนอแนะ 112
5.1 สรุปผลการวิจัย 113
5.2 อภิปรายผลการวิจัย 117
5.3 ข้อเสนอแนะ 127
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 127
5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 128

บรรณานุกรม 129

ภาคผนวก 133
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ 134
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือ (IOC) 136
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์และ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล 140
ภาคผนวก ง เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมในการวิจัยในคน 147
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย 149
ภาคผนวก ฉ ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 155
ภาคผนวก ช ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของ ครอนบาค (Cronbach) 160

สารบัญ

หน้า

ภาคผนวก ซ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย..... 165
ภาคผนวก ฌ ผลการประเมิน (ค่า CVI) แบบสัมภาษณ์..... 170
ภาคผนวก ญ โครงการปฏิบัติธรรมวันสำคัญทางศาสนา ณ วัดทองเนียม แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร..... 173
ประวัติผู้วิจัย..... 176

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 แสดงหลักสัปปายะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 28

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของประชากรศึกษาจำแนกตามข้อมูลทั่วไป..... 62

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม..... 63

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของ พุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการ ความสุขและความสงบใจ..... 64

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของ พุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการ ความมั่นคงและปลอดภัย..... 64

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของ พุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย..... 65

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของ พุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร..... 65

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของ พุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล..... 66

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของ พุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ..... 66

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของ พุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตาม เพศ..... 67

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของ พุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตาม อายุ..... 68

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของ พุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตาม อายุ..... 69

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของ พุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตาม ระดับการศึกษา..... 70

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของ พุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตาม ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม..... 72

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม..... 74

ตารางที่ 4.15 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมที่มีเพศต่างกัน..... 74

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ..... 75

ตารางที่ 4.17 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ที่มีเพศต่างกัน..... 75

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย จำแนกตามเพศ..... 76

ตารางที่ 4.19 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ที่มีเพศต่างกัน..... 76

ตารางที่ 4.20 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย จำแนกตามเพศ..... 77

ตารางที่ 4.21 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย ที่มีเพศต่างกัน..... 77

ตารางที่ 4.22 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร จำแนกตามเพศ..... 77

ตารางที่ 4.23 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร ที่มีเพศต่างกัน..... 78

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล จำแนกตามเพศ..... 78

ตารางที่ 4.25 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล ที่มีเพศต่างกัน..... 78

ตารางที่ 4.26 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ จำแนกตามเพศ..... 79

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.27 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ ที่มีเพศต่างกัน..... 79

ตารางที่ 4.28 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามอายุ..... 80

ตารางที่ 4.29 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ที่มีอายุต่างกัน..... 80

ตารางที่ 4.30 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ จำแนกตามอายุ..... 81

ตารางที่ 4.31 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ที่มีอายุต่างกัน..... 81

ตารางที่ 4.32 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย จำแนกตามอายุ..... 82

ตารางที่ 4.33 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ที่มีอายุต่างกัน..... 82

ตารางที่ 4.34 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย จำแนกตามอายุ..... 83

ตารางที่ 4.35 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย ที่มีอายุ ต่างกัน..... 83

ตารางที่ 4.36 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร จำแนกตามอายุ..... 84

ตารางที่ 4.37 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร ที่มีอายุ ต่างกัน..... 84

ตารางที่ 4.38 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล จำแนกตามอายุ..... 85

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.39 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล ที่มีอายุ ต่างกัน..... 85

ตารางที่ 4.40 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ จำแนกตามอายุ..... 86

ตารางที่ 4.41 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ ที่มีอายุ ต่างกัน..... 86

ตารางที่ 4.42 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา..... 87

ตารางที่ 4.43 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน..... 87

ตารางที่ 4.44 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ จำแนกตามระดับการศึกษา..... 88

ตารางที่ 4.45 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน..... 88

ตารางที่ 4.46 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย จำแนกตามระดับการศึกษา..... 89

ตารางที่ 4.47 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน..... 89

ตารางที่ 4.48 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย จำแนกตามระดับการศึกษา..... 90

ตารางที่ 4.49 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน..... 90

ตารางที่ 4.50 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร จำแนกตามระดับการศึกษา..... 91

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.51 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน..... 91

ตารางที่ 4.52 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล จำแนกตามระดับการศึกษา..... 92

ตารางที่ 4.53 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน..... 92

ตารางที่ 4.54 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ จำแนกตามระดับการศึกษาต่างกัน..... 93

ตารางที่ 4.55 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน..... 93

ตารางที่ 4.56 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม..... 94

ตารางที่ 4.57 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน.. 94

ตารางที่ 4.58 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม..... 95

ตารางที่ 4.59 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม..... 95

ตารางที่ 4.60 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม..... 96

ตารางที่ 4.61 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน..... 96

ตารางที่ 4.62 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัยจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม..... 97

ตารางที่ 4.63 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน..... 97

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.64 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม..... 98
ตารางที่ 4.65 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน..... 98
ตารางที่ 4.66 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคลจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม..... 99
ตารางที่ 4.67 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน..... 99
ตารางที่ 4.68 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม..... 100
ตารางที่ 4.69 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน..... 100

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 2.1 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย..... 53

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเผยแผ่การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในประเทศไทยนั้น ได้มีการเผยแผ่อย่างต่อเนื่องซึ่งในสภาพสังคมปัจจุบัน มีความสับสนวุ่นวาย อันเนื่องมาจากความเจริญทางด้านวัตถุ ทำให้ชีวิตถูกบีบคั้นด้วยความทุกข์เร่าร้อน กระวนกระวาย หวั่นกลัว หวาดระแวง เกิดความเบื่อหน่าย หรือคับข้องหมองใจติดขัดในรูปใดรูปหนึ่งอยู่ตลอดเวลาไม่อาจเบิกบานได้บริสุทธิ์สิ้นเชิง ซึ่งทำให้พุทธศาสนิกชนพยายามที่จะหนีความชั่วทั้งหลายที่มนุษย์เองเป็นผู้ก่อ โดยหันเข้ามาแสวงหาทางพ้นทุกข์มากขึ้น ซึ่งบรรดาศาสดาของลัทธิและศาสนาต่าง ๆ พยายามคิดค้นและวางหลักไว้สำหรับให้มนุษย์ปฏิบัติเพื่อสร้างสันติสุขให้แก่โลกโดยให้มนุษย์ทำแต่ความดี และละเว้นจากความชั่วทั้งหลาย ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนหลักธรรมที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ เรื่องทุกข์ และการดับทุกข์

ปัจจุบันนี้มีสำนักปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเกิดขึ้นมากมายหลายแห่ง แต่ละแห่งนั้นมีพุทธศาสนิกชนให้ความสนใจเข้าร่วมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันเฉลิมพระเกียรติในช่วงระยะแรก ๆ มีเป็นจำนวนมาก 100-150 คน ต่อมาผู้ที่เข้ามาปฏิบัติเริ่มลดน้อยลงเป็นลำดับ ขณะปัจจุบันมีประมาณ 60-80 คน เหตุผลที่ผู้มาปฏิบัติธรรมลดน้อยลง น่าจะมีปัจจัยเป็นเหตุในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่พุทธศาสนิกชนเข้ามาปฏิบัติธรรม เช่น ทางสิ่งแวดล้อม ทางด้านการสื่อสาร การบอกเล่าจากบุคคลที่รู้จัก การประชาสัมพันธ์หรือการรู้จักผู้สอน ชื่อเสียงของวัดศรัทธาความเชื่อ และการเสียสละในเรื่องของเวลาเป็นต้น

วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เป็นวัดหนึ่งที่มีอุบาสกอุบาสิกา และประชาชนทั่วไป ได้ให้ความสำคัญและสนใจเข้าปฏิบัติธรรมเพื่อขัดเกลาจิตตนเองให้ใสสว่างและเบิกบานด้วยการปฏิบัติธรรม ที่ประกอบด้วยการสวดมนต์ การแผ่เมตตา และการปฏิบัติสมาธิกรรมฐาน โดยปฏิบัติตามหลักสูตรของวัดคือ 3 วัน 2 คืน ทุกเทศกาลวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญของชาติในรูปแบบของการปฏิบัติธรรมเน้นภาวนา “พุทโธ” ตามแนวทางของครูบาอาจารย์สายวัดป่าภาคอีสาน ซึ่งมีครูบาอาจารย์หลายรูปที่เมตตานุเคราะห์มาให้ข้อคิดหลักธรรมที่วัดทองเนียม เช่น หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน, หลวงปู่ท่อน ญาณธโร, หลวงพ่อสมศักดิ์ ปณฺฑิโต, หลวงปู่บุญมา คมฺภีรธมฺโม, หลวงปู่สนธิ์ อนาลโย, หลวงพ่ออุทัย สิริธโร, หลวงปู่ทอง จนฺทสิริ, หลวงปู่ไม อินฺทสิริ, หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม เป็นต้น สาเหตุสำคัญที่ทำให้คนเข้ามาปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียมคือ หลวงพ่อเจ้าอาวาสที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณา และเอื้ออาทรต่อทุกคนที่เข้ามา ความเมตตาใหญ่หลวงของหลวงพ่อที่มองเห็นได้ง่าย คือการที่หลวงพ่อได้ทำให้วัดทองเนียมเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของคนทุกคนทุกอาชีพ ทุกฐานะในสังคม และเป็นวัดที่มีความสัปปายะ (สัปปายะ 7) ได้แก่ ด้านที่พักอาศัย, ด้านอาหาร, ด้านบุคคล, และด้านอิริยาบถซึ่งสอดคล้องกับกฎระเบียบในการขอตั้งสถานที่ปฏิบัติธรรม

ประจำจังหวัดของมหาเถรสมาคม พ.ศ. 2543 ที่เน้นหลักสัปปายะ 7 คือ ด้านสถานที่ ด้านวิทยาการ และแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมเป็นหลัก

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ว่ามีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมมากน้อยเพียงใดที่ทำให้พุทธศาสนิกชนมาปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม เพื่อให้ทราบความต้องการที่เป็นแรงจูงใจเข้ามาปฏิบัติ จนส่งผลต่อจำนวนของผู้มาปฏิบัติมากขึ้นและนำไปปรับปรุงการปฏิบัติธรรมต่อไป

1.2 ปัญหาของการวิจัย

1.2.1 ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

1.2.2 การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

1.2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1.3.2 เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1.3.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 พุทธศาสนิกชนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

1.4.2 พุทธศาสนิกชนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

1.4.3 พุทธศาสนิกชนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

1.4.4 พุทธศาสนิกชนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) แบบสัมภาษณ์ประกอบในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีการกำหนดขอบเขต ไว้ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านประชากรศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พุทธศาสนิกชนที่เข้าปฏิบัติธรรมในวัดทองเนียม แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จำนวน 130 คน และสัมภาษณ์ผู้บริหารของวัดทองเนียม ตำแหน่งเจ้าอาวาส 1 ท่าน และผู้เข้าปฏิบัติธรรม จำนวน 4 ท่าน

1.5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ทำการวิจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนที่วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ใน 2 องค์ประกอบคือ 1) แรงจูงใจภายใน ซึ่งประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย 2) แรงจูงใจภายนอก (สัปปายะ 7) จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พักอาศัย ด้านอาหาร ด้านบุคคล และด้านอิริยาบถ จากแรงจูงใจภายนอกคือ สัปปายะ 7 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีความสัปปายะใน 4 ด้านนี้คือ ด้านที่พักอาศัย ด้านอาหาร ด้านบุคคล และด้านอิริยาบถ ที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก พระสงฆ์หรือผู้ปฏิบัติธรรมได้อยู่ในสถานที่สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรมเมื่อเข้าไปอยู่อาศัย ไปปฏิบัติธรรมแล้วก็รู้สึกสบาย ช่วยส่งเสริมจิตใจให้สงบเป็นผลดีต่อการภาวนา ทำให้เกิดสมาธิ เกิดปัญญา

1.5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วัดทองเนียม แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1.5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ทำการรวบรวมข้อมูลพุทธศาสนิกชน ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เริ่มตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม 2567 ถึง 15 มิถุนายน 2567

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เข้าใจความหมายของนิยามศัพท์ต่าง ๆ เป็นไปในทางเดียวกัน ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายต่าง ๆ ดังนี้

แรงจูงใจการปฏิบัติธรรม หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับ สิ่งจูงใจภายนอก และสิ่งจูงใจภายใน หรือสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคล มีความต้องการที่จะเข้าสู่การปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ด้านที่พักอาศัย ด้านอาหาร ด้านบุคคล และด้านอิริยาบถ

ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ หมายถึง การที่พุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม กรุงเทพมหานคร แล้วมีความประสงค์ที่จะมาปฏิบัติธรรมเพื่อให้มีความสุขทางจิตใจ อารมณ์มั่นคงไม่หวั่นไหว มีชีวิตที่ดีขึ้น จิตบริสุทธิ์ พ้นจากความทุกข์ได้

ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย หมายถึง การที่พุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม กรุงเทพมหานคร แล้วมีความประสงค์ที่จะมาปฏิบัติธรรมเพื่อให้มั่งมีเงินทอง ค้าขายร่ำรวย ไม่มีอุปสรรคในการทำงาน ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน มีอายุยืนยาว

ด้านที่พักอาศัย หมายถึง การที่พุทธศาสนิกชนเข้าปฏิบัติธรรมแล้ว มีสถานที่ปฏิบัติเมื่อเข้าไปพักแล้วทำให้มีสติมั่นคง จิตเป็นสมาธิง่าย มีอากาศถ่ายเทสะดวก มีบริเวณกว้างขวาง จัดพื้นที่ไว้เป็นสัดส่วน ไม่มีเสียงรบกวน

ด้านอาหาร หมายถึง การที่พุทธศาสนิกชนเข้าปฏิบัติธรรมแล้ว มีการจัดอาหารและน้ำปานะอย่างเพียงพอ หาอาหารได้สะดวก มีอาหารที่ย่อยง่าย มีรสชาติตรงตามอัธยาศัย และสะอาดปราศจากสารพิษ

ด้านบุคคล หมายถึง การที่พุทธศาสนิกชนเข้าปฏิบัติธรรมแล้ว มีพระวิปัสสนาจารย์ที่มากด้วยความรู้และประสบการณ์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง และบุคคลรอบข้างของพุทธศาสนิกชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรม เป็นผู้บริสุทธิ์ น่าเลื่อมใส น่าศรัทธา น่าเคารพนับถือ มีความสามารถในการแนะนำไปในทางที่ดีได้

ด้านอิริยาบถ หมายถึง การที่พุทธศาสนิกชนเข้าปฏิบัติธรรมแล้ว มีการปฏิบัติธรรมในอิริยาบถต่าง ๆ ในระยะเวลาที่เหมาะสมการปฏิบัติธรรมในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ทำให้จิตเป็นสมาธิและตั้งมั่นได้ง่าย

เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1. เพศชาย และ 2. เพศหญิง

อายุ หมายถึง อายุจริงของพุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรม โดยแบ่งออกเป็น 5 ช่วง ได้แก่ ระหว่าง 20–29 ปี ระหว่าง 30–39 ปี ระหว่าง 40–49 ปี ระหว่าง 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของพุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรม แบ่งออกเป็น ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า อนุปริญญา หรือเทียบเท่า ปริญาตรีขึ้นไปหรือสูงกว่า

พุทธศาสนิกชน หมายถึง ประชาชนหรือบุคคลทั่วไป ทั้งผู้ชายและผู้หญิง ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.6.1 เพื่อทราบถึงแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1.6.2 เพื่อทราบถึงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1.6.3 เพื่อได้แนวทางในกานส่งเสริมแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนมาปฏิบัติธรรม ที่วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.6.4 สามารถนำผลการวิจัยใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติธรรมตามแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานครให้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารงานวิจัย แนวความคิดทฤษฎีจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการทำวิจัยและการกำหนดกรอบในการวิจัย โดยนำเสนอตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

2.2 แรงจูงใจในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

2.3 การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา

2.4 หลักสัปปายะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

2.5 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

จากการศึกษาเอกสารและตำราต่าง ๆ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ มีนักวิชาการและนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายและความคิดเห็น ไว้ดังนี้

2.1.1 ความหมายของแรงจูงใจ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของแรงจูงใจ ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

ศิริพงษ์ เศาภายน (2553: 8) ให้ความหมายว่า คำว่า แรงจูงใจ (Motivation) มาจากภาษาละติน “Mover) แปลว่า เคลื่อน ดังนั้นความหมายจากรากศัพท์ที่แคบกว่าที่นำมาใช้จริงตามการรับรู้ในองค์การจึงมีความว่า “กระบวนการภายในของบุคคลแต่ละคนที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและช่องทางที่จะทำให้องค์การได้รับผลตอบแทน

ณัฐชานันท์ พิสุทธิโยธิน (2557) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำงานหมายถึง การกระทำหรือ พฤติกรรมในตัวของบุคคล ซึ่งถูกกระตุ้นโดยสิ่งเร้า หรือสิ่งจูงใจให้แสดงออกซึ่งความต้องการในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่จะเป็นพลังผลักดันให้บุคคลกระทำการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2549: 128) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงจูงใจ (Motive) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า “แรงจูงใจ” แปลว่า เงื่อนไขหรือสภาวะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม 3 ทิศทาง คือ การทำให้เกิดพฤติกรรม การยับยั้งพฤติกรรมและการกำหนดพฤติกรรม ในทางจิตวิทยาแรงจูงใจหมายถึง พลังที่อยู่ในตัวบุคคลซึ่งพร้อมที่จะกระตุ้น หรือชี้ทาง (Urge or Direct) ให้อินทรีย์กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

มัลลิกา คณานุรักษ์ (2547: 71-72) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แรงจูงใจ (Motive) หมายถึง สภาวะภายในที่เป็นผลจากความต้องการแล้วคอยกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมที่จะตอบสนองความต้องการแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทางร่างกายเรียกว่า แรงขับ (Drive) ได้แก่ แรงขับความหิว แรงขับทางเพศ ฯลฯ ความต้องการ (Need) หมายถึง สภาวะเมื่อรู้สึกขาดแคลนทางกายและทางใจ ทั้งหมดเป็นกระบวนการภายในที่อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์

สมพงษ์ เกษมสิน (2517: 43) ให้ความหมายของการจูงใจว่า เป็นนามธรรม คือเป็นวิธีการที่จะชักนำพฤติกรรมผู้อื่นให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ พฤติกรรมของคนจะเกิดขึ้นได้คงต้องมีสิ่งเร้าหรือแรงจูงใจ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การจูงใจ หมายถึง ความพยายามจะชักจูงให้ผู้อื่นแสดงออกหรือปฏิบัติตามต่อสิ่งจูงใจ สิ่งจูงใจมีได้ทั้งจากภายในและภายนอกตัวบุคคลนั้น ๆ เอง แต่มูลเหตุจูงใจอันสำคัญของบุคคลคือ ความต้องการ (needs)

บุญทัน ดอกไธสง และ เอ็ด สาระภูมิ (2529: 37) กล่าวว่าแรงจูงใจ หมายถึง แรงกระตุ้นหรือสิ่งเร้าเพื่อทำให้การกระทำต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานด้วยความแข็งขัน มีความกระตือรือร้นที่จะอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาในการปฏิบัติงาน โดยมีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบควบคู่ไปด้วย เป็นความเต็มใจที่จะใช้พลังประสบความสำเร็จ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542: 50) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า หมายถึง วิธีการชักนำพฤติกรรมของบุคคลให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ความต้องการของมนุษย์ สิ่งจูงใจจะเกิดขึ้นได้ภายในและภายนอกตัวบุคคล จะเห็นได้ว่า แรงจูงใจเป็นการกระตุ้น หรือการสร้างสิ่งเร้าเพื่อช่วยให้เกิดการกระทำต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งเป็นภาวะกระตุ้นให้ปฏิบัติ ได้ทำงานด้วยความขยัน มีความกระตือรือร้นที่จะอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาในการปฏิบัติงาน โดยมีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบควบคู่ไปด้วย เป็นความเต็มใจที่จะใช้พลังงานภายในของคนปฏิบัติงานจนสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมุ่งหวังที่จะได้รับรางวัลเป็นสิ่งตอบแทน

สรุปได้ว่า แรงจูงใจเป็นกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งที่กระตุ้นให้บุคคลมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานหรือกระทำบางอย่าง โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อสนองความต้องการของตนเองหรือเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างที่หน่วยงานต่าง ๆ ชุมชนต่าง ๆ หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ต้องการให้หน่วยงานนั้น ๆ มีการพัฒนาในทางที่ดี เป็นไปตามเป้าหมายและได้ผลลัพธ์เป็นหน้าพอใจ

2.1.1 ความสำคัญของแรงจูงใจ

แรงจูงใจมีความสำคัญมากในองค์การ ดังที่ ภารวี อนันต์นาวี ได้กล่าวถึงความสำคัญของแรงจูงใจมีลักษณะสำคัญ 2 ประการว่า

1. ส่งเสริมให้ทำงานสำเร็จ เป็นแรงผลักดันให้แสดงพฤติกรรม แรงผลักดันนั้น ๆ อาจเกิดจากภายในหรือภายนอกก็ได้ ให้พลังแก่อินทรีย์แสดงพฤติกรรม

2. การกำหนดแนวทางของพฤติกรรมชี้ว่าควรเป็นไปในรูปแบบใด นำพฤติกรรมให้ตรงทิศทางเพื่อที่จะบรรลุเป้าประสงค์ คือสำเร็จความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ จันทร์ ชุ่มเมืองปัก ได้กล่าวถึงความสำคัญของแรงจูงใจว่าทำให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองขึ้นมาตามที่เราต้องการ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะเข้มข้นและมีประสิทธิภาพหรือมีศักยภาพเพียงใดก็ย่อมขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งหรือความน่าสนใจของแรงจูงใจ หรือการสร้างแรงจูงในนั้นเอง พฤติกรรมอาจไม่เกิดขึ้นเลยก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ

สุชา จันทน์เอม (2536: 71-72) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดพลังที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ อันที่จะทำให้เกิดการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และทำให้เกิดความพร้อมในการเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังทำให้บุคคลหรือผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางที่เค้าคาดหวังกล่าวได้ว่าแรงจูงใจเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียน และการทำงานของบุคคลอย่างมาก หากผู้เรียนหรือผู้ทำงานได้รับแรงจูงใจในระดับสูงย่อมทำให้พวกเขาตั้งใจเรียน หรือตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถโดยไม่ย่อท้อทำให้ประสบความสำเร็จทั้งในการเรียนและการงาน

ฮิลการ์ด และ แอทท์คินสัน (Hilgard and Atkinson) (1967, 56) เสนอว่าแรงจูงใจเป็นสิ่งซับซ้อน และเข้าใจยากเนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้

1. การกระทำหนึ่ง ๆ อาจแสดงถึงแรงจูงใจหลายประการ
2. แรงจูงใจไม่ได้แสดงออกตรง ๆ แต่แอบแฝงอยู่
3. แรงจูงใจต่าง ๆ อาจมีการแสดงออกที่คล้ายคลึงกัน
4. แรงจูงใจที่คล้ายคลึงกันอาจมีการแสดงออกที่แตกต่างกัน
5. วัฒนธรรมและตัวบุคคลส่งผลต่อการแสดงออกหรือพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อแรงจูงใจ

สรุปได้ว่า แรงจูงใจมีความสำคัญดังนี้ คือ ส่งเสริมให้บุคคลเกิดพลังที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงานและทำให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2 ประเภทของแรงจูงใจ

จันทรานี สงวนนาม (2551: 10) กล่าวถึงประเภทของแรงจูงใจ 2 ประการ คือ

1. การจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) การจูงใจภายใน หมายถึง สภาวะของบุคคลที่มีความต้องการจะทำบางสิ่งบางอย่างด้วยจิตใจของตนเอง โดยไม่ต้องใช้สิ่งล่อใดๆ มากระตุ้นซึ่งถือว่ามีคุณค่าต่อการปฏิบัติงานต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่งการจูงใจประเภทนี้ ได้แก่

1.1 ความต้องการ (Needs) ความต้องการทำให้เกิดแรงขับ แรงขับจะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งผลที่จะเกิดก็คือ ความสบายใจ ความพอใจ

1.2 ความปรารถนา (Desire) เป็นความต้องการชนิดหนึ่ง แต่จะทำให้เกิดแรงขับที่น้อยกว่าความต้องการ (Needs) หากไม่บรรลุเป้าหมายทั้งหมดก็จะรู้เฉย ๆ

1.3 ความทะเยอทะยาน (Ambition) ความทะเยอทะยานมักใหญ่ใฝ่สูงเป็นสิ่งที่ดี เป็นความต้องการ ความอยากได้ที่ช่วยบุคคลแสวงหาแนวทางที่จะให้บรรลุตามเป้าหมาย

1.4 ความสนใจพิเศษ (Special interest) ถ้าผู้ปฏิบัติงานคนใดมีความสนใจสิ่งใดเป็นพิเศษ ก็จะมีความตั้งใจในการทำงาน ช่วยให้งานประสบความสำเร็จได้ในเวลาอันรวดเร็ว

1.5 ทัศนคติหรือเจตคติ (Attitude) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถือว่าเป็นการจูงใจภายในที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เช่น ถ้าผู้ปฏิบัติมีทัศนคติที่ดีต่อผู้บังคับบัญชา ก็จะเป็นผลดีต่อการทำงานเป็นอย่างยิ่ง

2. การจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation)

การจูงใจภายนอก หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ได้รับจากกระตุ้นภายนอกเพื่อนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของผู้กระตุ้น การจูงใจภายนอก ได้แก่ เป้าหมาย ความคาดหวัง ความก้าวหน้า สิ่งล่อใจต่าง ๆ เช่น การชมเชย การติเตียน การให้รางวัล การประกวด การลงโทษ การแข่งขัน เป็นต้น

สุรางค์ โค้วตระกูล (2544: 169) ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจในแนวทางเดียวกันออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจภายใน (Intensive Motivation) เป็นแรงจูงใจที่มาจากภายในตัวบุคคลเป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมโดยไม่หวังรางวัลหรือแรงเสริมจากภายนอกเพราะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความสนใจของผู้แสดงพฤติกรรม มองเห็นคุณค่าในตัวเองมีความสุขหรือมีความพึงพอใจในสิ่งนั้น ซึ่งความรู้สึกมีความสุขนั้นเองที่เป็นรางวัลหรือสิ่งตอบแทนที่ได้รับ เช่น การเล่นวีดีโอเกม การร้องเพลงในห้องน้ำ การเก็บรักษาไดอารี่ส่วนตัว เป็นต้น

2. แรงจูงใจภายนอก (Extensive Motivation) เป็นแรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอกจูงใจให้เกิดพฤติกรรม เป็นความต้องการที่จะปฏิบัติเพื่อให้ได้รับสิ่งตอบแทน หรือรางวัล หรือหลีกเลี่ยงจากผลที่ไม่พึงปรารถนาแรงจูงใจเหล่านี้ เช่น แรงเสริมชนิดต่าง ๆ ตั้งแต่ค่าติชม รางวัลที่เป็นสิ่งของ เงิน ตัวแปรต่าง ๆ ที่มาจากบุคคลลักษณะของเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมภายนอก เป็นต้น

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2528: 63-64) ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึงแรงจูงใจที่เกิดจากภายในตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการหรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แรงจูงใจภายในมีความสำคัญมากกว่าแรงจูงใจภายนอก เพราะว่าแรงจูงใจภายในเกิดจากความรู้สึกของบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกเช่นใดก็จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองความรู้สึกของตนเสมอ ส่วนแรงจูงใจภายนอกนั้นบุคคลอาจเกิดจากความรู้สึกเฉย ๆ ก็ได้ ตัวอย่างของแรงจูงใจภายในได้แก่

1.1 ความอยากเห็น ทำให้บุคคลค้นคว้าเพิ่มเติมหรือเกิดไทยมุงได้
1.2 ความสนใจ ทำให้บุคคลไต่ถาม หรือจ้องมอง เป็นต้น
1.3 ความรัก ทำให้หูหนวกตาบอด
1.4 ความอบอุ่น ทำให้สบายใจ
1.5 ความเห็นอกเห็นใจ ทำให้เกิดการคล้อยตาม
1.6 ความสงสาร ทำให้เกิดการอภัย
1.7 ความสำเร็จ ทำให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจ
1.8 ความหิว ทำให้บุคคลปรับพฤติกรรมได้
1.9 ความต้องการ ทำให้บุคคลเป็นอะไรหรือทำอะไรก็ได้
1.10 ความพอใจ ทำให้บุคคลยินดีและทำอะไรก็ได้
1.11 ความศรัทธา ทำให้บุคคลเกิดการยอมรับ
1.12 ความซาบซึ้ง ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากภายนอกตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการหรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แรงจูงใจภายนอกที่สำคัญ ได้แก่การแข่งขันการร่วมมือ บุคลิกภาพของครู วิธีการสอน การให้รางวัล การลงโทษ และการใช้สื่อการสอน เป็นต้น

นอกจากการแบ่งประเภทดังกล่าวแล้ว ยังได้แบ่งแรงจูงใจตามพื้นฐานสังคม เป็น 3 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliative Motive) แรงจูงใจชนิดนี้เกิดขึ้นเนื่องจากสัญชาตญาณในการรวมกลุ่มของมนุษย์เพื่อช่วยเหลือกันเพื่อความอยู่รอดของสังคม เอื้อเฟื้อแสดงไมตรีต่อกัน เป็นแรงจูงใจของบุคคลที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างผูกมิตรไมตรีกลุ่ม

2. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) แรงจูงใจชนิดนี้เกิดขึ้นเนื่องจากสัญชาตญาณ ในการเป็นผู้นำของบุคคล เพื่อจะให้ได้มาซึ่งอำนาจ และอำนาจจะบันดาลให้ผลตามที่ต้องการอีกหลายอย่าง อันอาจจะเป็นที่ยอมรับหรือยกย่องของสังคม

3. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้ผลเป็นเยี่ยม หรือได้ผลดีกว่าบุคคลอื่น ๆ โดยทุ่มเทความพยายามทั้งหมดที่มีอยู่จนประสบความสำเร็จ ได้รับคำชมเชย หรือได้รับรางวัล

บุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำงานได้อย่างสัมฤทธิ์ผลนั้น จะต้องเป็นไปใน 3 ลักษณะ คือ

1. มีความต้องการในการทำงานให้สำเร็จอยู่ในระดับสูง หรือต้องการทำงานให้ได้มาตฐานจริง ๆ

2. เป็นงานสร้างสรรค์ที่บ่งบอกให้รู้ถึงเอกลักษณ์ว่าชอบงานนั้นอย่างเป็นชีวิตจิตใจมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงานนั้น

3. เป็นงานที่ต้องใช้เวลานาน อาศัยความอดทนอย่างยอดเยี่ยม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงว่าเป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือมีความตั้งใจที่ยาวนานในการทำงาน

Weiten (1997: 383) พูดว่าทฤษฎีส่วนใหญ่แบ่งแรงจูงใจของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. แรงจูงใจทางด้านร่างกาย (Biological Motives) เกิดจากความต้องการทางร่างกาย เช่น ความหิว ความต้องการทางเพศ ความต้องการอุณหภูมิที่เหมาะสม ความต้องการขับถ่าย ความต้องการนอนหลับและพักผ่อน ความต้องการแสดงออก ความก้าวร้าว เป็นต้น

2. แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) เกิดจากประสบการณ์ทางสังคม เช่นความต้องการความสำเร็จ ความต้องการความสัมพันธ์ ความต้องการอิสรภาพ ความต้องการการดูแลปกป้อง ความต้องการมีอำนาจ ความต้องการเป็นที่สนใจของผู้อื่น ความต้องการความมีระเบียบเรียบร้อย ความต้องการความสนุกสนานเพลิดเพลิน

สรุปได้ว่า แรงจูงใจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. แรงจูงใจภายใน เช่น ความต้องการ ความปรารถนา ความทะเยอทะยาน ความสนใจพิเศษ และทัศนคติ หรือเจตนาคติ 2. แรงจูงใจภายนอก เช่น การให้รางวัล การยกย่องชมเชย การติเตียน การประกวด การลงโทษ การแข่งขัน เป็นต้น

2.1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแรงจูงใจ พบว่า มีการแบ่งทฤษฎีแรงจูงใจหลายกลุ่ม ดังนี้

2.1.3.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ Maslow (Maslow's Hierarchy of Needs) Maslow ได้ตั้งทฤษฎีนี้ขึ้น โดยมีสมมติฐานคือ มนุษย์มีความต้องการที่แตกต่างกันและมีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด ความต้องการนี้เป็นไปโดยลำดับ ความต้องการแต่ละระยะจะเป็นแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมต่อ ๆ ไป เมื่อความต้องการขั้นต้นได้รับการตอบสนองแล้ว Maslow ได้แบ่งความต้องการพื้นฐานสำหรับชีวิตมนุษย์ไว้ 5 ระดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (Maslow, 1954: 80-106)

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs or Biological Needs) เป็นความต้องการอันดับแรกของชีวิต เพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ น้ำ อาหาร ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย

จากโรคภัยไข้เจ็บ เสื้อผ้าให้ความอบอุ่นและสบาย การผักผ่อน อากาศ (ออกซิเจน) ความต้องการทางเพศ การต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์

2. ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย (Safety and Security Needs) เป็นความต้องการลำดับต่อมาของมนุษย์ ต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ปราศจากอันตราย ดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวที่มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น และมีความรู้สึกปลอดภัยในใจ ที่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลกัน ต้องการอาชีพที่มีองค์กรมั่นคง การปฏิบัติงานไม่เสี่ยงอันตรายมีหลักประกันชีวิตที่เชื่อถือได้

3. ความต้องการทางสังคมหรือความต้องการได้รับความรักและแสดงความเป็นเจ้าของ หรือความต้องการความผูกพัน หรือความต้องการการยอมรับ (Social Needs Love and Belonging Needs Affiliation Needs Acceptance Needs) เป็นความต้องการการยอมรับจากสังคม ได้แก่ ต้องการเกี่ยวพันกับเพื่อน ต้องการถูกยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการให้คนอื่นแสดงความรัก ความห่วงใยแก่ตน และแสดงออกซึ่งการให้ความรักและความห่วงใยแก่คนอื่น ทั้งนี้เพราะความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะหรือสังคม

4. ความต้องการได้รับเกียรติและความภาคภูมิใจในคุณค่าของตน (Esteem Needs) ต้องการให้คนอื่นคิด รู้สึกและปฏิบัติดีต่อตน ให้ความเคารพนับถือด้วยความชื่นชมยินดี และแสดงออกซึ่งความมั่นใจในตนเองว่ามีคุณค่า ความต้องการนี้จะประกอบด้วยความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ

5. ความต้องการบรรลุสัจจการแห่งตน (Self-Actualization Needs) หมายถึงความต้องการค้นพบและยอมรับตนเอง มีอิสระในการพัฒนาศักยภาพของตน ให้ไปสู่ความสำเร็จที่ดีงามด้วยตนเอง ปรารถนาที่จะเป็นคนดีที่สุดเท่าที่จะมีความสามารถทำได้ทั้งทางด้านสติปัญญา ทักษะ และอารมณ์ของตน

2.1.3.2 ทฤษฎีของ เบย์คอน ได้สรุปทฤษฎีของเบย์คอนว่า ความต้องการของจิตใจมนุษย์มี 3 ประการได้แก่

1. ความต้องการมีความรักและมีพวก เป็นความต้องการทางจิตใจขั้นต้นเนื้องจากเราอยู่ในสังคมมนุษย์ ถ้าเขาไม่ยอมรับเราเข้าเป็นพรรคพวกเราก็อยู่กับเขาไม่ได้ การที่จะให้กลุ่มยอมรับเข้าเป็นพวกนั้นก็ขึ้นอยู่กับเรา โดยต้องยึดหลักที่ว่าถ้าต้องการจากเขาเราต้องให้เขาก่อน หรือถ้าต้องการให้เขารักเรา เราต้องรักเขาก่อน

2. ความต้องการชื่อเสียง เกียรติยศและความเด่น เมื่อเรามีพรรคพวกดีและทำให้ใคร ๆ รักใครแล้วเราก็มีความต้องการหรืออยากได้สิ่งอื่นต่อไปอีก เนื่องจากความต้องการ หรือตัณหาของมนุษย์นั้นไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งที่ต้องการต่อไปอีกก็คือ เกียรติยศชื่อเสียงซึ่งจะทำให้คนอื่นยอมรับนับถือและยกย่อง และมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นได้

3. ความต้องการที่จะรักษาเกียรติยศชื่อเสียง และความเด่นนั้นให้คงอยู่ตลอดไป เมื่อสามารถกระทำตัวให้มีเกียรติยศชื่อเสียง และความเด่นแล้วทุกคนก็ต้องการที่จะรักษาสภาพนั้นไว้ให้คงอยู่กับตนตลอดกาล นับว่าเป็นความสำเร็จสมหวังในชีวิต (กิติ ตยัคคานนท์, 2533: 128)

สรุปได้ว่า แรงจูงใจนั้นเป็นพลังที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน ซึ่งจะคอยเป็นแรงผลักดันที่จะทำให้มนุษย์กระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรมลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยมีมูลเหตุสำคัญ คือ ความอยาก ความปรารถนา หรือความต้องการ ซึ่งจะเกิดขึ้นตามกระบวนการเกิดของแรงจูงใจ โดยกระบวนการเกิดของแรงจูงใจ คือ ความอยาก

ความปรารถนา หรือความต้องการนั้นจะสิ้นสุดลงเมื่อการตอบสนองได้รับความพึงพอใจ ซึ่งถ้าหากการตอบสนองต่อความอยาก ความปรารถนา หรือความต้องการนั้น ๆ ไม่ได้รับความพึงพอใจ ความต้องการดังกล่าวก็จะไม่สามารถสิ้นสุดลงได้จนกว่าจะหาวิธีการที่จะตอบสนองจนได้รับความพึงพอใจได้ในที่สุด ดังนั้น จากการศึกษาจึงแสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรให้ความสำคัญ เพราะแรงจูงใจเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จะส่งผลต่อความคิดของมนุษย์ในการตัดสินใจที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าแรงจูงใจย่อมมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจของพุทธศาสนิกชนที่จะเข้าร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีความสัปปายะใน 4 ด้านนี้คือ ด้านที่พักอาศัย ด้านอาหาร ด้านบุคคล และด้านอิริยาบถ ที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก พระสงฆ์หรือผู้ปฏิบัติธรรมได้อยู่ในสถานที่สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรมเมื่อเข้าไปอยู่อาศัย ไปปฏิบัติธรรมแล้วก็รู้สึกสบาย ช่วยส่งเสริมจิตใจให้สงบเป็นผลดีต่อการภาวนา ทำให้เกิดสมาธิ เกิดปัญญา

2.2 แรงจูงใจในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

2.2.1 ความหมายของแรงจูงใจ

แรงจูงใจในทางพุทธศาสนา แรงจูงใจ หมายถึง ความต้องการหรือความอยาก สามารถที่จะแบ่งออกได้เป็น 2 ฝ่ายตามองค์ประกอบของการเกิด ถ้าเกิดขึ้นจากความต้องการที่มีฐานมาจากอกุศลมูล 3 อย่าง คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ถือว่าเป็นแรงจูงใจฝ่ายไม่ดี คือ ตัณหา แต่ถ้าเกิดขึ้นจากความต้องการที่มีฐานมาจากกุศลมูล 3 อย่าง คือไม่โลภ ความไม่โกรธ และความไม่หลง ถือว่าเป็นแรงจูงใจฝ่ายดี คือ ฉันทะ แรงจูงใจฝ่ายไม่ดีมักเกิดขึ้นได้อยู่เสมอกับมนุษย์ เพราะธรรมชาติของมนุษย์ถูกครอบงำ ด้วยความอยากโดยเฉพาะอยากได้ อยากมี อยากเป็น ความยินดีพอใจในสิ่งที่ตนมีหรือในสิ่งที่คนหามาได้ตามกำลังความสามารถจึงจะช่วยให้ความอยากด้านนี้ลดลง ส่วนแรงจูงใจฝ่ายดี คือฉันทะ ต้องสร้างให้เกิดมีขึ้น ซึ่งควรจะเริ่มจาก 3 ส่วนด้วยกัน คือ เริ่มจากกระบวนการภายนอก ได้แก่ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีอันจะทำให้ได้พบคนดีมีความรู้ที่จะได้ช่วยแนะนำในทางที่ดีและกระบวนการภายใน คือ การคิดอย่างถูกวิธี ที่เป็นโยนิโสมนสิการ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการกระทำในทางที่ถูกที่ควรในทัศนะทางพุทธศาสนาเห็นว่า การคิดหรือจิตใจเป็นต้นเหตุของพฤติกรรมทั้งหมดของมนุษย์ พฤติกรรมจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับการคิดก่อนกระทำ แรงจูงใจซึ่งเป็นเรื่องทางจิตใจจึงมีส่วนต่อพฤติกรรมของมนุษย์เป็นอย่างมาก (มนตรี สืบด้วง, 2560)

2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีของแรงจูงใจ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2541: 44) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการศึกษา สรุปได้ว่า แรงจูงใจในการศึกษานี้จะเป็นตัวที่ทำให้คนมีการพัฒนาอย่างถูกต้อง หรือจะทำให้คนมีความเป็นคนอย่างแท้จริง และจากจุดนี้เขาจึงจะสามารถไปพัฒนาสิ่งอื่นได้อย่างถูกต้อง แล้วเรื่องแรงจูงใจจะสำเร็จได้ก็ด้วยการศึกษา หมายความว่า การศึกษามีหน้าที่ที่จะต้องสร้างแรงจูงใจที่ถูกต้องให้แก่มนุษย์ แรงจูงใจถูกต้องแท้จริงที่พึงปรารถนา ที่การศึกษามีหน้าที่ต้องสร้างขึ้นมาให้ได้ ก็คือ สิ่งที่

เรียกว่าฉันทะ ฉันทะ คือแรงจูงใจที่ถูกต้อง ฉันทะแปลว่า ความรัก ความอยาก ความปรารถนา ความพอใจ แบ่งได้ 2 ส่วน คือ

1. คือความใฝ่รู้อยากรู้ ปรารถนาจะรู้ในความจริง ต้องการเข้าถึงความจริงที่แท้

2. คือความใฝ่ดี ใฝ่ความดี อยากให้ดี คือปรารถนา สิ่งที่ดีงาม ต้องการทำสิ่งที่ดีงามเกิดมีขึ้นให้เกิดเป็นจริงขึ้น จึงอยากจะทำ หรือใฝ่ที่จะทำ ทำให้เกิดรักการทำงานหรือรักงานที่ทำ ทำงานอย่างมีความสุข สรุปก็คือ ใฝ่รู้ความจริงหรืออยากรู้ความจริงแท้ ใฝ่ปรารถนาสิ่งที่ดีงาม อยากจะทำสิ่งที่ดีงามให้เกิดมีขึ้นเป็นจริงขึ้น

พุทธทาสภิกขุ (2530: 113-117) ได้แบ่งบุคคลที่เรียนรู้ธรรมไว้ 3 ประเภทคือ พวกที่อยากฟัง และพร้อมที่จะฟัง พวกที่มีความรู้สึกเป็นกลาง พวกที่ไม่อยากฟัง เกลียด แต่ถูกเกณฑ์หรือถูกบังคับให้มาฟัง หลักการที่ท่านพุทธทาสใช้กับการจูงใจเผยแผ่พระพุทธศาสนา พอสรุปได้ดังนี้ คือ

1) อำนาจที่สามารถใช้บังคับได้

2) สิ่งที่ล่อใจหรือเกลี้ยกล่อม

3) การสงเคราะห์ที่บริสุทธิ์

4) การกระทำชนิดที่ปาฏิหาริย์

5) การทำให้เกิดความเลื่อมใสด้วยการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบให้ดู

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจทางพระพุทธศาสนา ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า มนุษย์มีแรงจูงใจ หรือความต้องการที่แตกต่างกันออกไป และเป็นความต้องการที่ไม่สิ้นสุด ซึ่งหากบุคคลใดมีปรารถนาอย่างแรงกล้า ก็ย่อมทำให้เกิดความเข้มข้นของแรงจูงใจที่อยากจะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ และสามารถที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ให้ประสบความสำเร็จได้โดยง่าย ดังนั้นแรงจูงใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จนั้น อาจเกิดจากสาเหตุสำคัญหลาย ๆ ประการ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของตัวบุคคลนั้นเอง ธรรมชาติของความต้องการ

2.2.3 พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจให้กับปัญจวัคคีย์ ปัญจวัคคีย์ได้เกิดความรู้สึกไม่พอใจที่เห็นพระพุทธองค์ทรงกลับมาเสวยอาหารอีก จึงพากันหนีมาอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมื่อพระพุทธองค์ทรงตรัสรู้แล้ว ด้วยพระมหากรุณาจึงได้เสด็จมาแสดงธรรมให้กับปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ปัญจวัคคีย์เห็นพระพุทธเจ้าเสด็จมาแต่ไกล ก็นัดหมายกันไม่ให้ลุกต้อนรับ ไม่ให้ทำการอภิวาท แต่ให้ปูอาสนะไว้ถ้าทรงประสงค์จะนั่งก็นั่ง แต่ถ้าไม่ทรงประสงค์ก็แล้วไป แต่ครั้นพระพุทธเจ้าเสด็จมาถึงต่างก็ลืมกติกาที่ตั้งกันไว้ พากันลุกขึ้นรับและอภิวาทกราบไหว้ และนำน้ำล้างพระบาท ตั่งรองพระบาท ผ้าเช็ดพระบาทมาคอยปฏิบัติ พระพุทธเจ้าได้เสด็จประทับบนอาสนะ ทรงล้างพระบาทแล้ว พวกภิกษุปัญจวัคคีย์ก็พากันเรียกพระองค์ด้วยถ้อยคำตีเสมอ คือเรียกพระองค์ว่า อาวุโส พระพุทธเจ้าทรงตรัสห้ามและได้ตรัสว่า ตถาคตมาก็เพื่อจะแสดงอมตธรรมให้ท่านทั้งหลายฟังเมื่อท่านทั้งหลายตั้งใจฟังและปฏิบัติโดยชอบก็จะเกิดความรู้จนเข้าถึงที่สุดแห่งทุกข์ได้ ภิกษุปัญจวัคคีย์กราบทูลคัดค้านว่า เมื่อทรงบำเพ็ญทุกรกิริยายังไม่ได้ตรัสรู้ เมื่อทรงเลิกเสียจะตรัสรู้ได้อย่างไร พระพุทธเจ้าก็ยังตรัสยืนยันเช่นนั้น และภิกษุปัญจวัคคีย์ก็คงคัดค้านเช่นนั้นถึง 3 ครั้ง พระพุทธองค์จึงทรงสร้างแรงจูงใจโดยตรัสให้ระลึกว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอยังจำได้หรือว่าถ้อยคำเช่นนี้เราได้เคยพูดแล้วในปางก่อนแต่การนี้” (วินัย. มหา. (ไทย) 4/12/43) พวกภิกษุปัญจวัคคีย์ก็ระลึกได้ว่า พระองค์ไม่เคยตรัสวาจาเช่นนี้ จึงได้ยินยอมเพื่อฟังธรรม พระพุทธเจ้าเมื่อทรงเห็นว่า พวกภิกษุปัญจวัคคีย์มีความพร้อมตั้งใจที่จะฟังธรรมของพระองค์แล้วจึงได้ทรงแสดงปฐมเทศนา (วินัย. มหา. (ไทย) 4/17-23/13-17) เป็นครั้งแรกที่ทรงแสดงธรรมมีผู้ฟัง 5 คนเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าตอนแรกภิกษุปัญจวัคคีย์ไม่มีความมั่นใจในพระพุทธองค์ โดยการแสดงอากัปกริยาต่าง ๆ ในการต้อนรับ เมื่อพระพุทธองค์จะแสดงธรรม แม้ว่าพระพุทธองค์จะตรัสยืนยันถึง 3 ครั้งแล้วก็ตาม ภิกษุปัญจวัคคีย์ก็คัดค้านทั้ง 3 ครั้ง แต่เมื่อพระพุทธองค์ตรัสว่า แต่ก่อนนี้เราเคยตรัสวาจาเช่นนี้หรือไม่ ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความพร้อมในการที่จะเรียนรู้ ถึงแม้ไม่มั่นใจในตอนแรก แต่ความศรัทธาและความนับถือในพระพุทธองค์ยังคงอยู่ สังเกตได้ในขณะให้การต้อนรับ เกิดการทำผิดข้อกติกาที่นัดหมายกันไว้ พระพุทธองค์ทรงใช้ความนับถือและความเชื่อถือที่ปัญจวัคคีย์ได้ประสบพบเห็นเมื่อครั้งยังอยู่กับพระองค์มาสร้างแรงจูงใจ จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการแสดงปฐมเทศนา ประสบความสำเร็จหมุนวงล้อกงจักรพระพุทธศาสนาจนถึงทุกวันนี้ พระพุทธองค์ทรงใช้บุคคลิกของพระองค์เองเป็นตัวสร้างแรงจูงใจ

2.2.4 พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจให้กับยสะกุลบุตรกับครอบครัวและสหาย (วินัย. มหา. (ไทย) 4/25-31/62-71) ยสะกุลบุตรเศรษฐีในกรุงพาราณสี มารดาบิดาหวงแหนรักษาเป็นอย่างดี จนถึงสร้างปราสาทให้อยู่ใน 3 ฤดู คืนวันหนึ่งยสะกุลบุตรนั้นได้รับความบำเรอให้เป็นสุขด้วยดนตรีต่าง ๆ บนปราสาทที่มีแต่สตรีล้วนได้หลับไปก่อน สตรีทั้งหลายผู้บำเรอหลับภายหลัง แต่ยสะกุลบุตรได้ตื่นขึ้นก่อน และได้เห็นอาการต่าง ๆ ของสตรีผู้นอนหลับประดุจดังซากศพ ก็เกิดความเบื่อหน่ายจนถึงอุทานขึ้นว่า ที่นี่วุ่นวายหนอที่นี่ขัดข้องหนอ แล้วก็ลงจากปราสาทเดินไปออกประตูเมืองพาราณสีตรงไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แล้วก็เดินบ่นไปอย่างนั้น ในขณะนั้นพระพุทธเจ้ากำลังเสด็จเดินจงกรมอยู่ทรงได้ยินเสียงของยสะกุลบุตรบ่นไปอย่างนั้น ตรัสขึ้นว่า **“ที่นี่ไม่ขัดข้อง ที่นี่ไม่วุ่นวาย”** ยสะกุลบุตรได้ฟังก็มีความยินดีว่า ที่นี่ไม่ขัดข้องไม่วุ่นวายก็นั่งลง พระพุทธเจ้าก็ตรัส **อนุปุพพิกถา และอริยสัจ 4** จบลงแล้ว ยสะกลบุตรก็เกิดดวงตาเห็นธรรม

ในการสร้างแรงจูงใจให้กับยสะกุลบุตรที่กำลังเบื่อหน่ายจากการเห็นภาพดุจป่าช้าผีดิบของหญิงบริวารทั้งหลาย ขณะที่ตัวเองกำลังเบื่อหน่ายสุด ๆ อยู่นั้นก็ไม่รู้ว่าจะจัดการกับตัวเองอย่างไร พระพุทธองค์ทรงใช้คำพูดนำก่อน คือ ที่นี่ไม่วุ่นวาย ที่นี่ไม่ขัดข้อง มาเถิดยสะ นั่งลง เราจะแสดงธรรมแก่เธอ ทำให้ยสะกุลบุตรเห็นทางมีความร่าเริงบันเทิงใจ (วินัย. มหา. 4/35//63) เมื่อพร้อมแล้วพระองค์จึงแสดงอนุปุพพิกถาในการสร้างความพร้อมเพื่อจูงใจเข้าหาอริยสัจ 4 ตลอดจนบิดามารดาภรรยาเก่าและสหายของยสะกุลบุตรอีก 55 คน จนทุกคนดวงตาเห็นธรรม เป็นผลให้เกิดพระอรหันต์เพิ่มขึ้นอีก 55 องค์ และอุบาสกอุบาสิกาเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงใช้คำตรัสในการสร้างความพร้อมก่อนแล้วจึงทรงใช้อนุปุพพิกถาเป็นตัวสร้างแรงจูงใจต่อยสะและญาติพร้อมทั้งสหายทั้งหลาย

2.2.5 พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจให้กับภัททวัคคีย์ (วินย. มหา. (ไทย) 4/36/84-86) ขณะพระพุทธเจ้าเสด็จไปตำบลอุรุเวลา ได้แวะพัก ณ โคนต้นไม้ข้างทางในป่าแห่งหนึ่ง ได้ทรงพบกับภัททวัคคีย์กุมาร มีจำนวน 30 คน ซึ่งมาเที่ยวเล่นกันพร้อมภรรยาของตน แต่สหายคนหนึ่งไม่มีภรรยาก็นำเอาหญิงโสเภณีมา เมื่อเผลอหญิงโสเภณีก็ลักเอาห่อเครื่องประดับหนีไป พากันเที่ยวตามหา ได้เห็นพระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ ณ โคนไม้ต้นหนึ่งจึงเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า และได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า เห็นหญิงบ้างไหม พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงย้อนถามว่า พวกเธอจะต้องการอะไรกับผู้หญิงเล่า การแสวงหาผู้หญิงหรือแสวงหาตนนั้นอย่างไหนเป็นความดีของพวกเธอ ภัททวัคคีย์จึงตอบว่าการแสวงหาตนเป็นความดีของพวกข้าพเจ้า พระพุทธองค์จึงตรัสให้นั่งลง แล้วแสดงธรรมอนุปุพพิกถาแก่พวกเขา เมื่อพระองค์ทราบว่าพวกเขามีจิตสงบ มีจิตอ่อน มีจิตปลอดจากนิวรณ์มีจิตเบิกบาน มีจิตผ่องใสแล้ว จึงทรงแสดงอริยสัจ 4 คือ ภัททวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรม สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งมวลมีความดับเป็นธรรมดา ได้เกิดแก่พวกเขา

ในการจูงใจแก่ภัททวัคคีย์นี้พระพุทธเจ้าทรงใช้คำถามที่กระตุกใจก่อน คือการตามหาผู้หญิงหรือการตามหาตัวเองอย่างไหนดีกว่ากัน เพราะทุกคนกำลังวุ่นวายอยู่กับการตามหาหญิงโสเพณีที่เอาห่อเครื่องประดับไป จิตใจจึงยังไม่พร้อม เมื่อพระพุทธองค์ถามจึงทำให้ฉุกคิด และตอบว่าการตามหาตัวเองดีกว่า เมื่อเห็นว่าพร้อมแล้วพระพุทธองค์จึงชวนให้นั่งลง และได้สร้างแรงจูงใจครั้งที่สองโดยตรัสแสดงอนุปุพพิกถา ต่อด้วยอริยสัจ 4 จนภัททวัคคีย์ทั้งหมดดวงตาเห็นธรรม และทูลขออุปสมบท พระพุทธองค์ทรงใช้คำพูดกระตุกใจก่อนเมื่อพร้อมแล้ว จึงทรงใช้อนุปุพพิกถาสร้างแรงจูงใจแก่ภัททวัคคีย์

2.2.6 พุทธวิธีการสร้างแรงจูงใจให้กับองคุลิมาล อ.อัมพลัฏฐิกราหุโลวาทสูตร, (ม. ม. (ไทย) 17/272) พระพุทธองค์ได้สร้างแรงจูงใจให้กับโจรองคุลิมาลตั้งแต่แรกพบที่เดียว เพราะพระพุทธองค์เสด็จมาพระองค์เดียว ซึ่งทางที่จะผ่านป่าที่โจรองคุลิมาลอยู่นั้นไม่มีใครกล้าไปคนเดียวและเมื่อโจรองคุลิมาลคิดจะปลงพระชนม์ พระพุทธเจ้าท่านก็ใช้อิทธาภิสังขาร (การปรุงแต่งฤทธิ์ขึ้นทันใด, การบันดาลด้วยฤทธิ์) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546: 355) ทำให้โจรองคุลิมาลวิ่งตามไม่ทันทั้ง ๆ ที่องคุลิมาลมีพละกำลังมาก เป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับโจรองคุลิมาลครั้งที่สอง และเมื่อพระองค์ตรัสว่า เราหยุดแล้วองคุลิมาล ท่านเล่าจงหยุดเถิด เป็นการสร้างแรงจูงใจครั้งที่สาม จนเป็นเหตุให้โจรองคุลิมาลต้องหยุดขอฟังคำอธิบาย ซึ่งพระพุทธองค์ก็ทรงตรัสจี้ตรงจุดให้สะดุ้งใจว่า เราวางอาชญาในสรรพสัตว์ได้แล้ว จึงชื่อว่าหยุดแล้วในกาลทุกเมื่อ ส่วนท่านไม่สำรวมในสัตว์ทั้งหลาย เพราะฉะนั้นเราจึงชื่อว่าหยุดแล้ว ท่านยังไม่หยุด จนทำให้โจรองคุลิมาลดวงตาเห็นธรรม และทูลขอบรรพชา พระพุทธองค์ทรงสร้างความประหลาดใจทั้งการเข้าไปเจอ การใช้อิทธาภิสังขาร และคำพูดเป็นตัวสร้างแรงจูงใจองคุลิมาล

2.2.7 พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจให้กับพระจูฬปันถก (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546: 355) ในสมัยพุทธกาลมีพระเถระรูปหนึ่ง ชื่อมหาปันถก ได้นำเอาน้องชายชื่อจูฬปันถกมาบวชด้วย ครั้นบวชแล้วพี่ชายก็มอบหมายให้ท่องจำคาถาหรือคำฉันบทหนึ่งมีความยาวเพียง 4 บาทเท่านั้น

แต่พระจูฬปันถกก็ท่องจำไม่ได้ แม้เวลาจะล่วงเลยไป 4 เดือนแล้วก็ตาม พระมหาปันถกเห็นว่าน้องชายจะไปไม่ไหวแน่ก็เลยขับไล่ให้ลาสิกขาออกไปเป็นคฤหัสถ์เสีย พระจูฬปันถกจำต้องไปทั้งที่ยังไม่อยากสึก จึงเดินร้องไห้เพื่อจะไปสึก พระพุทธเจ้าทอดพระเนตรเห็นเข้าทรงถามทราบเรื่องราวแล้วจึงพาพระจูฬปันถกเข้าไปในพระคันธกุฎี ทรงบอกให้พระจูฬปันถกนั่งลง ประธานผ้าขาวให้ผืนหนึ่งแล้วทรงให้เอามือรูปผ้าขาวนั้นไปมาพร้อมกับท่องว่า “รโชหรณ์” โดยไม่ต้องคิดอะไรทั้งสิ้น เมื่อพระจูฬปันถกท่องไปลูบไป จิตก็เป็นสมาธิมีความสว่าง สะอาด สงบ เป็นลักษณะ เมื่อถึงเวลาอันเหมาะสมความรู้ระดับวิชชุญาณก็เกิดขึ้น จนบรรลุพระอรหันต์ พระพุทธองค์ทรงใช้อุปกรณ์คือผ้าขาวและคำภาวนาในการสร้างแรงจูงใจให้กับพระจูฬปันถก

2.2.8 พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจให้กับพระนันทะ (ขุ.อุ. (บาลี) 25/90-93) คราวหนึ่งพระนันทะซึ่งเป็นพระญาติสนิทของพระองค์มีความกระสันอยากสึก เพราะหลงนึกถึงคำสั่งของคนรักที่สั่งไว้ตั้งแต่วันที่พระศาสดาทรงพาออกบวชว่า “ขอพระลูกเจ้าด่วนเสด็จกลับมา” เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบจึงรับสั่งให้พระนันทะเข้าเฝ้า แล้วทรงพาไปดูนางอัปสร 500 บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ผู้มีรูปร่างสวยสะคราญ เมื่อเทียบกับนางสากิยานีผู้เป็นคนรักในโลกมนุษย์แล้วก็สวยกว่าหลายร้อยเท่า พระนันทะได้หลงรักนางอัปสร พระพุทธองค์จึงทรงให้คำรับรองว่า ถ้าพระนันทะประพฤติพรหมจรรย์จะให้นางอัปสรเหล่านั้น พระนันทะก็ตกลง เมื่อข่าวนั้นแพร่สะพัดออกไป เพื่อนพระภิกษุพากันล้อเลียนพระนันทะว่า เป็นลูกจ้างรับจ้างประพฤติพรหมจรรย์ พระนันทะเกิดความละอายใจจึงหลีกไปปฏิบัติธรรมอยู่คนเดียว ในที่สุดก็ได้บรรลุพระอรหันตผล พระพุทธองค์ทรงใช้ความอยากของพระนันทะเป็นสิ่งสร้างแรงจูงใจโดยเสนอสิ่งที่ดีกว่าสวยกว่าให้เกิดความสนใจ ใช้สิ่งแวดล้อมและสภาวะจิตใจที่เกิดความละอายของพระนันทะเองเป็นสิ่งสร้างแรงจูงใจในลำดับต่อมา

ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างโดยสรุปมาเพียง 6 เรื่อง พอเป็นแนวทางจะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์มีวิธีการหลากหลายวิธีในการดึงบุคคลต่าง ๆ เข้าหาธรรม ตั้งแต่ความศรัทธาในบุคลิกของพระองค์ คำตรัสที่กระตุกใจ ปฏิหาริย์ 3 เรื่องที่ผู้ฟังรู้อยู่แล้ว ใช้ผู้นำในชุมชนนั้น ๆ ใช้อุปนิสัยหรือความเคยชินของผู้ฟังใช้นิทานชาดก หรืออุปกรณ์ง่าย ๆ และที่สำคัญคือ อนุปุพพิกถา ทำให้เห็นการสร้างแรงจูงใจแบบต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้า ซึ่งยังมีพระสูตรต่างๆ อีกมากมายในพระไตรปิฎกที่แสดงให้เห็นพุทธวิธีการสอนของพระพุทธองค์อันแสดงให้เห็นถึงพุทธคุณ คือปัญญา ซึ่งทำให้สำเร็จพุทธภาวะ ความเป็นประโยชน์ตนและความถึงพร้อมด้วยประโยชน์ตน เป็นต้น และความกรุณา ซึ่งให้สำเร็จพุทธกิจ ความเป็นผู้เป็นที่พึ่งของโลก และการปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นต้น

2.2.9 แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมที่วัด

การปฏิบัติธรรมซึ่งในที่นี้ก็คือ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น ถ้าผู้ปฏิบัติเข้าใจและสามารถเข้าถึงจนนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริงแล้ว ก็จะทำให้ทุกอย่างประสานกลมกลืนกันไปหมด เช่น ประโยชน์สุขของเราก็เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นด้วย ประโยชน์สุขของผู้อื่นก็เป็นประโยชน์สุขของเราด้วย ไม่ขัดแย้งกันเมื่อปฏิบัติไปตามหลักการจนถึงขั้นที่ว่า กฎธรรมชาติที่ว่าสิ่งทั้งปวงเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นกฎธรรมชาติถ้าผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเกิดปัญญาสามารถเข้าใจถึงขั้นนี้ก็จะมีความสุขที่ไม่ขึ้นต่อวัตถุและไม่ขึ้นต่อแม้แต่นามธรรมความดี คือมีความสุขอยู่ในใจ

ตลอดเวลา เป็นอิสระเป็นปัจจุบันทุกขณะ จึงเรียกว่าเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ก็จะมีประโยชน์สุขตามมาดังนี้ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต, 2537: 58-60)

ประโยชน์สุขระดับที่ 1 ด้านรูปธรรม คือการมีสุขภาพดีการมีทรัพย์สินเงินทอง การมีอาชีพการงานเป็นหลักฐาน การมียศฐานะตำแหน่ง การเป็นที่ยอมรับในสังคม การมีมิตรสหายบริวารและการมีชีวิตครอบครัวดี

ประโยชน์สุขระดับที่ 2 ด้านนามธรรม คือคุณธรรมความดีงาม การมีความสุขที่เกิดจากความมั่นใจในคุณค่าของชีวิต การได้บำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เพื่อนมนุษย์ ความมีศรัทธาในสิ่งที่ดีงาม ที่เป็นหลักของจิตใจ และการมีปัญญาที่ทำให้รู้จักปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายได้ถูกต้องและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทำให้ชีวิตเป็นอยู่ด้วยดี

ประโยชน์สุขระดับที่ 3 ด้านนามธรรมขั้นโลกุตตระที่อยู่เหนือกระแสความไหลเวียนของโลกธรรม คือความเป็นผู้มีจิตใจที่เป็นอิสระ ด้วยความรู้เท่าทันต่อสิ่งทั้งหลาย รู้โลกและชีวิตตามความเป็นจริง จนกระทั่งว่าโลกธรรมเกิดขึ้นมากระทบกระทั่งก็ไม่หวั่นไหว วางใจและปฏิบัติได้ถูกต้องตามเหตุปัจจัย ปล่อยให้กฎธรรมชาติทั้งหลายเป็นกฎธรรมชาติอยู่ตามธรรมชาติ ความทุกข์ที่มีอยู่ในธรรมชาติก็คงเป็นทุกข์ของธรรมชาติไป ไม่เข้ามากระทบกระทั่งบีบคั้นจิตใจของเราได้ เป็นผู้มีสุขอยู่กับตนเองตลอดทุกเวลา ชีวิตก็สมบูรณ์

2.2.10 การเกิดแรงจูงใจเกิดความคิดอยากไป หรือไม่อยากไปทำบุญที่วัด

เกิดความคิดอยากไปทำบุญที่วัด หรือไม่อยากไปทำบุญที่วัด แรงจูงใจที่จะทำให้เกิดความอยากไปทำบุญที่วัด ประกอบด้วยแรงจูงใจในภายในก่อนเป็นเรื่องของตัวคนผู้นั้นโดยเฉพาะไม่เกี่ยวกับแรงจูงใจภายนอก ซึ่งเกิดจากบริบทของวัดซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แรงจูงใจภายใน แรงจูงใจภายใน เกิดจากปัจจัยทางด้านจิตใจ และปัจจัยทางด้านข้อจำกัดเรื่องเวลา และเงินทองของผู้นั้น ดังนี้ (กลด วิโยชน์, พระมหา, 2547: 32)

1. ปัจจัยทางด้านจิตใจ เป็นเรื่องของความคิด ความเชื่อ ความเกรงใจผู้อื่น และความต้องการทางด้านจิตใจ ได้แก่

1) ความคิด ความเชื่อว่าได้บุญ เชื่อว่าเมื่อไปทำบุญที่วัดจะได้บุญ และบางคนคิดว่าทำบุญที่วัดได้บุญมากกว่าทำบุญที่อื่น หรือทำบุญอย่างอื่น พุทธศาสนิกชน เชื่อว่าการทำบุญเป็นการสะสมพลังเอาไว้ใช้ในอนาคต ทั้งในชาตินี้และในการเกิดชาติต่อไป จะทำให้ชีวิตในอนาคตไม่ลำบาก

2) คิดว่าทำตามประเพณี เช่น ไปงานบวช งานศพ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า คือ เมื่อมีงานพิธีหรือ ประเพณีก็ต้องไปร่วมงานกันที่วัด ถึงแม้อาจไม่เต็มใจก็ตาม ถ้าไม่ไปร่วมงานคนอื่นในสังคมจะรังเกียจ

3) ต้องการเรื่องทางไสยศาสตร์ ดิรัจฉานวิชา เพราะมีภิกษุบางรูปผู้มีความรู้ทางไสยศาสตร์ เช่น ทำนายชะตา ดูฤกษ์ดี สะเดาะเคราะห์ ทำให้ผู้ต้องการเรื่องทางไสยศาสตร์คิดไปหาพระเพื่อให้ช่วยธุระที่ตนต้องการ โดยมีวัตถุประสงค์คือการบรรเทาความทุกข์ร้อนของตนให้เบาบางลง

4) มีความทุกข์กายหรือทุกข์ใจก็ไปหาพระเพื่อให้ท่านให้คำแนะนำสั่งสอน ซึ่งศาสนาพุทธได้กล่าวถึงความทุกข์ และวิธีการดับทุกข์ไว้อย่างละเอียด พระภิกษุที่มีความสามารถก็บอกวิธีแก้ความทุกข์ที่เกิดขึ้นในใจให้หมดไป หรือเบาบางลง หรือไม่ก็ให้พระได้ช่วยเหลือเกื้อกูลด้านปัจจัย ต่าง ๆ

5) เกรงใจไปตามผู้อื่น ด้วยความเกรงใจ แม้ไม่คิดไปวัดแต่เมื่อมีผู้ชักชวนแนะนำก็อาจเกรงใจ ต้องไปวัดตามคำชักชวนของผู้อื่น

2. ปัจจัยทางด้านข้อจำกัดเวลาและเงิน แม้ว่าในใจจะต้องการไปวัด แต่ผู้ที่คิดจะไปวัดก็ยังมีข้อจำกัดที่จะต้องพิจารณาอีก คือ ข้อจำกัดในเรื่องเวลาและเงิน ดังนี้

1) มีเวลาพอ เพราะการไปวัดต้องเสียเวลา สำหรับคนในยุคใหม่มักถูกจำกัดเวลา หากมีเวลาเหลือพอเขาจึงสามารถไปวัดได้

2) มีเงินพอทำบุญ เพราะการไปทำบุญที่วัดส่วนมากไม่สม่ำเสมอ ต้องมีสิ่งของหรือเงินไปถวายพระภิกษุ หากมีเงินน้อยเกินไปเขาก็จะไม่ไปวัด รอเวลาไปก่อนจนกว่าจะมีเงินจึงคอยคิดไปวัด ซึ่งความคิดนี้เป็นความคิดที่ผิด เพราะการทำบุญนั้นตามหลักของพุทธศาสนาแล้วไม่จำเป็นต้องเสียเงินเลยก็มี เช่น การรักษาศีล และการเจริญภาวนา เป็นต้น

แรงจูงใจภายนอก นอกจากแรงจูงใจภายในตัวตนแล้ว ที่วัดก็มีแรงดึงดูดให้คนเข้าวัดได้อีกด้วย แต่ละวัดมีแรงดึงดูดคนให้เข้าวัดไม่เท่ากัน ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้ (กลด วิโยชน์, พระมหา, 2547: 33) ความสะอาดเรียบร้อยเป็นระเบียบภายในวัด วัดที่สะอาดและมีสิ่งปลูกสร้างเป็นระเบียบมีต้นไม้ปลูกเป็นระเบียบ ย่อมจูงใจคนเข้าวัดได้มากกว่าวัดที่สกปรกไร้ระเบียบ

1. การบริการให้ความสะดวกต่าง ๆ แก่ประชาชนที่มาทำบุญ เช่น การจัดให้มีสถานที่ประกอบพิธีกรรม สถานที่ปฏิบัติธรรม และไทยธรรมต่าง ๆ พร้อมเสร็จภายในวัด เป็นต้น

2. ความประพฤติที่น่าเลื่อมใสของพระภิกษุ วัดที่มีพระภิกษุที่มีกริยาสำรวม เป็นที่น่าศรัทธาแก่ผู้ที่พบเห็น ย่อมเกิดแรงจูงใจให้เกิดศรัทธาอยากเข้าวัดยิ่งกว่าวัดที่ภิกษุมีกริยาไม่สำรวมสมกับสมณะ

3. ให้คำสอนทางศาสนาที่เป็นประโยชน์ เนื่องจากคำสอนในพระพุทธศาสนานั้น มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และแนะทางแก้ทุกข์ อย่างน้อยที่สุดก็มีวิธีคิดแบบไม่ต้องเป็นทุกข์ในวัดมีหนังสือและมีพระภิกษุพอที่จะแนะนำ อย่างน้อยก็มีพระภิกษุที่พอใจปลอบใจให้เปลื้องทุกข์ได้

4. มีสิ่งศักดิสิทธิ์ที่ตรงกับความเชื่อของประชาชน เพราะผู้ที่ยังมิได้เป็นอริยบุคคลย่อมไม่มั่นใจในกฎแห่งกรรม จึงมักแสวงหาเครื่องทุนแรงไว้เป็นอำนาจแฝงลึกลับคอยคุ้มครองตนมิให้เกิดทุกข์ภัยเดือดร้อน สิ่งศักดิสิทธิ์ที่อาจมีในวัดมีหลายอย่าง เช่น พระพุทธรูป รูปหล่อของพระเกจิอาจารย์ประจำวัด เจ้าแม่กวนอิม (บางวัดสร้างรูปเจ้าแม่กวนอิมเพื่อจูงใจให้คนเชื้อสายจีนเข้าวัด) เจ้าแม่ตะเคียน ฯลฯ

5. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นเรื่องสำคัญที่จะจูงใจให้ไปวัด เพราะหากการเดินทางไปวัดใดต้องเสียเวลามาก ถนนไม่ดีเข้าสู่วัดยากประชาชนก็ไม่ไปวัดนี้มากนัก วัดใดที่สามารถเดินทางไปสะดวกคนย่อมเข้าวัดมาก

สรุปได้ว่า แรงจูงใจในทัศนะทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ มีความหมายในทางเดียวกัน คือ แรงจูงใจเป็นพลังที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน ซึ่งจะคอยเป็นแรงผลักดันที่จะทำให้มนุษย์กระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรมลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยมีมูลเหตุสำคัญ คือ ความอยาก ความปรารถนาหรือความต้องการ ซึ่งจะ

เกิดขึ้นตามกระบวนการเกิดของแรงจูงใจ โดยกระบวนการเกิดของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่นั้นมีกระบวนการที่คล้ายคลึงกันคือ ความอยาก ความปรารถนา หรือความต้องการนั้นจะสิ้นสุดลงเมื่อการตอบสนองได้รับความพึงพอใจ แต่อย่างไรก็ตามแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่จะมีความแตกต่างจากแรงจูงใจในพระพุทธศาสนาตรงที่นักจิตวิทยาได้มีการคิดค้นทฤษฎีแรงจูงใจต่าง ๆ มารองรับเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้น แรงจูงใจจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ เพราะแรงจูงใจจะเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจของพุทธศาสนิกชนที่จะเข้าร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

2.3 การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา

2.3.1 ความหมายของการปฏิบัติธรรม

มีผู้รู้เกี่ยวกับศาสนศาสตร์ได้ให้ความหมายการปฏิบัติธรรมไว้ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ (2537: 139) กล่าวว่า หลักธรรมกับชีวิต ประกอบด้วย สองคำที่นำมารวมกันแล้วเป็นศาสตร์เชิงประยุกต์ โดยนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตดังนั้นเพื่อความชัดเจนในการอธิบายความหมายของหลักธรรมกับการปฏิบัติตน ดังนี้

1. ธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นทั้งตัวเหตุ ตัวผล ปรากฏการณ์ต่าง ๆ และหลักคำสอน เพื่อเป็นการปฏิบัติให้บรรลุผล

2. ธรรม นั้นมีความหมาย 4 ความหมาย คือ

2.1 ธรรมชาติ

2.2 กฎของธรรมชาติ

2.3 หน้าที่ตามกฎหมาย

2.4 ผลจากหน้าที่

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2540: 23) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ธรรม หมายถึง ความจริง ความดี ความถูกต้อง ความประพฤติชอบ หลักการ แบบแผน คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งแสดงให้เปิดเผยปรากฏขึ้น

2. ธรรม หมายความว่า สภาวะที่รักษาคนให้ปกติ อะไรที่คนทำขึ้นแล้ว สามารถรักษาคนทำและคนไม่ได้ทำ ให้อยู่ในความเป็นปกติได้ สิ่งนั้นเรียกว่า ธรรม

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2542: 28) ได้กล่าวว่า หลักธรรมที่มุ่งควบคุมกายและวาจาของบุคคลเป็นสำคัญ แต่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นจะต้องมีจิตใจเข้ามาเกี่ยวข้อง พระพุทธศาสนาจึงกำหนดหลักการความประพฤติที่รวมการพัฒนากาย วาจา และพัฒนาจิตใจเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อความประพฤติเรียบร้อยเรียกว่า กุศลกรรมบถ หรือธรรมจริยา 10 ซึ่งหมายถึง ทางทำความดีทางนำไปสู่ความสุขความเจริญหรือสุคติ โดยแบ่งเป็นข้อประพฤติทางกาย ทางวาจา และทางใจ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1271) ได้อธิบายไว้ว่า หลัก หมายถึง เสาที่ปักไว้ ที่ผูก ที่มั่น เครื่องหมาย เครื่องยึดเหนี่ยว เครื่องจับยึด สาระที่มั่นคงอันเป็นที่ตั้ง และยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า

ธรรม หมายถึง คุณความดี หลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้องกฎเกณฑ์ กฎหมาย สิ่งทั้งหลาย สิ่งของ

จากความหมายของหลักธรรม สรุปได้ว่า หลักธรรม คือ หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาที่เป็นความจริง เป็นความดีงาม ความถูกต้อง เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วช่วยให้เกิดความดีงามในชีวิตและสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

สรุปได้ว่า ความหมายของการปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสอนของพุทธศาสนาหมายถึงเป็นระบบวิชาความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยวิชาความรู้ดังกล่าวจะก่อให้เกิดการพัฒนาชีวิตทั้งกาย จิต ปัญญา และรวมถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชีวิตด้วยทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนามองสรรพสิ่งเป็นธรรมชาติแวดล้อมซึ่งกันและกัน จึงต้องปฏิบัติต่อทุกสิ่งให้เสมือนต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของโลกและเป็นสิ่งที่เกื้อกูลกัน ทำให้สามารถนำหลักการหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคนให้มีวิถีชีวิตที่ดี ย่อมทำให้ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมตลอดถึงสังคมและประเทศเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.3.2 องค์ประกอบของการปฏิบัติธรรม

บุคคลหรือชุมชนมีการประพฤติปฏิบัติธรรม หรือการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อความสุขและความสำเร็จในชีวิตนั้นมีจุดมุ่งหมายหลายระดับ เริ่มจากตนเองก่อนแล้วจึงพัฒนาเพื่อคนอื่นและเพื่อสังคมต่อไป ผู้ศึกษาได้รวบรวมองค์ประกอบของการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ดังนี้

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2530: 112 -113) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติตนตามหลักธรรม หมายถึงการดำรงชีวิตของคนต้องมีองค์ประกอบ 10 ประการ ที่เป็นสิ่งแสดงถึงการเป็นผู้ที่มีหลักธรรมหรือจริยธรรมในการดำเนินชีวิต การมีจริยธรรม หมายถึง การยึดถือหลักธรรมคำสอนที่ว่าด้วยความประพฤติเป็นหลักสำหรับปฏิบัติให้ถูกต้อง ทั้งทางโลกและทางธรรมตามศาสนาธรรมในทุกศาสนา คือ

1. มีความเมตตากรุณา
2. มีอาชีพที่สุจริต
3. มีความสำรวมในกาม
4. มีความซื่อสัตย์
5. มีสติรอบคอบ
6. มีการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
7. มีความพากเพียร
8. มีความจริงใจ และข่มใจตนเองได้
9. มีความอดทนอดกลั้น
10. มีความเสียสละ

ประเวศ วะสี (2538: 26) ได้กล่าวว่า แนวทางในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมก็เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความสุขทางจิตใจ โดยนำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติ พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่คนไทยยอมรับเป็นคุณค่า และเป็นวัฒนธรรมไทยด้วยเหมือนกัน ขณะที่ชาวโลกกำลังประสบความแห้งแล้งทางจิตใจ และโหยหาความสุขทางจิตวิญญาณ ถ้าเรานำหลักของไตรสิกขา มาเพื่อพัฒนาทางจิตวิญญาณ เป็นประโยชน์แก่เรา ชุมชน สังคม ทั้งทางเศรษฐกิจและทางที่จะรื้อฟื้นความสนใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเห็นคุณค่าของดีที่เรามีอยู่

พระมหาจรรยา สุทฺธิญาโณ (2538: 39-40) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การที่บุคคลจะดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้า และประสบความสำเร็จได้นั้น พระพุทธศาสนาได้กรอบของหลักการหรือหลักธรรมต่าง ๆ ไว้หลายประการ เช่น หลักของความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ แห่งโภคะ 4 ประการซึ่งเรียกว่า จักร 4 อัน ได้แก่

1. การอยู่ในที่หรือถิ่นที่เหมาะสม เรียกว่า ปฏิรูปเทสวาสะ
2. การคบคนดีอยู่ในหมู่ผู้มีความรู้และยึดมั่นในศีลธรรม เรียกว่า สัปปุริสูปัสสยะ
3. การตั้งตนไว้ชอบอยู่ในทำนองคลองธรรมดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เรียกว่า อัตตสัมมาปณิธิ
4. และการเป็นผู้ที่มีบุญบารมี มีพื้นเพเดิมที่ดี เรียกว่า ปุพเพกตปุญญตา

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2540: 34) ได้อธิบายไว้ว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคม ได้แก่ หลักไตรสิกขาซึ่งได้อธิบายไว้ดังนี้

1. ศีลเป็นการฝึกด้านพฤติกรรม โดยเครื่องมือที่ใช้ฝึกศีล คือ วินัย ซึ่งจะฝึกพฤติกรรมที่ดีที่พึงประสงค์ เรียกว่า ศีลสิกขา

2. สมาธิ เป็นการฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ อันได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิตทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ฯลฯ ในด้านความสามารถของจิต เช่นความรับผิดชอบ ความมีสติ ฯลฯ และในด้านความสุข เช่น ความสดชื่นผ่องใส ฯลฯ เป็นการพัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต เรียกว่า จิตตสิกขา

3. ปัญญา เป็นการฝึกหัดหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริงตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็นความรู้ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัยไตร่ตรอง ตรวจสอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่มันเป็น จนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง รู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต ทำให้จิตใจเป็นอิสระ ปลอดปัญหา ไร้ทุกข์ เข้าถึงอิสรภาพ โดยสมบูรณ์เรียกว่า ปัญญาสิกขา

พนมไพร ไชยวงศ์ (2550: 12) ได้กล่าวไว้ว่า หลักธรรมนั้นมีคุณลักษณะเด่นเฉพาะตัว เนื่องจากหลักธรรมเป็นความจริง ความดีงาม ความถูกต้อง เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตของคนทุกคน ชีวิตที่ขาดธรรมะเสียแล้ว ย่อมเป็นชีวิตที่ขาดหลักในการดำเนินชีวิต ย่อมประสบแต่ความทุกข์ความเดือดร้อน หาความเป็นปกติสุขได้ยาก ต่างจากผู้ที่มีหลักธรรม คือ หลักที่ดีจริงทำให้ประพฤติปฏิบัติเข้าถึงความสำเร็จอย่างแท้จริง ให้เกิดผลดีจริงรักษาผู้ประพฤติธรรมมิให้ตกไปสู่ที่ชั่ว ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดี สิ่งที่ดีแต่ไม่จริง สิ่งที่จริงแต่ไม่ดี และสิ่งที่ทั้งไม่ดีและไม่จริงนั้น ไม่เรียกว่าหลักธรรม ดังนั้นลักษณะสำคัญของหลักธรรมต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ประการ คือ

1. ความดี
2. ความจริง
3. ความถูกต้อง
4. ให้พลังในการกระทำต่าง ๆ และนำทางในการดำเนินชีวิตของคน
5. เป็นแกนนำ และเป้าหมายร่วมแห่งภารกิจทั้งหมดของคน ๆ นั้น

สรุปได้ว่า การนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาประพฤติปฏิบัติ เป็นการบูรณาการศีลธรรมจริยธรรมมาใช้ในชีวิตจริง หรือนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ นำมาช่วยในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง และ

การดำเนินชีวิตย่อมไม่ผิดพลาด การนำหลักธรรมไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสัมฤทธิ์ผล และสุดท้ายคือ การประยุกต์ใช้ ถ่ายทอดแบ่งปัน ชักชวนให้เพื่อนมนุษย์ปฏิบัติตามเพื่อที่จะช่วยเสริมสร้างพื้นฐานทางปัญญาให้แก่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติได้ สามารถบรรลุความสุขและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียน ฟุ้งเฟ้อ และดำเนินชีวิตอย่างมีสติไม่ว่าจะเป็นการนำหลักธรรมเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมหรือการประกอบกิจการงานที่สุจริตใด ๆ ก็ตาม

2.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม

การศึกษาฝึกอบรมปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญข้อหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา เพราะจะทำให้จิตของผู้ปฏิบัติสงบเยือกเย็นเกิดปัญญา และเป็นทางดำเนินถึงปฏิเวธสัทธรรม สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับท่านผู้ปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน

พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เทวดา และมนุษย์” (วิ.ม. (บาลี) 4/32/39-40., (ไทย) 4/32/32)

การจาริกไปในที่ต่าง ๆ ย่อมทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้มาก เพราะการจาริกออกไปในที่ต่าง ๆ ทำให้พระสงฆ์ได้เห็นสภาพที่แท้จริง หรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนและใกล้ชิดสามารถหาวิธีการมาแก้ไขปัญหาหรือวิธีการเผยแผ่ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในที่นั้น ๆ ซึ่งทำให้การเผยแผ่หลักคำสอนประสบความสำเร็จได้ดี และยังเป็นการละความยึดมั่นถือมั่นในสถานที่อยู่อาศัย เพราะการอยู่อาศัยเป็นประจำนั้น ย่อมเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในที่อยู่อาศัยและสิ่งของต่าง ๆ ที่ต้องสะสมไว้ใช้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรม การจาริกจึงเป็นการฝึกปฏิบัติให้ละวางการยึดถือโดยไม่รู้ตัวแต่การจาริกไปนาน ๆ นี้ ก็ไม่ใช้ว่าจะมีคุณอย่างเดียว พระพุทธเจ้าก็ได้แสดงถึงโทษของการจาริกไว้เช่นกันว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย โทษของภิกษุผู้ประกอบการเที่ยวไปนาน เที่ยวไปไม่มีกำหนด 5 ประการ คือ

1. ย่อมไม่ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่ได้เคยฟัง
2. ย่อมไม่เข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้ว
3. ย่อมไม่แกล้วกล้าด้วยสิ่งที่ได้ฟังแล้วบางประการ
4. ย่อมได้รับโรคเรื้อรังอย่างหนัก
5. ย่อมไม่มีมิตร

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย โทษของภิกษุผู้ประกอบการเที่ยวไปนานโดยไม่มีกำหนด 5 ประการเหล่านี้แล (องฺ.ปญฺจก. (บาลี) 22/221-222/285., (ไทย) 22/221-222/232-233)

วัดในพระพุทธศาสนามีการพัฒนามาแต่ครั้งโบราณกาล จากพื้นที่ที่เป็นป่าปรับเปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยที่สงบสงัด และได้เพิ่มเติมสิ่งก่อสร้างที่จำเป็นและเอื้อต่อการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ ต่อมาได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธาได้สร้างถาวรวัตถุขึ้นภายในวัด โดยการมุ่งประโยชน์ใช้สอยทางศาสนาเป็นหลัก และถือว่าการสร้างสิ่งเหล่านี้เป็นการบำเพ็ญบุญตามวิธีการทางพระพุทธศาสนาด้วย คุณสมบัติของสถานที่ของวัดว่า วัดใดประกอบด้วยองค์ 5 มีความเป็นสถานที่ไม่ไกลนัก ไม่ใกล้นักจากที่โคจร เป็นต้น วัดนี้ชื่อว่าเป็นสำนักเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมประพฤติพรหมจรรย์จริงอยู่พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ตรัสไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็อาวาสประกอบด้วย องค์ 5 เป็นอย่างไร ภิกษุทั้งหลายอาวาสในศาสนานี้ เป็นสถานที่ไม่ไกลนัก ไม่ใกล้นัก ไปมาสะดวก กลางวันไม่พลุกพล่าน กลางคืนไม่มีเสียงอึกทึก ปราศจากสัมผัสแห่งเหลือบยุง ลมแดดและสัตว์เลื้อยคลาน ก็แลเมื่อภิกษุ

พำนักอยู่ในสำนักนั้น จีวรบิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ย่อมเกิดขึ้นโดยไม่ฝืดเคืองเลย อนึ่ง ภิกษุทั้งหลายผู้เป็นเถระ เป็นพหูสูตย่อมอยู่ในอาวาสนั้น ภิกษุเข้าไปหาพระเถระเหล่านั้นตามกาลอันควร ได้สอบถามข้ออรรถข้อธรรม ท่านเหล่านั้นย่อมจะเปิดข้อที่ยังไม่ได้เปิด ทำให้แจ่มแจ้งในข้อที่ยังมิได้ทำให้แจ่มแจ้ง และบรรเทาความสงสัยในธรรมทั้งหลาย อันน่าจะสงสัยได้หลาย ๆ อย่าง ดูกรภิกษุทั้งหลาย อาวาสประกอบด้วยองค์ 5 เป็นอย่างนี้แล” (วิสุทธิ. (บาลี) 1/155)

การบริหารจัดการในพระพุทธศาสนา เริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือ ในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนา เป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธองค์ก็ต้องเริ่มการบริหารจัดการคณะสงฆ์ วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบต่อมาถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 2,606 ปี เป็นข้อมูลให้นักบริหารได้ศึกษาเรื่องพุทธวิธีการบริหาร นอกจากนี้ยังมีพระพุทธพจน์ที่เกี่ยวเนื่องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพระพุทธพจน์เหล่านั้น ก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีการบริหาร บทบาทพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นสถาบันที่มีความเกี่ยวพันธ์กับสังคมไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน นับตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน สถาบันพระพุทธศาสนาซึ่งมีศาสนทายาทคือพระภิกษุสงฆ์เป็นตัวแทนทำหน้าที่ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนให้แก่ประชาชนได้นำไปปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็ดำรงอยู่ในฐานะผู้นำชาวพุทธในสังคม ทำให้พระสงฆ์มีบทบาทและวัดมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชน เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ และบำเพ็ญกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชนทั้งทางด้านสังคมวัฒนธรรมและศาสนา โดยพระสงฆ์เป็นครูของชาวบ้านที่แนะนำหลักธรรมอันเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติฝึกอบรมให้ชีวิตมีความสุข จึงทำให้พระสงฆ์และชุมชนมีความสัมพันธ์มาตลอด ภิกษุสงฆ์ได้การอุปถัมภ์บำรุงจากชาวบ้าน จึงต้องทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักพุทธธรรม หลักคำสั่งสอน เพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนา ให้ชุมชนมีคุณธรรม มีความประพฤติที่ถูกต้องและให้ข้อเตือนใจ ในทางความประพฤติปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ห้ามปราม สอนให้เว้นจากความชั่ว
2. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
4. ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ให้ได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้
5. ชี้แจงอธิบายทำให้สิ่งที่เคยฟังแล้ว เข้าใจแจ่มแจ้งมากขึ้น
6. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสุขความเจริญ (ที.ปา. (บาลี) 11/203/205)

ในยุคปัจจุบันนี้ การศึกษาของพระสงฆ์ในหลักไตรสิกขา ทั้งโดยปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม ให้ถึงปฏิเวธสัทธรรมนั้นหย่อนยานลงมาก เพราะเหตุที่ขาดผู้นำผู้ทรงคุณวุฒิในทั้งสัทธรรม 3 และไตรสิกขา อีกทั้งนโยบายการให้การศึกษาอบรมทุกระดับ ก็เน้นและส่งเสริมกันอยู่แต่เพียงภาคปริยัติธรรม และตัวของพระภิกษุสามเณรเองก็ไม่ใส่ใจขวนขวายศึกษา อบรม ปฏิบัติพระสัทธรรมและประกอบกับสังคมในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นสังคมที่มีศักยภาพรับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ได้มากและรวดเร็วตลอดเวลา หรือแม้จากที่ห่างไกลคนละด้านของโลกก็ทำได้โดยง่าย สำหรับชนทั่วไปผู้ที่ไม่มีปัญญาพิจารณาข่าวสารข้อมูลเหล่านี้ ซึ่งเป็นเพียงข่าวตัวอย่างพฤติกรรมของมนุษย์ปุถุชน

อันเกิดแต่อวิชชาที่คอยเร่งเร้าให้มนุษย์เกิดตัณหาอยากบริโภค อยากเสพตามอย่างเขายิ่ง ๆ ขึ้น เพิ่มความยึดถือยึดติดในวัตถุ คือ วัตถุกามด้วยตัณหาและทิฐิให้มากขึ้น มากกว่าที่จะช่วยให้มนุษย์ได้รู้ได้เข้าใจตนเอง และพัฒนาจิตใจของตนเองให้เจริญขึ้น มีมโนธรรมที่สงบ บริสุทธิ์ ผ่องใสด้วยสติปัญญาอันเห็นชอบ อันให้ผลเป็นความสันติสุขแก่ชีวิตได้อย่างยั่งยืนแท้จริง แม้แต่พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนานี้ ผู้ไม่ได้อบรมกาย ศีล จิตและปัญญาให้ดี พอเป็นธรรมเครื่องปกป้องรักษาตนก็จะหลงรับเข้ามาในตัวเอง เหมือนปลาที่หลงเหยื่อแล้วติดเบ็ด จึงประพฤติผิดพระธรรมวินัยจนเป็นเรื่องธรรมดากันจนเป็นที่น่าวิตก

ดังนั้น วัดทุกวัดควรจะจัดให้มีการศึกษาอบรมภาคปฏิบัติภาวนาธรรม และควรให้มีการเข้มงวดกวดขันความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร ให้อยู่ในศีลาจารวัตรที่งดงามด้วยมาตรการที่เข้มแข็งจริงจัง และต่อเนื่อง ควรจัดให้มีการอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานแก่สาธุชนพุทธบริษัทเปิดโอกาสให้ญาติโยมทั่วไปมีโอกาสบำเพ็ญกุศล ปฏิบัติธรรม สร้างคุณงามความดี ทั้งทาน ศีล และภาวนาไปด้วยกัน และประการสำคัญ คือ เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้นำลงมือศึกษาทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งชักนำส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและญาติโยมมองเห็นคุณค่าของการปฏิบัติพระสัทธรรม เพื่อให้เกิดความสันติสุข (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), 2549 หน้า 225-226)

2.3.4 สำนักปฏิบัติธรรม

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หรือชื่อย่อ ศธจ. เป็นหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบการสอนปฏิบัติกรรมฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรของคณะสงฆ์ไทย ภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคม ก่อตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2543 โดยใช้สำนักปฏิบัติธรรมที่มีอยู่แล้วได้รับการยกขึ้นเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หรือจัดตั้งขึ้นใหม่โดยคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด (มหาเถรสมาคม, 2543)

ปัจจุบันสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด มีจำนวนกว่า 1,510 สำนัก แบ่งเป็นมหานิกาย 1,339 สำนัก และธรรมยุต 171 สำนัก กระจายอยู่ในทุกจังหวัดในประเทศไทย โดยมีส่วนการศึกษาสงเคราะห์กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักที่รับสนองงานการดำเนินงานสนับสนุนสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดของมหาเถรสมาคมคณะสงฆ์ไทย โดยมหาเถรสมาคมได้ออกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ.2543 ขึ้น เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ในการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ซึ่งต้องเสนอผ่านความเห็นชอบตามลำดับเจ้าคณะปกครองคณะสงฆ์ โดยคัดเลือกสำนักปฏิบัติธรรมที่มีอยู่แล้วเพื่อได้รับการยกขึ้นเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หรือจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมขึ้นใหม่โดยคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมที่จะเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดได้ ต้องมีที่ตั้งอยู่ในวัดที่ได้รับอนุญาตให้ตั้งวัดเรียบร้อยแล้วและอยู่ภายในสังกัดมหาเถรสมาคมเท่านั้น

โดยในแต่ละสำนัก ต้องมีการจัดการสอนการปฏิบัติกรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรตามที่กำหนดไว้ 5 สายปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย

1. สายบริกรรมพุท-โธ
2. สายบริกรรมยุบหนอ-พองหนอ

3. สายบริกรรมสัมมา-อรหัง

4. สายอานาปานสติ (กำหนดลมหายใจ)

5. สายพิจารณารูป-นาม

ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ.2543 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มหาเถรสมาคมวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า “ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ.2543”

ข้อ 2 ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

“การปฏิบัติธรรม” หมายความว่า การปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานหรือวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร

“สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด” หมายความว่า สำนักปฏิบัติธรรมที่มีอยู่แล้วได้รับการยกขึ้นเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หรือจัดตั้งขึ้นใหม่ โดยคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

“เจ้าสำนัก” หมายความว่า เจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งนั้น ๆ

“พระวิปัสสนาจารย์” หมายความว่า พระภิกษุผู้สอนการปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานหรือวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร

ข้อ 4 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ประกอบด้วยเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานคณะกรรมการ รองเจ้าคณะจังหวัด เป็นรองประธานคณะกรรมการ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอของจังหวัดนั้น เป็นกรรมการ โดยมีเจ้าคณะใหญ่เป็นประธานคณะที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เป็นที่ปรึกษา

ข้อ 5 การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัด ประธานคณะกรรมการจัดประชุมคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด คัดเลือกวัดที่เหมาะสมให้เจ้าอาวาสวัดที่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมยื่นหนังสือขอจัดตั้งตามแบบของกรมการศาสนา เสนอคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพิจารณา แล้วให้ประธานคณะกรรมการรายงานเสนอเจ้าคณะภาคและเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาอนุมัติ เพื่อมีพระบัญชาการตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ให้กรมการศาสนาขึ้นทะเบียนเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

2.3.5 การปฏิบัติตนเบื้องต้นของชาวพุทธ

การฝึกปฏิบัติตามวัฒนธรรมชาวพุทธ คือ ฝึกเพื่อละจากความชั่ว แล้วตั้งอยู่ในคุณธรรมความดี ยังจิตของตนให้ผ่องใสอยู่เสมอด้วยการปฏิบัติตนในเบื้องต้นของชาวพุทธ ซึ่งควรมีการปฏิบัติตนให้เหมาะสม ดังนี้ คือ 1. การให้ทาน 2. การถือศีล และ 3. การศึกษาธรรมะ

สำหรับการให้ทานนั้น ได้แก่ การให้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2553, หน้า 62) หรือการสละทรัพย์สิ่งของสมบัติของตนที่มีอยู่ให้แก่ผู้อื่น โดยมุ่งหวังจะจุนเจือให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และความสุขด้วยความเมตตาจิตของตน ทานที่ได้ทำไปนั้น จะทำให้ผู้ทำทานได้บุญมากหรือน้อย

เพียงใด ย่อมสุดแล้วแต่องค์ประกอบ 3 ประการ ถ้าประกอบถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบทั้ง 3 ประการต่อไปนี้แล้ว ทานนั้นย่อมมีผลมาก ได้บุญบารมีมาก กล่าวคือ

1) "วัตถุทานที่ให้ต้องบริสุทธิ์" วัตถุทานที่ให้ ได้แก่ สิ่งของทรัพย์สมบัติที่ตนได้สละให้เป็นทานนั้นเอง จะต้องเป็นของที่บริสุทธิ์ได้จะต้องเป็นสิ่งของที่ตนเองได้แสวงหา ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ในการประกอบอาชีพ ไม่ใช่ของที่ได้มาเพราะการเบียดเบียนผู้อื่น เช่น ได้มาโดยยักยอก ทุจริต ลักทรัพย์ ฉ้อโกง ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฯลฯ ผู้อื่น

2) "เจตนาในการสร้างทานต้องบริสุทธิ์" การให้ทานนั้น โดยจุดมุ่งหมายที่แท้จริงก็เพื่อเป็นการขจัดความโลภความตระหนี่เหนียวแน่น ความหวงแหนหลงไหลในทรัพย์สมบัติของตน อันเป็นกิเลสหยาบ คือ "โลภกิเลส" และเพื่อเป็นการสงเคราะห์ผู้อื่นให้ได้รับความสุขด้วยเมตตาธรรมของตน อันเป็นบันไดก้าวแรกในการเจริญเมตตาพรหมวิหารธรรมในพรหมวิหาร 4 ให้เกิดขึ้น ถ้าได้ให้ทานด้วยเจตนาดังกล่าวแล้ว เรียกว่าเจตนาในการทำทานบริสุทธิ์

3) "เนื้อนาบุญต้องบริสุทธิ์"คำว่า "เนื้อนาบุญ" ในที่นี้ได้แก่ บุคคลผู้รับการทำทานของผู้ทำทานนั้นเอง นับว่าเป็นองค์ประกอบข้อที่สำคัญที่สุด แม้ว่าองค์ประกอบในการทำทานข้อที่ 1 และข้อที่ 2 จะงามบริสุทธิ์ครบถ้วนดีแล้ว กล่าวคือวัตถุที่ทำทานนั้นเป็นของที่แสวงหาได้มาด้วยความบริสุทธิ์ เจตนาในการทำทานก็งามบริสุทธิ์ แต่ตัวผู้ที่ได้รับการทำทานเป็นคนที่ไม่ดี ไม่ใช่ผู้ที่เป็นเนื้อนาบุญที่บริสุทธิ์ เป็นเนื้อนาบุญที่เลว ทานที่ทำไปนั้นก็ไม่ผลิดอกออกผล

การถือศีล "ศีล" นั้นแปลว่า "ปกติ" คือ สิ่งหรือกติกาที่บุคคลจะต้องระวังรักษากาย วาจา ใจ ไม่ให้ทำร้ายผู้ใดหรือสัตว์ใด จนเกิดความลำบากเดือดร้อนหรือล้มตาย โดยรักษาตามเพศและฐานะ ศีลนั้นมีหลายระดับคือ ศีลห้า ศีลแปด ศีลสิบ และ ศีล 227 การถือศีลนี้เป็นการเพียรพยายามเพื่อระงับกิเลสหยาบไม่ให้กำเริบขึ้น และเป็นการบำเพ็ญบุญบารมีที่สูงขึ้นกว่าการให้ทาน ในเบื้องต้นโดยทั่วไป เราควรมีศีลห้า ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นปกติของมนุษย์ที่จะต้องทรงไว้ให้ได้ตลอดไป ดังนั้น บุคคลที่ไม่มีศีลห้า ไม่เรียกว่ามนุษย์ คือ ศีลข้อที่ 1 ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ศีลข้อที่ 2 ไม่ฉ้อโกงลักขโมย ศีลข้อที่ 3 ไม่ประพฤติผิดลูกเมีย-ผัว ผู้อื่น ศีลข้อที่ 4 ไม่โกหกหลอกลวง ศีลข้อที่ 5 ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดของมึนเมาให้โทษ การรักษาศีลทำได้ 2 วิธี คือ การอธิษฐานศีล คือ การตั้งใจด้วยตัวเองว่าจะรักษาศีลให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ การสมาทานศีล คือ การรับศีลจากพระภิกษุสงฆ์ การรักษาศีลควรเลือกปฏิบัติตามความเหมาะสม อย่าให้เกิดเป็นความยึดติดรูปแบบ จนชีวิตดูอึดอัดแปลกแยกจากครอบครัวและสังคมที่เราอยู่ ให้สอดคล้องกลมกลืนไปกับธรรมชาติ การดำเนินชีวิต และการใช้ชีวิตในสังคมแต่ก็ไม่ควรปล่อยปละจนกลายเป็นไม่เห็นความสำคัญของศีลเลย

การศึกษาธรรมะ ธรรมะที่องค์พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงนั้น มีทั้งธรรมะในเบื้องต้น ธรรมะในระดับกลาง และธรรมะขั้นสูงสุด ซึ่งการที่เราจะเข้าใจธรรมะขั้นใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง โดยถึงแม้เรายังไม่สามารถเข้าใจธรรมะในขั้นสูงสุดได้ แต่เราก็สามารถเข้าใจธรรมะในขั้นกลางหรือเบื้องต้นได้ทั้งนั้น ดังนั้นเราจึงไม่สามารถที่จะอ้างได้ว่าเราไม่ทำการศึกษาธรรมะเพราะยังไม่เข้าใจธรรมะได้เลย ธรรมะที่เป็นหลักใหญ่ในพระพุทธศาสนา คือ อริยสัจ

ดังนี้ จะเห็นได้ว่า ธรรมะที่องค์พระอรหันสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสแสดงไว้นั้น เป็นความจริงทุกประการ แต่การที่เราจะเข้าใจได้ทั้งหมดนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย การที่เราศึกษาธรรมะ ก็เป็นการทำ

เพื่อพัฒนาจิตใจของเราให้ดียิ่งขึ้นจนถึงกระทั่งสามารถที่จะเข้าใจหลักธรรมะของพระองค์ได้จนกระทั่งเข้าสู่จุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา นั่นก็คือ นิพพานนั่นเอง

2.3.6 หลักการสำคัญของพุทธศาสนิกชน 9 ประการ

1) แสดงตนเป็นพุทธมามกะแต่ยังเยาว์ ศาสนิกชนหลายศาสนามีการแสดงออกต่อผู้อื่นหรือต่อสาธารณะชนว่าตนได้เข้าเป็นสมาชิกหรือเข้านับถือศาสนานั้น ๆ แล้ว แต่ของพุทธศาสนาแต่เดิมมาก็มักจะถือกันว่านับถือพุทธศาสนาตามบิดา มารดา ไม่ได้มีการแสดงตนหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกแต่อย่างใดเลย ทำให้ตัวเองบางทีก็สงสัยว่าเป็นชาวพุทธขึ้นมาด้วยวิธีใด ฉะนั้นลักษณะที่น่าจะยอมรับกันไว้ข้อแรกก็คือ ให้ได้เข้าพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ถึงซึ่งพระรัตนตรัยเป็นที่พึงที่ระลึกเสียแต่ยังเยาว์เริ่มตั้งแต่เข้าโรงเรียนซึ่งสถานศึกษาหรือสถาบันพุทธศาสนาหลายแห่งได้กระทำกันอยู่แล้ว

2. มีที่บูชาประจำบ้าน เพื่อเป็นที่เคารพกราบไหว้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ที่เป็นได้ทั้งอามิสบูชาการบูชาด้วยสิ่งของ และปฏิบัติบูชา การบูชาด้วยการปฏิบัติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2555, หน้า 68)

3. ไหว้พระสวดมนต์ประจำวันเป็นการเสริมข้อต้น ๆ ทั้ง 2 คือการระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยให้รู้จักความกตัญญูตามหลักธรรม ระลึกถึงคุณของผู้มีพระคุณมีบิดามารดาครูอาจารย์ อย่างน้อยก่อนเข้านอนวันละครั้ง

4. ตักบาตรตามกำลังของตน เพื่อเป็นการสืบพระศาสนาด้วยการบำรุงพระภิกษุสงฆ์ให้ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย นำมาเผยแผ่แก่ประชาชนทั่วไปให้ประพฤติปฏิบัติทั้งเป็นการฝึกใจในการบริจาคทานด้วยแม้ทำไม่ได้ทุกวันก็อาจทำในวันเกิดหรือวันสำคัญทางศาสนาก็ได้

5. ฟังธรรมเป็นนิจ ในวันพระหรือวันอาทิตย์ได้เข้าวัดฟังธรรมหรือแม้ทางสื่อสารมวลชนที่เผยแพร่อยู่ทั่วไป

6. ทำบุญและประกอบพิธีตามฤดูกาล เช่น วันสำคัญทางศาสนาหรือพิธีบำเพ็ญบุญต่าง ๆ ตามฤดูกาลนั้น ๆ

7. แสดงความเคารพเมื่อผ่านปูชนียวัตถุ ปูชนียสถานทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย รวมทั้งพระภิกษุสงฆ์ที่ประพฤติตนสมควรแก่การกราบไหว้ในฐานะสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

8. การมีเบญศีล เบญจธรรม ซึ่งเป็นหลักการเบื้องต้นที่จะให้คนละเว้นความชั่วแล้วทำความดีอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข พร้อมทั้งทำหน้าที่แนะนำข้อสงสัยให้กับผู้อื่นที่ไม่เข้าใจ

9. พุทธบุตรชายต้องบวช แม้จะแสดงตนเป็นพุทธมามกะแล้วหรือเข้าเป็นสมาชิกของชาวพุทธแล้วยังมีอีกองค์การหนึ่งที่ผู้ชายควรหาโอกาสเข้าเป็นสมาชิกเพื่อศึกษาปฏิบัติยอมสละกายใจและเวลาเพื่อบวชเป็นภิกษุ รู้จุดมุ่งหมายของการบวชว่าเพื่ออะไร ต้องปฏิบัติอย่างไร มิใช่มีวัตถุประสงค์เช่น บวชหน้าศพ บวชแก้บน บวชให้บิดามารดา บวชเพื่อแต่งงานหรือเพื่อประเพณีเท่านั้นจึงพอสรุปได้ว่า “หน้าที่ของชาวพุทธที่ดี” นั้นก็คือ การประพฤติปฏิบัติอย่างเข้าใจในพระพุทธศาสนา “ยึดหลักธรรมเป็นคติประจำใจ ยึดความมีระเบียบวินัยเป็นทางดำเนินชีวิต”

วิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาลนา หมายถึง คำสั่งสอน หรือคำสอน หากจะถามว่าคำสอนพระพุทธศาลนาคืออะไร ก็ตอบว่าคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แต่ถ้าจะตอบโดยอรรถ หรือโดยเนื้อหาสาระ ก็อาจจะนำเอาหลักการวิธีการ และเป้าหมายที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในโอวาทปาฏิโมกข์ในวัน

มาฆบูชา สพฺพปาปสฺส อกรณํ - การไม่ทำความชั่วทั้งสิ้น กุสลสฺสูปสมฺปทา - การทำความดี สจิตฺตปริโยทปนํ - การทำจิตใจให้สะอาดผ่องใส และ เอตํ พุทธานสาสนํ - นี่แหละคือพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติอย่างแท้จริง (ขุ.ธ. (ไทย) 25/39)

สรุปว่า พระพุทธศาสนา ได้เน้นถึงหลักศีลธรรม สำหรับนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เน้นถึงการปฏิบัติมิใช่เพรียงแต่ให้เชื่อแนวทางที่พระองค์ได้ตรัสสอนไว้นี้ สำหรับคนที่เดินหรือคนที่ปฏิบัติอย่างจริงจังหากว่าปฏิบัติอย่างจริงจังก็ได้ผลแต่ไม่ใช่เพรียงแต่ว่าเชื่อหรือนำมาถกเถียงกันหรือโต้แย้งกันเพื่อหาเหตุผล พุทธพจน์บทหนึ่งว่า ผู้ที่พูดมากหรือได้ร่ำเรียนมีความรู้มาก แต่ว่าไม่ปฏิบัติตามที่ตนพูดหรือที่ตนเรียนรู้มา เหมือนกับนายโคบาลโดยปกตินับโคเพื่อคนอื่น แต่ตัวเองไม่มีโอกาสที่จะได้ลิ้มรสนมจากโคนั้นเลย หรือดังที่พระองค์ตรัสว่า “ดอกไม้ที่สวยงามด้วยสีแต่ไม่มีกลิ่น ก็เช่นเดียวที่ดีแต่พูดแต่ไม่ปฏิบัติตามที่ตนพูด”

2.3.7 การประยุกต์วิธีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา

ประยุกต์ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อความสำเร็จบรรลุเป้าหมายของการปฏิบัติ คือ ต้องประยุกต์ด้วยฉันทะ มีความพอใจ วิริยะมีความเพียร จิตตะ จดจ่อต่อการนำไปใช้ วิมังสา ใคร่ครวญในการประยุกต์ สำหรับในการประยุกต์การปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จนั้น ควรการเลือกใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาโดยให้เกิดความคุ้นเคย พร้อมทั้งเคยได้ศึกษาหลักการแนวความคิดเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนาหลากหลายประการมาบ้างแล้ว ความรู้เบื้องต้นจะนำไปสู่ความรู้ที่มากยิ่งขึ้น หากคุณได้ศึกษาต่อเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนาทุกรูปแบบได้อย่างละเอียด ตลอดจนกระทั่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างลึกซึ้ง และยังสามารถประยุกต์ร่วมกับหลักธรรมอื่นได้เช่น

ประยุกต์การเป็นผู้นำด้วยหลักของพรหมวิหารในการปฏิบัติงาน หลักธรรมนี้เป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ โดยการตั้งหลักธรรมเป็นบรรทัดฐานของการลงมือการทำการงานทั้งปวง

ประยุกต์การบริหารด้วยหลักอปริหานิยธรรม หมายถึง ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งของความเสื่อม ธรรมเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว อปริหานิยธรรม ถือเป็นคำสอนที่สมาชิกในองค์กรต้องยึดถือเป็นคุณธรรมประจำใจ เพราะหากสมาชิกทุกคนยึดถือปฏิบัติตามหลักอปริหานิยธรรม จะช่วยส่งเสริมให้องค์กรพัฒนาและบรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรตั้งไว้

สรุปได้ว่าการประยุกต์วิธีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนานั้นจะต้องปฏิบัติเป็นไปตามหลักพุทธธรรมตามหลักในการบำเพ็ญกรณียกิจ จะเห็นได้จากพุทธพจน์ ที่ทรงส่งสาวกออกประกาศพระศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” นับเป็นกระบวนทัศน์วิธีการที่นำเอามาเป็นแบบอย่างในการประยุกต์วิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาในหลากหลายรูปแบบนั่นเอง

จากการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม สรุป วิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาประพฤติปฏิบัติ เป็นการบูรณาการศีลธรรม จริยธรรมมาใช้ในชีวิตจริง หรือนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ นำมาช่วยในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง และการดำเนินชีวิตย่อมไม่ผิดพลาด การนำหลักธรรมไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสัมฤทธิ์ผล และสุดท้ายคือ การประยุกต์ใช้ ถ่ายทอดแบ่งปัน ชักชวนให้เพื่อนมนุษย์ปฏิบัติตามเพื่อที่จะช่วยเสริมสร้าง

พื้นฐานทางปัญญาให้แก่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติได้ สามารถบรรลุความสุขและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียน ฟุ้งเฟ้อ และดำเนินชีวิตอย่างมีสติไม่ว่าจะเป็นการนำหลักธรรมเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมหรือการประกอบกิจการงานที่สุจริตใด ๆ ก็ตาม

2.4 หลักสัปปายะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

พระพุทธศาสนาถือว่าหลักธรรมชาติทั่วไปหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของบุคคล ต่อความเสื่อมความเจริญของบุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดีก็จะก่อให้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มาก ในทางการประพฤติวัตรปฏิบัติธรรมก็เช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยเกื้อกูลต่อการประพฤติวัตรปฏิบัติธรรมเรียกว่า “สัปปายะ” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2557: 286) แบ่งเป็น 7 อย่าง ได้แก่

1. อาวาสสัปปายะ (บางแห่งเรียกเสนาสนะ)
2. โคจรสัปปายะ (การเดินทาง)
3. ภัสสสัปปายะ (บางแห่งเรียกธัมมัสสวนะ)
4. ปุคคลสัปปายะ (บุคคล)
5. โภชนะสัปปายะ (บางแห่งเรียกอาหาระ)
6. อุตุสัปปายะ (บางแห่งเรียกฤดู)
7. อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาบถ)

พระพุทธเจ้ายังได้ตรัสถึงสัปปายะด้วยพระดำรัสอื่นเช่นสมัยอันมีพระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่าคือการที่ได้รับสัปปายะความเหมาะสม 5 ประการคือธรรมเป็นที่สะดวกสบายแก่การเจริญปัญญามีอุตุสัปปายะ อาหารสัปปายะ (โภชนสัปปายะ) เสนาสนะสัปปายะ (อาวาสสัปปายะ) ปุคคลสัปปายะ และธัมมัสสวนสัปปายะ (ภัสสะสัปปายะ) (อง.ติก.อ.(ไทย) 2/102/254)

ตารางที่ 2.1 แสดงหลักสัปปายะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักสัปปายะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท	
สัปปายะ 7 (พระไตรปิฎก)	สัปปายะ 5 (อรรถกถา)
1. อาวาสสัปปายะ	1. เสนาสนะสัปปายะ
2. โคจรสัปปายะ	-
3. ภัสสสัปปายะ	2. ธัมมัสสวนสัปปายะ
4. ปุคคลสัปปายะ	3. ปุคคลสัปปายะ
5. โภชนะสัปปายะ	4. อาหารสัปปายะ
6. อุตุสัปปายะ	5. อุตุสัปปายะ
7. อิริยาปถสัปปายะ	-

2.4.1 ความเป็นมาของหลักสัปปายะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ในสมัยพุทธกาลระยะเริ่มแรกนั้นพระสงฆ์ยังไม่มีที่อยู่อาศัยประจำ ได้จาริกไปเพื่อเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไป เป็นการยังประโยชนสุขแก่ชนหมู่มากตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสั่งไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เทวดาและมนุษย์” (วิ.ม. (ไทย) 4/32/32) หลักสัปปายะที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

“ภิกษุนั้นอาศัยเสนาสนะที่สงัดเช่นป่าโคนไม้ภูเขาซอกเขาถ้ำป่าช้าดงที่แจ้งกองฟางที่สงัดมีเสียงน้อยมีเสียงอึกทึกน้อยไม่มีคนสัญจรไปมาไม่มีคนพลุกพล่านเหมาะเป็นที่หลีกเร้นภิกษุนั้นอยู่ป่าอยู่โคนไม้หรืออยู่เรือนว่างนั่งคู้บัลลังก์ตั้งกายตรงดำรงสติมั่นมุ่งเฉพาะกัมมัฏฐาน” (อภิ.วิ.(ไทย) 34/58/385) ภิกษุนั้นย่อมเข้าสู่เสนาสนะอันสงัดเช่นป่าโคนไม้ภูเขาซอกเขาถ้ำป่าช้าป่าทึบกลางแจ้งลอมฟางเธออยู่ป่าอยู่โคนไม้ หรืออยู่เรือนว่างนั่งคู้บัลลังก์ตั้งกายให้ตรงดำรงสติให้มั่นตรัสถึงมหาโควินทพราหมณ์สนทนากล่าวสอบทานความเข้าใจถึงเป็นผู้อยู่ผู้เดียวกับสุนังกุมารพรหมว่าคือ “บุคคลบางคนในโลกนี้อาศัยเสนาสนะอันสงัดคือป่าโคนไม้ภูเขาซอกเขาถ้ำป่าช้าป่าชัฏที่แจ้งและลอมฟาง” (ที.ม.(ไทย) 1/32 /248)

เนื้อความที่ปรากฏในคัมภีร์ได้กล่าวถึงเสนาสนะที่มีความสงบเงียบ เพื่อการประพฤติ ปฏิบัติทางจิต เพื่อให้เกิดความสงบทางร่ายกาย และจิตใจ เพื่อเข้าสู่โมกขธรรม สิ่งที่กล่าวนี้ได้กล่าวถึงลักษณะเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดสติ เพราะสถานที่ไม่อึกทึก ผู้คนไม่พลุกพล่านจอแจ เพราะต้องอาศัยเสนาสนะเหล่านี้เองจึงเป็นที่มาของสติ ปัญญา ในการปฏิบัติทั้งปวงได้

จากพุทธพจน์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าตรัสบอกการใช้สอยเสนาสนะอันสงัดได้แก่ป่าโคนไม้หรือ เรือนว่างมีซอกเขาถ้ำในภูเขาป่าช้าป่าละเมาะที่โล่งแจ้งลอมฟางที่สงัดมีเสียงน้อยมีเสียงอึกทึกน้อยไม่มีคนสัญจรไปมาไม่มีคนพลุกพล่านว่าเหมาะเป็นที่หลีกเร้นเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและมีปรากฏว่าในพรรษาที่ 3 ขณะประทับจำพรรษา ณ เวฬุวิหาร กรุงราชคฤห์ เศรษฐีกรุงราชคฤห์เลื่อมใสศรัทธาในภิกษุผู้สมบูรณ์ด้วยอิริยาบถจึงได้ทูลขออนุญาตสร้างเสนาสนะถวายจึงทรงอนุญาตเสนาสนะ 5 ชนิดได้แก่ วิหาร เรือนมุงแถบเดียว เรือนชั้น เรือนโล้นและถ้ำที่สร้างขึ้น ทรงอนุโมทนาด้วยพระคาถาเหล่านี้ว่า “วิหารย่อมป้องกันความหนาวร้อนและสัตว์ร้ายนอกจากนั้นยังป้องกันงูยุงและฝนในคราวหนาวเย็น นอกจากนั้นยังป้องกันลมและแดดอันร้อนจัดที่เกิดขึ้น การถวายวิหารแก่สงฆ์เพื่อหลีกเร้นอยู่เพื่อความสุขเพื่อเพ่งพินิจ และเพื่อเห็นแจ้งพระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงสรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ” (วิ.จู. (ไทย) 7/294/89-92)

ดังนั้นที่กล่าวมา เสนาสนะอันสงัดและเสนาสนะ 5 ที่มีผู้สร้างถวายจึงนับได้ว่าเป็นสถานที่เพื่อหลีกเร้นอยู่เพื่อความสุขเพื่อเพ่งพินิจและเพื่อเห็นแจ้งกล่าวคือเพื่อปฏิบัติธรรมนั่นเอง ขณะเจริญสติควรอยู่ในสภาพเช่นไรจึงจะทำให้การปฏิบัติธรรมมีความเจริญก้าวหน้า พระพุทธเจ้ายังตรัสแก่พระอานนท์ถึงลักษณะของภิกษุผู้ใส่ใจใฝ่ในการปฏิบัติธรรมว่า เราจักพูดเรื่องเห็นปานนี้คือเรื่องความมักน้อยเรื่องความสันโดษ เรื่องความสงัด เรื่องความไม่คลุกคลีกัน เรื่องการปรารภความเพียร เรื่องศีล เรื่องสมาธิ เรื่องปัญญา เรื่องวิมุตติ เรื่องวิมุตติญาณทัสสนะซึ่งเป็นเรื่องขัดเกลากิเลสอย่างยิ่งเป็นสัปปายะแก่ความเป็นไปแห่งจิตเป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายโดยส่วนเดียว เพื่อคลายกำหนัดเพื่อดับ เพื่อสงบระงับเพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้และเพื่อนิพพาน (ม.อุ. (ไทย) 14/189/227)

จากพระดำรัสข้างต้นตรัสถึงการปฏิบัติตนขณะปฏิบัติธรรมถึงลักษณะเรื่องที่จักพูดคุยไว้เป็นตัวอย่างเพราะการปฏิบัติจะเจริญก้าวหน้าควรต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเว้นสถานที่ที่เป็นโทษและอยู่ในสถานที่ที่สะดวกปรากฏมีดังนี้

โยคาวจรผู้ประสงค์จะรักษาปฏิภาคนิมิตไว้ให้ดีนั้นพึงเว้นจากอสัปปายะอันไม่ควรแก่ภาวนาสมาธิ 7 อย่าง คืออาวาส (ที่อยู่อาศัย) โคจรคาม (หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่จะไปบิณฑบาต) ภัสสะ (ถ้อยคำพูด) ปุคคละ (บุคคล) โภชนะ (อาหาร) อุตุ (อากาศ) อิริยาบถ (นั่งนอนยืนเดิน) แล้วพึงเสพแต่สัปปายะอันควรแก่ภาวนาสมาธิ 7 อย่างนั้นเช่นกัน เมื่อได้ปฏิบัติดังกล่าวมานี้ บางท่านก็อาจสำเร็จอัปปนาภาวนา (พระพุทธโฆสาจารย์, 2546: 22)

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้อธิบายไว้ว่า เมื่อโยคาวจรภิกษุรูปใดแม้ทำโยคะโดยนัยวิปัสสนาดังกล่าวมานี้อยู่นัยวิปัสสนาก็ยังไม่ถึงพร้อมโยคาวจร ภิกษุรูปนั้นพึงทำอินทรีย์ให้กล้าด้วยอำนาจแห่งอาการ 9 อย่างนี้ว่าอินทรีย์ทั้งหลายมีสัทธินทรีย์เป็นต้นย่อมกล้าแข็งด้วยอาการ 9 คือดูแต่ความสิ้นไปแห่งสังขารทั้งหลายที่เกิด ๆ ขึ้นถ่ายเดียว 1 และในการดูความสิ้นนั้นยังวิปัสสนาญาณให้ถึงพร้อมด้วยการทำด้วยความมีสติ 1 ยังวิปัสสนาญาณให้ถึงพร้อมโดยสาตัจจกิริยาทำติดต่อ 1 ยังวิปัสสนาญาณให้ถึงพร้อมโดยสัปปายะกิริยาทำอย่างสบายคือ เสพสัปปายะทั้ง 7 มีอาวาสสัปปายะเป็นต้น 1 ยังวิปัสสนาญาณให้ถึงพร้อมโดยจับนิมิตของสมาธิในวิปัสสนาให้ได้ 1 ยังวิปัสสนาญาณให้ถึงพร้อมโดยกิริยาที่ยังโพชฌงค์ให้เป็นไปตามควร 1 เข้าไปตั้งไว้ซึ่งความไม่ไยดีในร่างกายและชีวิต 1 ในการเข้าไปตั้งไว้ซึ่งความไม่ไยดีในร่างกาย และชีวิตนั้นยังภาวนาให้ถึงพร้อมโดยข่มความทุกข์ที่เกิดขึ้นออกไปเสียจากความไยดีในร่างกาย และชีวิตให้จงได้ 1 ยังภาวนาให้ถึงพร้อมโดยไม่เลิกภาวนาเสียในระหว่าง 1 แล้วเว้นอสัปปายะ 7 เสพสัปปายะ 7 (พระพุทธโฆสาจารย์, 2546: 22)

ดังนั้นการรักษาปฏิภาคนิมิตเพื่อสำเร็จอัปปนาภาวนาและการทำอินทรีย์ให้กล้าโดยนัยวิปัสสนาพึงเว้นจากอสัปปายะอันไม่ควรแก่ภาวนาสมาธิ 7 และพึงเสพแต่สัปปายะอันควรแก่ภาวนาสมาธิ 7 พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปยังพระราชนิเวศน์ของพระเจ้าพิมพิสาร ขณะนั้นพระเจ้าพิมพิสารมีพระราชดำริว่า อุทยานเวฬุวันของเรานี้ไม่ไกลและไม่ใกล้จากหมู่บ้านนัก คมนาคมสะดวก ผู้ประสงค์พึงเข้าเฝ้าได้ กลางวันไม่พลุกพล่าน กลางคืนสงัด เสียงไม่อึกทึก เว้นจากคนสัญจรไปมาเป็นที่กระทำกรรมลับของหมู่มนุษย์ ควรแก่การหลีกเร้น เราพึงถวายอุทยานเวฬุวันแด่พระภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข แล้วทรงน้อมถวายพระพุทธองค์ทรงรับอุทยานเวฬุวันเป็นอารามแห่งแรกในพระพุทธศาสนา แล้วเสด็จลุกขึ้นจากที่ประทับเสด็จกลับต่อมาพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงธรรมเพราะเรื่องนั้นเป็นต้นเหตุ รับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตอาราม

ดังนั้นจึงถือได้ว่าสวนเวฬุวันเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา และเป็นต้นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตการมีวัดเป็นที่อยู่อาศัยแก่พระสงฆ์ แต่สมัยนั้นบริเวณพระอารามเวฬุวันยังคงไม่มีสิ่งก่อสร้างใด ๆ พื้นที่ครอบคลุมไปด้วยป่า ต้นไม้ไผ่ ภูเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชัฏ ต่อมาเศรษฐีเมืองราชคฤห์ได้สร้างวิหารถวายให้แก่สงฆ์เพื่อเป็นที่อยู่ป้องกันอันตราย ดังข้อความที่ปรากฏตอนหนึ่งว่า

โดยสมัยนั้น พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน สถานที่ให้เหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ครั้งนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้ายังไม่ได้ทรงบัญญัติเสนาสนะแก่ภิกษุทั้งหลายและภิกษุเหล่านั้นอยู่ในที่นั้น ๆ คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชัฏครั้งนั้นเศรษฐีชาวราชคฤห์ไปสวนแต่เช้าตรู่ได้แลเห็นภิกษุเหล่านั้นเดินออกจากที่นั้น ๆ คือ จากป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชัฏ

ที่แจ้ง ลอมฟาง น่าเลื่อมใส เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยอิริยาบถ ครั้นเห็นมีจิตเลื่อมใส ได้เข้าไปหาภิกษุเหล่านั้น แล้วกล่าวกับภิกษุเหล่านั้นว่า ถ้ากระผมจะสร้างวิหาร พระคุณเจ้าจะอยู่ในวิหารของกระผมไหม ภิกษุทั้งหลายตอบว่า คหบดี พระพุทธเจ้ายังไม่ได้ทรงอนุญาตวิหาร เศรษฐีกล่าวว่า ถ้าเช่นนั้น พระคุณเจ้าจงทูลถามพระพุทธเจ้า แล้วแจ้งให้กระผมทราบ (วิ.จู. (ไทย) 7/199/55) จากนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมมีกถาเพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุ ทรงรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเสนาสนะ 5 ชนิด คือ วิหาร เรือนมุงแถบเดียว ปราสาท เรือนโล้น ถ้ำ ต่อมาภิกษุเหล่านั้นได้กล่าวต่อว่าเศรษฐีนั้นว่า ท่านคหบดี พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตวิหารแล้ว บัดนี้ท่านจงกำหนดกาลอันควรเอาเถิด”(วิ.จู. (ไทย) 7/199/55) การที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้คฤหัสถ์สร้างวัดถวายแก่พระภิกษุและอนุญาตให้ พระภิกษุสงฆ์อยู่เสนาสนะในวัด ก็เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ทรงแสดงคุณประโยชน์ของวิหารว่า วิหารย่อมป้องกันความหนาวร้อนและสัตว์ร้าย นอกจากนั้น ยังป้องกันงู ยุง และฝน ความหนาวเย็น นอกจากนั้นยังป้องกันลมและแดดอันร้อนจัดที่เกิดขึ้น การถวายวิหารแก่สงฆ์เพื่อหลีกเร้นอยู่เพื่อความสุข เพื่อเพ่งพินิจ และเพื่อเห็นแจ้ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงสรรเสริญว่า เป็นทานอันเลิศ เพราะฉะนั้นผู้ฉลาดเมื่อเห็นประโยชน์ของตน พึงสร้างวิหารอันรื่นรมย์ถวายพระภิกษุผู้เป็นพหูสูตให้อยู่ในที่นี้เถิด อีกประการหนึ่ง ผู้เป็นบัณฑิตมีจิตเลื่อมใสในภิกษุพหูสูต ผู้ปฏิบัติตรง พึงถวายข้าว น้ำ ผ้า และเสนาสนะอันควรแก่ท่าน ท่านเหล่านั้นย่อมจะแสดงธรรมอันเห็นเหตุบรรเทาสรรพทุกข์แก่เขา ซึ่งเมื่อเขารู้ทั่วถึงแล้วจะเป็นผู้ไม่มีอาสวะปรินิพพานได้ในชาตินี้ (วิ.จู. (ไทย) 7/199/56) การจาริกไปในที่ต่าง ๆ ย่อมทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้มาก เพราะการจาริกออกไปในที่ต่าง ๆ ทำให้พระสงฆ์ได้เห็นสภาพที่แท้จริง หรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนและใกล้ชิดสามารถหาวิธีการมาแก้ไขปัญหาหรือวิธีการเผยแผ่ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในที่นั้นๆ ซึ่งทำให้การเผยแผ่หลักคำสอนประสบความสำเร็จได้ดี และยังเป็นการละความยึดมั่นถือมั่นในสถานที่อยู่อาศัยเพราะการอยู่อาศัยประจำนั้น ย่อมเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในที่อยู่อาศัยและสิ่งของต่าง ๆ ที่ต้องสะสมไว้ใช้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรม การจาริกจึงเป็นการฝึกปฏิบัติให้ละวางการยึดถือโดยไม่รู้ตัว แต่การจาริกไปนาน ๆ นี้ ก็ไม่ใช่ว่าจะมีคุณอย่างเดียว พระพุทธเจ้าได้แสดงถึงโทษของการจาริกไว้ว่า “ภิกษุ ทั้งหลาย โทษของภิกษุผู้ประกอบการเที่ยวไปนาน เที่ยวไปไม่มีกำหนด 5 ประการ” (องฺ.ป.จก. (ไทย) 22/221-222/232-233) คือ

1) ย่อมไม่ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยได้ฟัง
2) ย่อมไม่เข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้ว
3) ย่อมไม่แกล้วกล้าด้วยสิ่งที่ได้ฟังแล้วบางประการ
4) ย่อมได้รับโรคเรื้องรังอย่างหนัก
5) ย่อมไม่มีมิตร

ภิกษุทั้งหลายโทษของภิกษุผู้ประกอบการเที่ยวไปนานโดยไม่มีกำหนด 5 ประการเหล่านี้และจากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมกถาเพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุ รับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า“ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเสนาสนะ 5 ชนิด คือ วิหาร เรือนมุงแถบเดียว ปราสาท เรือนโล้น ถ้ำ” ต่อมา ภิกษุเหล่านั้นได้กล่าวต่อเศรษฐีนั้นว่า “ท่านคหบดี พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตวิหารแล้ว บัดนี้ท่านจงกำหนดกาลอันควรเอาเถิด”(วิ.จู. (ไทย) 7/200/55) ครั้นต่อมาอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้เดินทางไปเมืองราชคฤห์ ได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าแล้วได้บรรลุพระโสดาบัน เมื่อเดินทาง

กลับคืนสู่พระนครสาวัตถี แคว้นโกศล ซึ่งห่างไกลจากพระนครราชคฤห์ 55 โยชน์ ระหว่างทางกลับนั้น ท่านกล่าวกับชาวบ้านว่า

ท่านทั้งหลายจงช่วยกันสร้างอารามวิหาร ชาวบ้านเหล่านั้นต่างพากันสร้างอารามที่พัก ปลูกสวนไม้ดอกบ้าง สร้างวิหารบ้าง ตามระยะทาง 1 โยชน์ ครั้นเศรษฐีเดินทางไปพระนครสาวัตถี แล้วได้เที่ยวตรวจดูทั่วพระนครเพื่อหาสถานที่ก่อสร้างวัดเป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า โดยมีพระเวฬุวันมหาวิหารเป็นต้นแบบ มีหลักการเลือกสถานที่นั้นว่าเป็นสถานที่ไม่ไกลไม่ใกล้จากหมู่บ้านนักการเดินทางไปมาของชาวบ้านและภิกษุสงฆ์สะดวกไม่ลำบาก กลางวันมีคนน้อย กลางคืนเงียบสงบ ปราศจากเสียงอึกทึกเป็นสถานที่ควรแก่ผู้ชอบหลีกเร้น สำหรับปฏิบัติธรรมโดยที่เศรษฐีมิได้พิจารณาถึงเรื่องความขัดสนด้วยปัจจัย 4 ในการก่อสร้าง เพราะมั่นใจว่าตนเองจะดูแลไหว และได้พบว่าพระอุทยานของเจ้าเชตพระราชกุมารเหมาะสม จึงเข้าเฝ้ากราบทูลว่า ขอใต้ฝ่าพระบาทจงทรงประทานพระอุทยานแก่เกล้ากระหม่อมเพื่อจัดสร้างวัดพระเจ้าข้า ครั้งแรกพระราชกุมารไม่ทรงประทานให้ แต่ทนการรบเร้าจากเศรษฐีไม่ไหว จึงตรัสว่า ท่านคหบดี อาราม (หมายถึง ที่ว่างจากสิ่งก่อสร้าง) เราให้ไม่ได้ แต่ต้องซื้อด้วยการปูลาดด้วยทรัพย์วันรุ่งขึ้นท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีสั่งให้คนเอาเงินออกมาเรียงตามพื้นที่นั้น ขณะนั้นเจาชายเชตพระราชกุมารเห็นใบหน้าเศรษฐียังคงผ่องใสเอิบอิ่ม จึงตรัสว่าพอแล้ว ที่ว่างตรงนี้เรายกให้ท่านเศรษฐีใคร่ครวญว่า เจ้าเชตพระราชกุมารนี้มีคนรูจักมาก หากท่านเลื่อมใสในพระธรรมวินัยก็จะเป็นผลดี จึงทูลถวายที่ว่างนั้นแก่พระราชกุมาร ซึ่งเจ้าเชตพระราชกุมารตรัสให้สร้างซุ้มประตูรูปปราสาท 7 ชั้นตรงที่นั้น ส่วนท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้ให้สร้างวิหารหลายหลัง ตกแต่งบริเวณต่าง ๆ สร้างซุ้มประตู สร้างศาลา หอฉัน โรงไฟ กัปปิยกุฎี เวจกุฎี ที่จงกรม โรงจงกรม (มีหลังคา) บ่อน้ำ ศาลาบ่อน้ำ เรือนไฟ ศาลา สระโบกขรณี และมณฑปแก่ภิกษุสงฆ์ (สถาบันบันลือธรรม, 2551: 90-93)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าวัดในพระพุทธศาสนามีการพัฒนามาแต่ครั้งพุทธกาล จากพื้นที่ที่เป็นป่าปรับเปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยที่สงบสงัด และได้เพิ่มเติมสิ่งก่อสร้างที่จำเป็นเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมประพฤติพรหมจรรย์ของพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งต่อมาได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธาได้สร้างถาวรวัตถุขึ้นภายในวัด โดยการมุ่งประโยชน์ใช้สอยทางศาสนาเป็นหลัก และถือว่าการสร้างสิ่งเหล่านี้เป็นการบำเพ็ญบุญตามวิธีการทางพระพุทธศาสนาด้วยคุณสมบัติของสถานที่ของวัดว่า วัดใดประกอบด้วยองค์ 5 มีความเป็นสถานที่ที่ไกลนัก ไม่ใกล้นักจากที่โคจร เป็นต้น วัดนี้ชื่อว่าเป็นสำนักเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมประพฤติพรหมจรรย์ กิจกรรมการเผยแผ่ของวัดในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้าทรงวางเป้าหมายในการแสดงธรรมสั่งสอนพุทธบริษัทไว้ 3 ประการ คือ

1) เพื่อให้ผู้ฟังรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น (อภิญญาย) สิ่งใดที่พระพุทธองค์ทรงรู้เห็นแล้วถ้าทรงเห็นว่าไม่จำเป็นสำหรับผู้ฟัง ก็ไม่ทรงสอน ทรงสอนแต่ความรู้ที่จำเป็นเท่าที่บุคคลพอจะรับได้เพื่อประโยชนแก่ผู้รับ ดังพระพุทธวจนะที่พระพุทธองค์ตรัส ณ สีสปาวัน (ป่าประดู่ลาย) ทรงถือใบประดู่ลายเพียงเล็กน้อยในพระหัตถ์ แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า ใบไม้ในพระหัตถ์กับใบไม้ในป่าอย่างไหนมากกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า ใบไม้ในป่ามีมากกว่า ในข้อนี้มีความหมายว่าเรื่องที่พระองค์ทรงรูนั้นมีมากเหมือนใบไม้ในป่า ส่วนที่ทรงแสดงแก่ภิกษุนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความเบื่อหน่ายคลายกำหนัด เรื่องที่ทรงแสดงนั้นคือ เรื่องทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เป็นไปเพื่อการตรัสรู้ และนิพพาน

2) ทรงแสดงธรรมมีเหตุผลที่ผู้ตรองแล้วเห็นจริงได้คือมีเหตุผลที่ผู้ฟังตรองตามให้เห็นได้ด้วยตนเอง ไม่งมงาย เลื่อนลอย พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าส่วนใหญ่ทรงสอนให้ใช้ปัญญาพิจารณาด้วยตนเอง ไม่ยากและไม่ง่ายจนเกินไป เมื่อตรึกตรองขบคิดแล้วก็จะเห็นได้ รู้ได้ เพื่อให้ผู้ฟังธรรมได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร

3) ทรงแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ (สปฺปาฏิหาริยำ) คือ ผู้ปฏิบัติตามย่อมได้รับประโยชนควรแก่การปฏิบัติไม่ใช่ปาฏิหาริย์อย่างอื่น ใครปฏิบัติชอบมาก ย่อมได้รับผลแห่งการปฏิบัติมากตามสมควรแก่การปฏิบัติของตน (องฺ. ติก. (ไทย) 20/503/172-173)

ในสมัยพุทธกาล วัดพระเวฬุวัน และวัดพระเชตวัน เป็นสถานที่ร่มรื่น มีป่า มีต้นไม้น้อยใหญ่ ไม้ดอก ไม้ผล รวมความว่าเป็นวัดที่สงบ คนเข้าไปแล้วรู้สึกสงบได้ทันที เพราะบรรยากาศดึงดูดให้สงบ คนในวัดมีความสำคัญมากพอ ๆ กันหรือมากกว่าบรรยากาศของวัด คือ คนในวัดเป็นคนที่มีคุณภาพ เป็นคนที่ได้พัฒนาจิตใจของตนดีแล้ว อยู่ใกล้แล้วมีความเย็นเกิดความสุขใจ บรรยากาศของวัดให้ความสุขกาย คนในวัดก็ให้ความสุขใจ ให้ความเย็นอกเย็นใจ มีการปฏิสันถารดี เมื่อมองย้อนหลังไปในด้านของความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านนั้น มีความสัมพันธ์กันในแง่บุญกุศล ในสมัยพุทธกาลยิ่งเห็นได้อย่างชัดเจนคือชาวบ้านกับพระสงฆ์จะมีความสัมพันธ์ในแง่บุญกุศล สงเคราะห์ด้วยความศรัทธาเลื่อมใสด้วยความรู้สึกอิ่มอกอิ่มใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อพระสงฆ์ว่าปฏิบัติตนดีแล้ว สงเคราะห์ชาวบ้าน เอื้อเฟื้อ เอ็นดูประพฤติตนเป็นแบบอย่าง สั่งสอนชาวบ้าน และในส่วนของกิจกรรมของพระสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีแต่สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงให้ทำเท่านั้น เช่น จารีตศีล อุโบสถ สังฆกรรม เข้าพรรษา ออกพรรษา ทำพิธีกรรมเฉพาะที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเท่านั้น พิธีกรรมอย่างอื่นเหมือนสมัยปัจจุบันนี้ไม่มีการบริหารปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล อาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญ พระพุทธเจ้าทรงใช้การสื่อสารเพื่อการบริหาร โดยการอธิบายขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง (สันทัสสนา) จูงใจ (สมาทปนา) หมายถึง เมื่อเข้าใจและเห็นชอบกับวิสัยทัศน์จนเกิดศรัทธาแล้วจึงจูงใจ จากนั้นคือ แกล้วกล้า (สมุตเตชนา) หมายถึง ปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและกระตือรือร้นในการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย และร่าเริง (สัมปหังสนา) หมายถึง สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน แบบกัลยาณมิตร ซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกมีความสุขในการงานความสามารถในการจูงใจคนของพระพุทธเจ้าตรงกับพระสมัญญาว่า “ตถาคต” ซึ่งหมายถึง คนที่พูดอย่างไรแล้วทำอย่างนั้น และพระพุทธเจ้าทรงเน้นให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันแบบสังฆะยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก โดยผู้บริหารประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหารเทียบได้กับหลักธรรมาธิปไตยในสมัยพุทธกาล วัดมีสถานที่ และบรรยากาศสภาพแวดล้อมเป็นสัปปายะ มีการบริหารจัดการโดยใช้พุทธวิธีในการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีจุดมุ่งหมายให้คนที่เข้ามาเรียนรู้มีความเข้มแข็งทางจิตใจตามแนวทางของพุทธศาสนา คือเรียนรู้เพื่อฝึกฝนพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เป้าหมายของการเรียนรู้ที่สูงสุด คือการหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างสิ้นเชิงที่เรียกว่าพระนิพพานการเรียนรู้ครอบคลุมถึงเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา ศึกษาเรียนรู้จนผู้เรียนสามารถรู้ความจริงแห่งกฎของธรรมชาติที่ว่า สิ่งทั้งหลายล้วนเกิดขึ้นตั้งอยู่ และดับไป เป็นไปตามเหตุปัจจัย จากนั้นก็เผยแผ่ศาสนาแก่ผู้มีอุปการคุณทั้งหลาย โดย การประกาศธรรมเผยแผ่สู่สาธารณะต่อไป องค์ประกอบสำคัญที่เป็นสภาพแวดล้อมทั่วไปของวัดในสมัยพุทธกาลมีรูปแบบดังนี้

1. สภาพแวดล้อมด้านสถานที่เป็นสวนป่า มีความสงบร่มรื่น เป็นธรรมชาติเหมาะแก่การศึกษาที่จะปฏิบัติธรรม และนั่งฟังพระสัทธรรม

2. ด้านบุคลากร หมายถึง พระภิกษุสงฆ์มีหน้าที่ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย มีความเป็นกัลยาณมิตร พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวัตถุประสงค์หรือบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ตามหลักทางศาสนาไว้ว่าให้ภิกษุปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ส่วนตัวที่เรียกว่า อัตตหิตสมบัติ และการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ของคนอื่นที่เรียกว่า ปริหิตประโยชน์ ปฏิบัติโดยการบำเพ็ญสมณกิจเพื่อประโยชนสุขของประชาชน และดำเนินการเผยแผ่ศาสนาแก่ชุมชน

3. กิจกรรมภายในวัด แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ กิจกรรมในชุมชนสงฆ์และกิจกรรมระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน พระธรรมวินัยกำหนดให้พระสงฆ์ใช้ชีวิตเกี่ยวเนื่องและผูกพันกับสังคม พระสงฆ์ต้องฝากชีวิตความเป็นอยู่ไว้กับคฤหัสถ์ เริ่มจากอาหารบิณฑบาต และปัจจัย 4 ทำให้พระสงฆ์มีหน้าที่ทางสังคมเพื่อที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์โดยอาศัยความเมตตากรุณาของตน

4. การบริหารจัดการในสมัยพุทธกาล ด้านการบริหารปกครองพระภิกษุสงฆ์ภายในวัดไม่มีระเบียบแบบแผนอะไรมากนัก พระสงฆ์ทุกรูปมีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การปกครองมักเป็นไปในรูปแบบของอาจารย์ปกครองศิษย์ พระเถระผู้เป็นอุปัชฌาย์มีหน้าที่สั่งสอนดูแลศิษย์ของตน และถือธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง ดังพระพุทธโอวาทก่อนปรินิพพานว่า “ธรรมและวินัยจะเป็นศาสดาของพวกเธอแทนเราต่อไป เธอทั้งหลาย จงมีธรรมวินัยเป็นที่พึ่งเถิด อย่าได้มีอย่างอื่นเป็นที่พึ่งเลย”(ที.ม. (ไทย) 10/218/174-175) พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในสังฆาฏิสูตรว่า ภิกษุทั้งหลาย แม้ว่าภิกษุจะจับชายสังฆาฏิของเรา ติดตามเราไปทุกย่างก้าวแต่เธอเป็นผู้มากไปด้วยความโลภ มีความกำหนัดในกามทั้งหลาย มีจิตพยาบาท มีใจคิดแต่เรื่องประทุษร้ายอยู่เสมอ หลงลืมสติไม่มีสัมปชัญญะ มีใจไม่มั่นคง มีจิตตื่นเหมือนเนื้อที่ตื่นไพร มีอินทรีย์ปรากฏ (ไม่สำรวมอินทรีย์) ภิกษุเช่นนั้น ชื่อว่าอยู่ห่างไกลจากเรา และเราก็อยู่ห่างไกลจากภิกษุนั้น ข้อนั้นเพราะเหตุไร ภิกษุทั้งหลาย เพราะภิกษุนั้นมิได้เห็นธรรม ผู้ไม่เห็นธรรมชื่อว่าไม่เห็นเรา (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/272/234)

พระพุทธเจ้าทรงตรัสเบื้องต้นของการเจริญสติแก่ภิกษุปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกหลายแห่งดังนี้ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ “เราควรหลีกออกจากหมู่ไปอยู่ผู้เดียว เธอใช้สอยเสนาสนะอันสงัด คือป่าโคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าทึบที่กลางแจ้ง ลอมฟางที่สงัดมีเสียงน้อย มีเสียงอึกทึกน้อย ไม่มีคนสัญจรไปมาไม่มีคนพลุกพล่านเหมาะเป็นที่หลีกเร้น เธอไปสู่ป่าก็ดี ไปสู่โคนไม้ก็ดี หรือไปสู่เรือนว่างก็ดี นั่งขัดสมาธิตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า” (อง.นวก. (ไทย) 23/40/521) “ภิกษุนั้นอาศัยเสนาสนะที่สงัดเช่นป่าโคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้าดงที่แจ้ง กองฟางที่สงัดมีเสียงน้อย มีเสียงอึกทึกน้อย ไม่มีคนสัญจรไปมา ไม่มีคนพลุกพล่าน เหมาะเป็นที่หลีกเร้นภิกษุนั้นอยู่ป่าอยู่โคนไม้หรืออยู่เรือนว่าง นั่งคู้บัลลังก์ตั้งกายตรงดำรงสติมั่น มุ่งเฉพาะกัมมัฏฐาน” (อภิ.วิ.(ไทย) 35/508/385) “ภิกษุนั้นย่อมเข้าสู่เสนาสนะอันสงัดเช่นป่าโคนไม้ภูเขาซอกเขาถ้ำ ป่าช้าป่าทึบ กลางแจ้งลอมฟาง เธออยู่ป่า อยู่โคนไม้หรืออยู่เรือนว่างนั่งคู้บัลลังก์สติให้มั่น” (อภิ.ปุ. (ไทย) 36/198/223)

ดังนั้นเสนาสนะอันสงัดและเสนาสนะ 5 ที่มีผู้สร้างถวายจึงนับได้ว่าเป็นสถานที่เพื่อหลีกเร้นอยู่เพื่อความสุขเพื่อเพ่งพินิจและเพื่อเห็นแจ้งกล่าวคือเพื่อปฏิบัติธรรมนั่นเอง ขณะเจริญสติควรอยู่ในสภาพเช่นไรจึงจะทำให้การปฏิบัติธรรมมีความเจริญก้าวหน้ามีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกว่า ภิกษุทั้งหลายมีสมัยที่จิตตั้งมั่นอยู่ภายในสงบนิ่งอยู่มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ตั้งมั่นอยู่ สมาธินั้นเป็นธรรม

สงบประณีตได้ความสงบระงับถึงภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้นไม่มีการข่ม ห้ามกิเลสด้วยธรรมเครื่องปรุงแต่งและภิกษุนั้นจะน้อมจิตไปเพื่อทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่ง ซึ่งธรรมที่ควรทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งใด ๆ เมื่อมีเหตุแห่งสติเธอย่อมบรรลุความเป็นผู้เหมาะสม ที่จะประจักษ์ชัดในธรรมนั้น ๆ (อง.ทุก. (ไทย) 20/102/343) พระพุทธเจ้ายังตรัสแก่พระอานนท์ถึงลักษณะของภิกษุผู้ใส่ใจใฝ่ในการปฏิบัติธรรมว่าเราจักพูดเรื่องเห็นปานนี้คือเรื่องความมักน้อย เรื่องความสันโดษเรื่องความสงัด เรื่องความไม่คลุกคลีกัน เรื่องการปรารภความเพียร เรื่องศีลเรื่องสมาธิเรื่องปัญญา เรื่องวิมุตติเรื่องวิมุตติญาณทัสสนะซึ่งเป็นเรื่องขัดเกลากิเลสอย่างยิ่งเป็นสัปปายะแก่ความเป็นไปแห่งจิต เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายโดยส่วนเดียว เพื่อคลายกำหนัดเพื่อดับ เพื่อสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้และเพื่อนิพพาน (ม.อุ. (ไทย) 14/189/227)

จากพระดำรัสข้างต้นพระพุทธเจ้าตรัสถึงการปฏิบัติตนขณะปฏิบัติธรรมลักษณะเรื่องที่จักพูดคุยไว้เป็นตัวอย่างเพราะการปฏิบัติจะเจริญก้าวหน้าควรต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเว้นสถานที่ที่เป็นโทษและอยู่ในสถานที่ที่สะดวกการที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้คฤหัสถ์สร้างวัดถวายแก่พระภิกษุ และอนุญาตให้พระภิกษุสงฆ์อยู่เสนาสนะในวัดก็เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาความเป็นมาของหลักสัปปายะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท บอกให้ทราบในเบื้องต้นว่าได้กล่าวถึงการดำริของพระเจ้าพิมพิสารในการถวายพระราชอุทยานเวฬุวันให้เป็นที่พำนักสำหรับพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งก่อนหน้านั้นพระสงฆ์อาศัยพักอยู่ตามธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชัก ที่แจ้ง ลอมฟาง จากนั้นก็พัฒนามาเป็นอารามเป็นวัดในปัจจุบัน

2.4.2 องค์ประกอบสำคัญของสำนักปฏิบัติธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ผู้ศึกษาได้ศึกษาหลักสัปปายะ 7 อย่าง อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของสำนักปฏิบัติธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. อาวาสสัปปายะคือ ที่อยู่อาศัย หรือ วัด ราวป่า โคนต้นไม้ สำนักปฏิบัติธรรม กุฏิสงฆ์ อาราม เรือนว่างอันเป็นที่สบาย สงบ ปราศจากผู้คนสัญจรไปมา ไม่ใกล้หนองน้ำ บ่อน้ำ หรือแหล่งชุมชนจนเกินไป อันอาจจะเกิดความรำคาญจากการไปมาของผู้คน มีรั้วรอบขอบชิด ปลอดภัยต่อความเป็นอยู่ สถานที่มีที่เหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรม การเดินจงกรมเปลี่ยนอิริยาบถ ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้อธิบายไว้ว่า เมื่อโยคาวจรนั้นอยู่ในอาวาสใด นิมิตเกิดและถาวรด้วย สติก็ตั้งมั่น จิตก็เป็นสมาธิดุจพระปธานิยติสสเถระผู้อยู่ ณ นาคบรรพต อาวาสนี้นับเป็นสัปปายะ เพราะเหตุนั้น ในวิหารใดอาวาสที่อยู่มีหลายแห่ง โยคาวจรพึงลองอยู่ในอาวาสเหล่านั้นแห่งละ 3 วัน จิตของเธอเป็นเอกัคคะตั้งมั่นในอารมณ์เดียวในอาวาสแห่งใดก็อยู่ในอาวาสแห่งนั้น เพราะความที่มีอาวาสเป็นสัปปายะแท้ ๆ ภิกษุ 5 รูป ผู้อยู่ในถ้ำจูฬนาคในตัมพปัณณิทวีป ถือเอากัมมัฏฐานบำเพ็ญอยู่ในถ้ำจูฬนาคนั้น ได้บรรลุพระอรหัตทั้งหมด ส่วนพระอริยบุคคลเบื้องต่ำ มีพระโสดาบัน เป็นต้น และท่านผู้ได้อริยภูมิในที่อื่นแล้วมาบรรลุพระอรหัต ถ้ำจูฬนาคนั้นมีประมาณมิได้แม้ในอาวาสสัปปายะแห่งอื่น ๆ เช่น จิตตลบรรพตวิหารก็เช่นกัน (พระพุทธโฆสาจารย์, 2546: 220-221)

2. โคจรสัปปายะคือ สถานที่แห่งนั้นต้องมีทางโคจร หรือ ทางเดิน ถนนหนทางไปมาได้สะดวก ไม่ใกล้นัก ไม่ไกลนัก หนทางในการบิณฑบาตไม่ลำบากนัก เหมาะแก่การจาริก อีกทั้งภายในสถานที่ก็ควรมีทางเดินจงกรมที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม ในคัมภีร์สุทธิมรรคอธิบายไว้ว่า “หมู่บ้าน

หรือท้องถิ่นสำหรับไปบิณฑบาตแห่งใด มีอยู่ในที่ไม่ไกลนัก ไม่ใกล้นัก ในระยะประมาณโกสะกึ่ง ประมาณ 1 ชั่วคันธนู หรือ 2 กิโลเมตร เป็นเสนาสนะอยู่ทางทิศใต้ เป็นที่มีภิกขาสมบูรณ์หาง่าย หมู่บ้านนั้นนับเป็นสัปปายะ” (เรื่องเดียวกัน, หน้า 221)

3. ภัสสสัปปายะคือ การสนทนา พูดคุยการฟัง คือ การสนทนาพูดคุยกันแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ ได้ฟังสิ่งที่จะทำให้จิตใจเกิดสัทธา วิริยะ อุสาหะ ความสงบระงับในการที่จะทำความเพียร หรือมีผู้รู้ เป็นพหูสูต เป็นครูบาอาจารย์ที่คอยอบรมสั่งสอนกรรมฐานให้ได้รับความรู้ และเป็นอุปการคุณแก่การเจริญกรรมฐานให้ก้าวหน้าได้ ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้อธิบายไว้ว่า การใช้สติสำรวมอินทรีย์เพื่อไม่ให้เกิดกิเลสในขณะที่วิญญาณ 6 รับรู้อารมณ์ 6 เพื่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม ดังนั้นการสำรวมวาจาพูดน้อย ไม่กล่าวติรัจฉานกถา 32 อันเป็นเรื่องขัดมรรคผล เป็นไปเพื่ออันตรธาน เสียแห่งนิมิตของผู้ปฏิบัติหรือวิคคาหิกกถาที่เป็นถ้อยคำที่แก่งแย่งกันทำลายความดีงามและความเจริญของตน พร้อมทั้งทำลายความสามัคคีของหมู่คณะอีกด้วยชื่อว่าอสัปปายะ แม้กถาวัตถุ 10 ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ไม่ขัดกันกับมรรคผล นิพพาน ชื่อว่าภัสสสัปปายะ ก็ควรกล่าวพอประมาณเพื่อสำรวมสมาธิและปฏิภาคนิมิต (เรื่องเดียวกัน, หน้า 221)

4. ปุคคลสัปปายะคือ บุคคลที่อยู่ร่วมกัน บุคคลที่ติดต่อคบหา ควรเป็นผู้ตั้งมั่นในศีลธรรม มีความสันโดษ มักน้อยชักจูงแนะนำไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเพียร ความสงบ และถ้าเป็นครูบาอาจารย์ หรือบุคคลที่เคยเจริญกรรมฐานมาแล้ว ก็จะยิ่งเป็นประโยชน์มาก บุคคลเป็นที่สบายคือสหธรรมิก นักบวช อุบาสก อุบาสิกา ประพฤติตนเคร่งครัด มัธยัสถ์ อยู่ในสิกขาบทวินัย สำรวมกาย วาจา และใจของตนเอง มีปกติเพ่งโทษของตนเอง ไม่เพ่งโทษคนอื่น คอยจับผิดตนเองและปรับปรุงความผิดของตัวเองตามสถานะของตนบุคคลเช่นนี้เรียกว่า ปุคคลสัปปายะ วิธีการปรับบุคคลให้เป็นปุคคลสัปปายะ ท่านมีหลักการที่จะปฏิบัติคือ

1) สีลสามัญญตา คือ มีศีลความสำรวมในสิกขาบทวินัย สำรวมในพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธองค์ทรงห้าม ทำตามข้อที่ทรงอนุญาต พิจารณาปรับปรุงตัวอยู่เป็นนิจ เป็นผู้ไม่ประมาทในสิกขาบทวินัยน้อยใหญ่ สำรวมระวังรักษาเรียกว่าสีลสามัญญตา ความเสมอกันโดยศีล ในสังคมของพระภิกษุสงฆ์ ถ้ามีการประพฤติผิดศีล ย่อหย่อน ย่อมมีกรณีพิพาทกันเกิดขึ้น เพราะผู้ที่มุ่งที่จะปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ในเมื่อเห็นความประพฤติเลวทราม ของบางผู้บางคน ก็อดที่จะว่ากล่าวตักเตือนกันไม่ได้ ในเมื่อเกิดมีการตักเตือนเข้า ผู้ที่รับฟังไม่ยอมรับ ถือว่าเป็นการอวดดิบอวดดีอยากดัง ก็ทำให้เกิดมีเรื่องขัดใจกัน กระทบกระทั่ง ทะเลาะเบาะแว้ง ขึ้นในวงการของคณะสงฆ์ อันนี้เป็นลักษณะของผู้ที่มีศีลไม่เสมอกัน จึงเกิดความทะเลาะวิวาทกัน เพราะฉะนั้น ผู้ที่มุ่งหวังความงามในพระธรรมวินัย ขอได้โปรดปรับปรุงศีลของตนเอง ให้มีความสม่ำเสมอกันกับท่านผู้ทรงศีลทรงธรรมอื่น ๆ เราจะได้เป็นผู้ปฏิบัติชอบ ได้ชื่อว่าเป็นพระสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างแท้จริง

2) ทิฏฐิสามัญญตา คือ มีความเห็นเสมอกัน ว่าอะไรว่าตามกัน ทำวัตรสวดมนต์ด้วยกัน ฟังเทศน์ด้วยกัน ศึกษาธรรมด้วยกัน ฉันด้วยกัน กินด้วยกัน นอนคนละที่ เข้าห้องน้ำคนละที่เข้าพร้อมกันไม่ได้ เพราะผิดขนบธรรมเนียม ถ้าเรามีความเสมอกัน โดยความเห็นไม่ขัดแย้งซึ่งกันและกันมีอะไรเกิดขึ้นอาศัยอุปัชฌาย์อาจารย์เป็นหลัก เป็นคนกลางที่คอยประสานปรึกษาหารือในข้อวัตรปฏิบัตินั้น ๆ เพื่อปรับความเห็นให้ตรงกันเรียกว่า ทิฏฐิสามัญญตา ความเสมอกันโดยความเห็น ผู้ที่มาสู่สังคมของพุทธบริษัทต้องถือตามหลักธรรมคุณค่าที่ว่า มีความงามในเบื้องต้น มีความงามใน

ท่ามกลาง มีความงามในเบื้องปลายพระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงคุณสมบัติของกัลยาณมิตร 7 ประการ ในทุติยมิตตสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย มิตรประกอบด้วยองค์ 7 ประการเป็นผู้ควรเสพควรคบควรเข้าไปนั่งใกล้แม้ถูกขับไล่ก็ตาม องค์ 7 ประการ” (อง. สตฺตก. (ไทย) 23/37/57-58) คือ

1) เป็นที่รักเป็นที่พอใจ
2) เป็นที่เคารพ
3) เป็นที่ยกย่อง
4) เป็นนักพูด
5) เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ
6) เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้
7) ไม่ชักนำในอฐานะ

ผู้ที่จะเป็นอาจารย์ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นกัลยามิตรของผู้ปฏิบัติสมถะวิปัสสนาทั้งหลายนี้ต้องประกอบด้วยองค์ 7 ประการ ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ย่อมมีคุณแก่ตนและแก่ผู้ปฏิบัติตลอดทั่วไปในพระพุทธศาสนา ฉะนั้นถ้าหากว่าผู้ที่เป็นอาจารย์ขาดคุณ 7 ประการนี้ไปเพียงประการใดประการหนึ่งแล้วจะเรียกว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยกัลยาณมิตรที่แท้นั้นยังไม่ได้ โดยเหตุนี้ผู้ที่เป็นอาจารย์สมถะวิปัสสนาของผู้ปฏิบัติทั้งหลายควรพยายามอบรมตั้งตนไว้ให้สมบูรณ์ด้วยคุณทั้ง 7 ประการนี้ เพื่อจะได้ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตรที่ถูกที่แท้ พร้อมมูลโดยประการทั้งปวงสำหรับผู้ที่ปฏิบัติสมถะวิปัสสนาทั้งหลายก็ต้องแสวงหาอาจารย์ที่ประกอบด้วยคุณธรรม 7 ประการนี้ด้วยเช่นกันจึงจะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัตินี้พระพุทธเจ้าทรงเป็นกัลยาณมิตรตัวอย่างผู้สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทุกประการ ดังมีปรากฏในทุติยอัปปมาทสูตรว่า ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดีเป็นพรหมจรรย์ทั้งหมดทีเดียว พึงหวังข้อนี้ได้ว่าจักเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ทำอริยมรรคมีองค์ 8 ให้มากด้วยว่าเหล่าสัตว์ผู้มีชาติ (ความเกิด) เป็นธรรมดา ย่อมพ้นจากชาติผู้มีชรา (ความแก่) เป็นธรรมดา ย่อมพ้นจากชราผู้มีมรณะ (ความตาย) เป็นธรรมดา ย่อมพ้นจากมรณะผู้มีโสกะ (ความเศร้าโศก) ปริเทวะ (ความคร่ำครวญ) ทุกข์ (ความทุกข์กาย) โทมนัส (ความทุกข์ใจ) และอุปายาส (ความคับแค้นใจ) เป็นธรรมดา ย่อมพ้นจากโสกะปริเทวะทุกข์โทมนัสและอุปายาสเพราะอาศัยเราผู้เป็นมิตรดี (ส .ส.(ไทย) 15/129/153-154) ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้อธิบายไว้ว่า บุคคลที่ไม่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้นได้แก่ บุคคลผู้มากไปด้วยการทำกายให้มั่นคงชอบบำรุงประคบประหงมตบแต่งร่างกาย (กายทฬฺหีพหุโล) คือ แทนที่จะมุ่งทำความตั้งมั่นทางจิต กลับไปสนใจทำความมั่นคงทางกาย ซึ่งมหาฎีกาได้อรรถาธิบายไว้ว่าขวนขวายแต่ปรนปรือร่างกาย ดังบาลีที่หมายเอาข้อนี้ กล่าวไว้ว่าบริโภคจนเต็มท้องตามที่ต้องการแล้วประกอบความสุขในการนอนอยู่เป็นประจำ มีปกติพูดติรัจฉานกถา 32 (ติรจฺฉานกถิโก) เป็นอสัปปายะเพราะว่าเขามีแต่จะทำให้เธอเศร้าหมองดุจน้ำโคลนทำน้ำใสให้ขุ่นไป ฉะนั้น และเพราะอาศัยบุคคลเช่นนั้น สมาบัติย่อมเสื่อมดุจสมาบัติของภิกษุหนุ่มผู้อยู่ ณ โกฏิบรรพตวิหาร เสื่อมเพราะอาศัยบุคคลเช่นนั้น ส่วนปุคคลสัปปายะ บุคคลที่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้น ได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้ไม่พูดติรัจฉานกถา (อติรจฺฉานกถิโก) ถึงพร้อมด้วยสีลคุณ สมาธิคุณ ปัญญาทิคุณ (สีลาทิคุณสมฺปนฺโน) ซึ่งโยคาวจรได้อาศัยแล้ว เป็นเหตุทำให้จิตที่ยังไม่เป็นสมาธิย่อมจะเป็นสมาธิ หรือจิตที่เป็นสมาธิแล้วจะตั้งมั่นยิ่งขึ้น เกิดความสงบเยือกเย็นผ่องใสได้โดยแท้ (พระพุทธโฆสาจารย์, 2546: 222)

5. โภชนสัปปายะคือ อาหารที่บริโภค ควรเป็นอาหารที่สบายต่อความเป็นอยู่ในอัตภาพแห่งตน เมื่อบริโภคเข้าไปแล้วไม่ทำให้เกิดทุกขเวทนา เช่น ท้องอืด ท้องร่วง ท้องเดิน เป็นอาหารที่จะเป็นคุณประโยชน์แก่ร่างกายโดยประมาณ โดยไม่ต้องคำนึงถึงรสของอาหารแม้รสจะดีแต่เมื่อทำให้ร่างกายเกิดทุกขเวทนาก็ควรงดเสีย ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้อธิบายไว้ว่า อาหารที่ไม่สมควรและที่สมควรแก่การบริโภคในระหว่างกำลังปฏิบัติธรรม โยคาวจรบุคคลบางท่านได้รับประทานอาหารที่มีรสหวานแล้วก็ไม่ถูกปาก ไม่มีความชุ่มชื่นผาสุกใจ จิตใจไม่มั่นคง แต่เมื่อได้อาหารรสเปรี้ยวแล้ว ก็รู้สึกชุ่มชื่นผาสุกใจทำให้จิตใจมั่นคงถาวรยิ่งขึ้น ฉะนั้น อาหารที่มีรสหวานนั้นจึงเป็นอสัปปายะ ส่วนอาหารที่มีรสเปรี้ยวเป็นสัปปายะแก่โยคาวจรนั้น บางท่านเมื่อได้รับประทานอาหารที่มีรสเปรี้ยวแล้วก็ไม่ถูกปาก ไม่มีความชุ่มชื่นผาสุกใจ จิตใจไม่มั่นคง แต่เมื่อได้อาหารรสหวานแล้ว ก็รู้สึกชุ่มชื่นผาสุกใจ ทำให้จิตใจมั่นคงถาวรยิ่งขึ้น ฉะนั้น อาหารที่มีรสเปรี้ยวนั้นจึงเป็นอสัปปายะ ส่วนอาหารที่มีรสหวานเป็นสัปปายะแก่โยคาวจรนั้น สำหรับรสเค็ม ขม เผ็ด ฝาด 4 อย่างนี้ ไม่ได้กล่าวโดยเฉพาะ ๆ นั้น ก็เพราะรสเหล่านี้เพียงแต่เป็นเครื่องปรุงให้รสทั้งสองนั้นดีขึ้น ดังนั้นเมื่อยกรสหวานและเปรี้ยวขึ้นมาแล้ว ก็เป็นอันว่าได้กล่าวถึงรส 4 อย่างนี้ตามสมควรไป (เรื่องเดียวกัน, หน้า 222)

6. อุตุสัปปายะคือ ฤดูอันเป็นที่สบาย หมายถึงอากาศตามฤดูกาล ความร้อน ความเย็นของอากาศ ซึ่งบางสถานที่บางฤดูอาจจะร้อนจัดเกินไป บางฤดูก็หนาวจัดเกินไป หรือกลางวันร้อนจัดกลางคืนหนาวจัด ซึ่งสภาพอากาศเช่นนี้จะทำให้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยแก่ร่างกาย จึงต้องเลือกให้เหมาะสมแก่สภาพร่างกายของตนในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้อธิบายไว้ว่า อากาศที่ไม่สบายและสบายในขณะปฏิบัติธรรมอยู่นั้น โยคาวจรบางท่านเมื่อได้รับอากาศร้อนแล้วก็รู้สึกไม่ค่อยจะสบาย จิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ไม่มั่นคงก็กลับกระสับกระส่ายขุ่นหมองยิ่งขึ้น จิตใจที่สงบระงับแจ่มใสตั้งมั่นแล้วก็กลับหงุดหงิดฟุ้งซ่านขึ้นมา แต่ถ้าได้รับอากาศเย็นก็รู้สึกสบาย จิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ไม่ตั้งมั่นก็กลับแจ่มใสตั้งมั่นขึ้น จิตใจที่สงบระงับแจ่มใสตั้งมั่นแล้วก็ถาวรยิ่ง ๆ ขึ้นไป ฉะนั้นอากาศร้อนจึงเป็นอสัปปายะ ส่วนอากาศเย็นเป็นสัปปายะแก่โยคาวจรบุคคลนั้น โยคาวจรบางท่านได้รับอากาศเย็นแล้ว ก็รู้สึกไม่ค่อยจะสบาย จิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ไม่มั่นคง ก็กลับกระสับกระส่ายขุ่นหมองยิ่งขึ้น จิตใจที่สงบระงับแจ่มใสตั้งมั่นแล้วก็กลับหงุดหงิดฟุ้งซ่านขึ้นมา แต่ถ้าได้รับอากาศร้อนก็รู้สึกสบาย จิตใจที่ยังไม่แจ่มใสไม่ตั้งมั่นก็กลับแจ่มใสตั้งมั่นขึ้น จิตใจที่สงบระงับแจ่มใสตั้งมั่นแล้วก็ถาวรยิ่ง ๆ ขึ้นไป ฉะนั้น อากาศเย็นจึงเป็นอสัปปายะ ส่วนอากาศร้อนเป็นสัปปายะแก่โยคาวจรบุคคลนั้น (เรื่องเดียวกัน, หน้า 223)

7. อิริยาปถสัปปายะ คือ อิริยาบถอันเป็นที่สบาย หมายถึงอิริยาบถทั้ง 4 หรือการเคลื่อนไหว ยืน เดิน นั่ง นอน อิริยาบถใดที่ทำให้จิตไม่สงบระงับ ก็แสดงว่าอิริยาบถนั้นไม่สบายไม่เหมาะสมจึงเว้นเสียจากการใช้อิริยาบถนั้น หากเมื่อจำเป็นก็ใช้แต่น้อย ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้อธิบายไว้ว่า ในอิริยาบถ 4 อย่างนั้น โยคาวจรบางท่านเมื่อทำการปฏิบัติอยู่ในอิริยาบถนอนแล้ว ก็ทำให้รู้สึกง่วงเหงาหาวนอน ไม่ค่อยได้รับผลดี ถ้าทำการปฏิบัติในอิริยาบถอื่น ๆ ก็รู้สึกว่ามีความสบายกาย สบายใจทั้งได้รับผลดีโดยไม่มีนิวรณ์เกิดขึ้นกวนใจ บางท่านก็ไม่ได้รับผลดีแต่ประการใดในอิริยาบถนั่ง ยืน เดิน แต่กลับได้รับผลดีในอิริยาบถนอน บางท่านเมื่อทำการปฏิบัติอยู่ในอิริยาบถนั่ง ยืน เดินแล้วรู้สึกไม่สบายกายไม่สบายใจ ไม่ค่อยได้รับผลดี ถ้าทำการปฏิบัติอยู่ในอิริยาบถเดินกับนอน ก็รู้สึกว่ามีความสบายกายสบายใจ ทั้งได้รับผลดีด้วย บางท่านก็ไม่ได้รับผลดีแต่ประการใดในอิริยาบถเดิน นอน แต่กลับได้รับผลดีในอิริยาบถนั่ง ยืน บางท่านเมื่อทำการปฏิบัติอยู่ในอิริยาบถเดินแล้วรู้สึกไม่สบายกาย

ไม่สบายใจ ไม่ค่อยจะได้รับผลดีถ้าทำการปฏิบัติในอิริยาบถอื่น ๆ ก็รู้สึกว่ามีความสบายกายสบายใจ ทั้งได้รับผลดีโดยไม่มีนิวรณ์เกิดขึ้นกวนใจ บางท่านก็ไม่ได้รับผลดีแต่ประการใดในอิริยาบถนั่ง ยืน นอน แต่กลับได้รับผลดีในอิริยาบถเดิน ฉะนั้น อิริยาบถใดได้รับผลดี คือทำให้จิตใจแจ่มใสสงบระงับดับเสียซึ่งนิวรณ์ อิริยาบถนั้นจัดเป็นสัปปายะแก่โยคาวจรบุคคลนั้น เหตุนั้นพึงทดลองดูในอิริยาบถนั้น ๆ อยู่อย่างละ 3 วัน เช่นเดียวกันกับทำการทดลองในอาวาส (เรื่องเดียวกัน, หน้า 223)

จากการศึกษาองค์ประกอบสำคัญของสำนักปฏิบัติธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และคัมภีร์วิสุทธิมรรคดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบว่า การที่จะสร้างสำนักปฏิบัติธรรม จะต้องยึดตามหลักสัปปายะทั้ง 7 อย่างนี้ ซึ่งเป็นธรรมหรือเป็นสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลที่เอื้อต่อการประพฤติวัตรปฏิบัติธรรม จึงจะทำให้การปฏิบัติมีความเจริญก้าวหน้าได้ ทั้งด้านทางกายและทางจิตใจ

2.5 ความสำคัญของสัปปายะ

ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงความสำคัญของสัปปายะในฐานะเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญต่อการปฏิบัติธรรม ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้ วัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาในเบื้องต้นพบว่าได้กล่าวถึงการดำริของพระเจ้าพิมพิสารในการถวายพระราชอุทยานเวฬุวันให้เป็นที่พำนักสำหรับพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งก่อนหน้านั้นพระสงฆ์อาศัยพักอยู่ตามธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชัก ที่แจ้ง ลอมฟาง จากนั้นก็พัฒนามาเป็นอาราม เป็นวัด กลายมาเป็นศูนย์กลางรวมกลุ่มผู้รู้ ผู้ที่กำลังแสวงหาทางฝึกปฏิบัติขัดเกลาตนเอง การเลือกสถานที่สร้างวัดควรคำนึงถึงความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และควรจะนำทฤษฎีการสร้างวัดแห่งแรกครั้งพุทธกาลมาเป็นบรรทัดฐานในการสร้าง หากพระสงฆ์สามารถทำวัดในลักษณะดังกล่าวนี้ให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมด้านฝึกกรรมฐาน อบรมปฏิบัติธรรม บำเพ็ญธรรม ซึ่งสามารถเป็นที่พักทางจิตใจ ดังนั้น การสร้างวัดหรือสำนักปฏิบัติธรรม สถานที่ทำความดี จึงควรสร้างตามหลักสัปปายะ เพราะถือว่าเป็นหลักธรรมชาติทั่วไปหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของบุคคล ต่อความเสื่อมความเจริญของบุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดีก็จะก่อให้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มากและการได้ในสิ่งที่เป็นสัปปายะจะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านทางกายและทางใจ สามารถที่จะพัฒนาฝึกฝนอบรมตนให้เข้าถึงเป้าหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนาคือพระนิพพาน หลักสัปปายะจึงมีความสำคัญต่อการปฏิบัติธรรมดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา คัมภีร์วิสุทธิมรรค และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสัปปายะไว้ ดังนี้

1. ด้านที่พักอาศัยเป็นที่สบาย (อาวาสสัปปายะ หรือวิหารสัปปายะ) (Suitable Abode) ในเรื่องที่พักอาศัยเป็นที่สบายมีเนื้อหาที่สำคัญประกอบไปด้วยความหมายของที่พักอาศัยเป็นที่สบายและลักษณะของที่พักอาศัยเป็นที่สบาย

1.1 ความหมายของที่พักอาศัยเป็นที่สบาย

พระพุทธโฆสาจารย์ (2522: 101) ได้ให้ความหมายที่อยู่อาศัยเป็นที่สบายว่า หมายถึง ที่อยู่อาศัยอันพระโยคาวจรเมื่อเข้าไปอยู่แล้ว ทำนิมิตที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น และที่เกิดขึ้นแล้วก็สามารถรักษาไว้ได้ทำให้สติมั่นคง ทำให้จิตเป็นสมาธิได้ง่าย

ทวี ภุมรินทร์ (2545: 26) ได้กล่าวถึงที่อยู่อาศัยเป็นที่สบายว่า หมายถึง ที่อยู่อาศัยที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ดี เหมาะแก่การอยู่อาศัยอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ดี มีต้นไม้ร่มรื่น น้ำไหลสะดวก อากาศถ่ายเทได้ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ

เทพพร มังธานี (2541: 38-39) ได้กล่าวถึงที่อยู่อาศัยเป็นที่สบายว่า หมายถึง ที่อยู่ที่เหมาะสม สามารถป้องกันอันตรายทางกายได้ ดังตฤณ (2545: 411) ได้ให้ความหมายที่อยู่อาศัยเป็นที่สบายไว้ว่า หมายถึง สถานที่สงบสงัด ตั้งอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เงียบสงบ เมื่อเข้าไปพักอาศัยเพื่อปฏิบัติธรรมแล้ว สามารถปรุงแต่งจิตให้โน้มไปหรือเอนเอียงไปทางวิเวกได้

ดังนั้นจึงสามารถสรุปความหมายของที่อยู่อาศัยเป็นที่สบาย (อาวาสสัปปายะ) ได้ว่า หมายถึง สถานที่เกื้อหนุนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ผลดีเกี่ยวกับที่พักอาศัยของผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เมื่อเข้าไปพักแล้วทำให้มีสติมั่นคง จิตเป็นสมาธิได้ง่าย มีสุขลักษณะดี อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีเสียงรบกวน สงบเงียบ ร่มรื่นและมีบริเวณกว้างขวาง

1.2 ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นที่สบาย

สถานที่อยู่อาศัยเป็นที่สบายเพื่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงแสงลักษณะอาวาสสัปปายะ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525: 24) ไว้ว่าประกอบด้วยองค์ 5 เหล่านี้ คือ

1). เป็นสถานที่ตั้งอยู่ไม่ใกล้และไม่ไกลจากหมู่บ้านเกินไป มีทางไปมาสะดวก

2). กลางวันไม่พลุกพล่านด้วยคนและสัตว์ กลางคืนก็เงียบสงัดไม่มีเสียงอึกทึก

3). ปราศจากการรบกวนของเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลายมีงู เป็นต้น

4). เป็นสถานที่สามารถแสวงหาปัจจัย 4 ได้แก่ จีวรบิณฑบาต เสนาสนะ และยารักษาโรคได้โดยง่าย

5). เป็นสถานที่มีพระภิกษุผู้เป็นเถระ เป็นพหูสูตร มีอาคมแตกฉาน (คือ ท่องจำปริยัติได้คล่องปากเข้าใจความหมายชัดเจน) เป็นผู้ทรงธรรม ทรงวินัยทรงไว้ซึ่งมาติกา พำนักอยู่ ซึ่งจะสามารถเข้าไปสอบถามข้ออรรถข้อธรรมให้ท่านช่วยอธิบายแก้ความสงสัยได้

สรุปได้ว่า ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นที่สบาย จะเป็นการอยู่อาศัยชั่วครั้งชั่วคราว หรือถาวร เป็นสถานที่อยู่ไม่ใกล้หรือไกลจากหมู่บ้านเกินไป กลางวันไม่มีคนพลุกพล่าน กลางคืนเงียบสงบ ไม่มีสัตว์และแมลงรบกวนมาก มีปัจจัยสี่พออาศัยดำรงชีวิตอยู่ได้ มีครูอาจารย์ผู้ทรงอรรถทรงธรรมอยู่ด้วย

2. ด้านอาหารเป็นที่สบาย (โภชนสัปปายะ) (Suitable Food)

ในเรื่องอาหารเป็นที่สบาย มีเนื้อหาที่สำคัญประกอบไปด้วยความหมายของอาหารเป็นที่สบายและลักษณะของอาหารเป็นที่สบาย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความหมายของอาหารเป็นที่สบาย (โภชนสัปปายะ)

พระพุทธโฆสาจารย์ (2522: 103) ได้ให้ความหมายของอาหารเป็นที่สบายไว้ว่าพระโยคาวจรฉันอาหารที่มีรสเปรี้ยวเผ็ด หวาน มัน หรือเค็ม อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ตนชอบแล้วความผาสุขย่อมเกิดมีจิตของเธอที่ยังไม่เป็นสมาธิย่อมเป็นสมาธิหรือว่าจิตที่เป็นสมาธิแล้วย่อมตั้งมั่นยิ่งขึ้น อาหาร (โภชนะ) นั้นชื่อว่าเป็นที่สบาย (สัปปายะ)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543: 856) ได้ให้ความหมายของอาหารเป็นที่สบายไว้ว่า ได้แก่อาหารที่เหมาะกันถูกกับร่างกายเกื้อกูลต่อสุขภาพฉันไม่ยาก

พร รัตนสุวรรณ (2529: 12) ได้ให้ความหมายอาหารเป็นที่สบายไว้ว่า คือ อาหารที่เหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ควรเป็นอาหารที่ไม่หนักเกินไป ควรเป็นอาหารประเภทที่ย่อยง่าย ให้ประโยชน์แก่ร่างกาย ไม่มีสิ่งที่จะทำให้เป็นพิษแก่ร่างกาย และไม่ควรจะรับประทานให้มากเกินไปด้วย

ทวี ภุมรินทร์ (2545: 26) ได้ให้ความหมายของอาหารเป็นที่สบายว่า หมายถึง บริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์สามารถจัดหาอาหารการกินได้สะดวก

เทพพร มังธานี (2541: 39) ได้กล่าวถึงอาหารเป็นที่สบายว่า หมายถึง สถานที่ที่สามารถจัดหาอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ไม่มีพิษมีภัย มีระบบเกษตรกรรมที่ดีสามารถผลิตอาหารได้อย่างพอเพียง

ดังตฤณ (2545: 414) กล่าวถึงอาหารเป็นที่สบายว่า หมายถึง อาหารที่มีคุณสมบัติและปริมาณเพียงพอจะทำให้เกิดกำลังวังชา ไม่มีปัญหาอ่อนเปลี้ยเพลียแรงเมื่อถึงเวลาปฏิบัติ

ดังนั้นจึงสามารถสรุปความหมายของอาหารเป็นที่สบายได้ว่า หมายถึง สิ่งที่เกื้อหนุนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ผลดีเกี่ยวกับอาหารของผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีการจัดอาหารอย่างเพียงพอต่อความต้องการ หาอาหารได้โดยสะดวก มีอาหารที่ฉันแล้วย่อยง่าย ไม่เป็นพิษต่อร่างกาย ไม่ทำให้เกิดอาการง่วงนอน มีรสตรงตามอัธยาศัย สะอาดไม่ปนเปื้อน และก่อให้เกิดพลานามัยสมบูรณ์

2.2 ลักษณะอาหารเป็นที่สบาย (โภชนสัปปายะ)

ลักษณะอาหารเป็นที่สบายแก่ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น พระพุทธโฆสาจารย์ (2522: 55-59) กล่าวไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ภาค 1 ตอน 2 ว่าควรเป็นอาหารที่รับประทานแล้วไม่ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิเลส (ความเศร้าหมองจิตใจ) มีความกำหนัดในเพศตรงกันข้าม (ราคะ) เป็นต้น ฟุ้งขึ้นมาหรือมีกำลังมาก แต่เป็นการลดหรือสกัดกั้นความรุนแรงของกิเลสเหล่านั้นลง มนุษย์แต่ละคนจะมีกิเลสประเภทใดมากหรือน้อยแตกต่างกันย่อมขึ้นอยู่กับ “จริต” คือกุศลกรรมและอกุศลกรรมที่สั่งสมมาในอดีตชาติและปัจจุบันชาติจนเคยชินและมีปริมาณมาก ฝังลึกอยู่ภายในจิต กลายเป็นคุณลักษณะฝ่ายดีและชั่วของแต่ละคน ลักษณะของอาหารเป็นที่สบายคือเหมาะสำหรับคนจริตต่าง ๆ มีดังนี้

1). คนราคจริต คือผู้มีปกติหนักไปในทางรักสวยรักงามและคนวิตกจริต คือผู้ที่มีปกติหนักไปทางคิดจับจดฟุ้งซ่านเมื่อเวลาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอาหารที่รับประทานและของขบฉันต่าง ๆ ควรปรุงแต่งด้วยของเลว ๆ ปอน ๆ ไม่ประณีต สีไม่สวย กลิ่นไม่หอม กับข้าวก็ปรุงจากของหยาบ ๆ เช่น ผักแก่ ๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เป็นอาหารพออิ่มท้องเท่านั้น

2). คนโทสจริต คือผู้ที่มีปกติหนักไปทางใจร้อน หงุดหงิด คนโมหจริต คือผู้ที่มีปกติ หนักไปทางโง่เขลา เหงาซึม งมงาย และคนศรัทธาจริต คือผู้ที่มีปกติหนักไปทางมีจิตซาบซึ้ง ชื่นบาน น้อมใจเชื้อเลื่อมใสโดยง่าย เมื่อเวลาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอาหารที่รับประทานไม่ว่าจะเป็นข้าวต้ม ข้าวสวย หรือของควรเคี้ยวควรฉันต้องมีสีสวย มีกลิ่นดีมีรสโอชะและมีปริมาณมาก เพียงพอตามที่ต้องการอีกด้วย

สรุปได้ว่า ลักษณะอาหารเป็นที่สบาย คือ อาหารที่รับประทานแล้วไม่ทำให้จิตใจเศร้าหมองเกียจคร้าน ถูกกับจริตของผู้บริโภค มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการ สามารถจัดหามาได้โดยง่าย

3. ด้านบุคคลเป็นที่สบาย (ปุคคลสัปปายะ) (Suitable Person)

ในเรื่องบุคคลเป็นที่สบายมีเนื้อหาที่สำคัญประกอบไปด้วยความหมายของบุคคลเป็นที่สบายและลักษณะของบุคคลเป็นที่สบาย มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความหมายของบุคคลเป็นที่สบาย (ปุคคลสัปปายะ)

พระพุทธโฆสาจารย์ (2522: 102) ได้ให้ความหมายของบุคคลเป็นที่สบาย (ปุคคลสัปปายะ) ไว้ว่า หมายถึง บุคคลที่มีปกติไม่พูดดิรัจฉานกถาถึงพร้อมด้วยคุณธรรมทั้งหลายมีศีลเป็นต้น ซึ่งผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้อาศัยแล้ว เป็นเหตุให้จิตที่ยังไม่เป็นสมาธิย่อมจะเป็นสมาธิจิตที่เป็นสมาธิอยู่แล้วย่อมตั้งมั่นเป็นสมาธิสูงยิ่งขึ้น

พร รัตนสุวรรณ (2529: 11) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึงบุคคลที่อยู่ด้วยกัน เข้ากันได้ ประพฤติไปในทิศทางเดียวกันไม่เป็นศัตรูกัน มีแต่จะคอยส่งเสริมให้กันและกันมีความเจริญก้าวหน้าในทางปฏิบัติซึ่งหมายเอาทุกคนที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดรวมทั้งครูอาจารย์ด้วย อยู่ในฐานะทำให้เราสบายใจได้

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) (2542: 26-27) ได้ให้ความหมายของบุคคลเป็นที่สบายว่า หมายถึง บุคคลที่แวดล้อมอยู่ในฐานะเป็นอาจารย์หรือกัลยาณมิตรก็ดี เพื่อร่วมปฏิบัติ ด้วยกันก็ดี และผู้อุปถัมภ์สนับสนุน เช่น ทายกทายิกาก็ดี ล้วนแต่ถูกกัน เข้าก้นได้ ไม่เป็นศัตรูคู่เวรกัน อาจารย์อยู่ในฐานะแนะนำตักเตือนช่วยดึงขึ้นไป เพื่อนสหธรรมิกอยู่ในฐานะแวดล้อมให้ปลอดภัย ผู้อุปถัมภ์สนับสนุนอยู่ในฐานะช่วยผลักดันให้การปฏิบัติก้าวไปเร็วหรือโดยสะดวก เหล่านี้คือความสำคัญของบุคคลเป็นที่สบาย

พระธรรมปิฎก (2543: 244) ได้ให้ความของหมายบุคคลเป็นที่สบายไว้ว่า หมายถึง บุคคลที่ถูกกันเหมาะกัน เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะใจ เป็นต้น

เทพพร มังธานี (2541: 39) ได้กล่าวถึงบุคคลเป็นที่สบายว่า หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในที่นั้นล้วนเป็นคนมีศีลธรรม รักความสงบ มีระเบียบวินัยเป็นกัลยาณมิตร

ดังนั้นจึงสามารถสรุปความหมายของบุคคลเป็นที่สบายได้ว่า หมายถึง สิ่งที่เกื้อหนุนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ผลดีเกี่ยวกับบุคคลรอบข้างผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์น่าเคารพนับถือ มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง มีความสามารถในการแนะนำ มีปัญญาแสดงธรรมได้อย่างลึกซึ้ง สามารถชักนำไปในทางที่ดีได้

3.2 ลักษณะของบุคคลเป็นที่สบาย

บุคคลเป็นที่สบายนั้น พระพุทธโฆสาจารย์ (2522: 34) หมายเอาผู้ที่มีลักษณะเป็น “กัลป์ยาณมิตร” คือผู้ที่เป็นมิตรที่ดีตั้งตนอยู่ในฝ่ายเจริญ แสวงหาประโยชน์เกื้อกูลผู้อื่นไปฝ่ายเดียว กัลยาณมิตรนั้นมีลักษณะ 7 อย่าง ดังนี้ คือ

1). เป็นผู้ที่น่ารัก น่าเลื่อมใส เพราะมีศีลบริสุทธิ์ (ปิโย)

2). เป็นผู้ที่น่าเคารพ เพราะประกอบด้วยคุณธรรมมีศีลสมาธิและการถือธุดงค์ (ธรรมเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส) เป็นต้น (ครุ)

3). เป็นผู้น่าสรรเสริญ เพราะมีใจเที่ยงธรรมไม่ลำเอียง (อคติ) ในบรรดาสหธรรมิกทั้งหลาย (ภาวนีโย)

4). เป็นผู้ว่ากล่าว ตักเตือน แนะนำผู้อื่นไม่เฉยเมย (วตฺตา)

5). เป็นผู้ยอมให้คนอื่นว่ากล่าวตักเตือน ไม่หัวดื้อถือตัว (วจนกฺขโม)

6). เป็นผู้สามารถแสดงธรรมหรือแต่งธรรมกถาอันลึกซึ้ง คือ ความเป็นไปของรูปนาม ขันธ์ 5 อริยสัจ 4 ปฏิจจสมุปบาท 12 ไตรลักษณ์ 3 เป็นต้น ได้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจน (คมฺภีรญฺจ กถำ กตฺตา)

7). เป็นผู้เว้นจากการชักชวนผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์มีแต่คอยชักนำให้ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น (โน จฎฐาเนนิโยชเย)

สรุปได้ว่า ลักษณะของบุคคลเป็นที่สบายคือ บุคคลที่อยู่รอบข้างเป็นผู้น่ารักเพราะมีศีลบริสุทธิ์ น่าเคารพเพราะมีความหนักแน่นมั่นคงปราศจากความลำเอียง น่าสรรเสริญ มีความอดทนสูง มีปัญญาสามารถในการแนะนำผู้อื่น ไม่โอ่อวดถือตัวสามารถแสดงธรรมได้อย่างลึกซึ้ง และชักนำผู้อื่นในทางที่เป็นประโยชน์

4. ด้านอิริยาบถเป็นที่สบาย (อิริยาปถสัปปายะ = Suitable Posture)

4.1 ความหมายอิริยาบถเป็นที่สบาย (อิริยาปถสัปปายะ)

พระพุทโฆสาจารย์ (2522: 102) ได้ให้ความหมายอิริยาบถที่สบายว่า ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานว่า อิริยาบถ หมายถึง การยืน การเดิน การนั่ง และการนอนที่เป็นอิริยาบถใหญ่ ๆ บางคนปฏิบัติในอิริยาบถเดิน (จงกรม) และนั่งแล้ว สติที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็ยิงเจริญงอกงามไพบูลย์ขึ้นมากกว่าเดิม สมาธิที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดแล้วก็ตั้งมั่นแนวแน่มากกว่าเดิม แต่ปฏิบัติในอิริยาบถยืนและนอน สติ สมาธิและปัญญาไม่เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นกลับเสื่อมลง อิริยาบถยืนและนั่งนั้นนับว่าเป็นที่สบาย (สัปปายะ) แต่อิริยาบถยืนและนอนไม่เป็นที่สบาย เพื่อจะได้รู้ว่าตนเองปฏิบัติในอิริยาบถใดเป็นที่สบายได้ผลดี ควรทดลองปฏิบัติดูอิริยาบถละ 3 วัน

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) (2542: 29) ได้ให้ความหมายของอิริยาบถเป็นที่สบายว่า หมายถึง ท่านั่ง นอน ยืน เดิน ในลักษณะใด เป็นที่สบายแก่ผู้ใด ควรใช้อิริยาบถใดให้มากสำหรับเขา พึงรู้ได้ด้วยการทดลองสังเกตดูด้วยตนเอง โดยถือหลักว่าปฏิบัติในอิริยาบถใดจิตใจเป็นสมาธิได้ง่าย และตั้งมั่นอยู่ได้นานด้วย ให้ถือว่านั่นเป็นอิริยาบถสัปปายะแก่ผู้นั้น เพื่อปฏิบัติในอิริยาบถนั้นให้มากเป็นพิเศษ

พระธรรมธีรราชมหามุนี โชดก ญาณสิทฺธิ (2532: 268) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง กริยาอาการต่าง ๆ ของร่างกาย อิริยาบถใหญ่ ได้แก่ ยืน เดิน นั่ง นอน อิริยาบถย่อย ได้แก่ ก้าวไป ถอยกลับ เหลียวซ้าย แลขวา ก้ม เงย คู้ เหยียด เป็นต้น ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเมื่อกำหนดสติสัมปชัญญะได้ทันปัจจุบันในอิริยาบถใด อิริยาบถนั้นชื่อว่า เป็นที่สบาย

สรุปได้ว่า อิริยาบถเป็นที่สบาย หมายถึง สิ่งที่เกื้อหนุนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้ได้ผลดี แต่ละคนจะไม่เหมือนกัน บางคนปฏิบัติในอิริยาบถยืนแล้วได้ผลดี เกิดศรัทธาวิริยะ สติ สมาธิและปัญญาเจริญงอกงามดี แต่บางคนไม่ได้ผล กลับชอบอิริยาบถเดินจงกรมจึงได้ผล อินทรีย์ 5 เกิดขึ้นและตั้งอยู่ได้นาน ท่านจึงแนะนำให้ทดลองปฏิบัติทุกอิริยาบถ แล้วสังเกตดูว่าเมื่อปฏิบัติในอิริยาบถใดอินทรีย์ทั้ง 5 เกิดขึ้นสมดุลกันและตั้งอยู่ได้นาน ให้ปฏิบัติในอิริยาบถนั้นมากกว่าอิริยาบถอื่น ๆ

4.2 ลักษณะของอิริยาบถเป็นที่สบาย (อิริยาปถสัปปายะ) ลักษณะอิริยาบถเป็นที่สบายแก่ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น โดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วแต่ละคนย่อมจะไม่ชอบเหมือนกัน

พระพุทธโฆสาจารย์ (2522: 56-58) กล่าวไว้ใน คัมภีร์วิสุทธิมรรคภาค 1 ตอน 2 ว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจะได้รับผลดีนั้นจะต้องเลือกปฏิบัติให้มากในอิริยาบถที่ถูกกับจริต คือ ปกตินิสัยพื้นเพแห่งจิตของบุคคลทั้งหลายที่หนักไปด้านใดด้านหนึ่งแตกต่างกัน อิริยาบถใหญ่ ๆ ได้แก่ ยืน เดิน นั่ง และนอน ที่เป็นสัปปายะ (เหมาะสบาย) แก่คนที่มีจริตต่าง ๆ ดังนี้

1. คนที่มีปกติกำหนัดยินดีรักสวยรักงาม (ราคจริต) และในคนที่มีปกติคิดมากหว้าวุ่น สับสน (วิตกจริต) อิริยาบถที่เป็นสัปปายะในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ได้แก่ อิริยาบถยืน และ เดิน ขณะปฏิบัติควรใช้ 2 อิริยาบถนี้ให้มาก เมื่อปฏิบัติในท่าเดินจงกรมนาน ๆ แล้วเกิดเจ็บ ปวด เมื่อย มึนชา ควรหยุดยืนกำหนด สติดูอาการยืนของรูป เมื่อยืนนานแล้วเกิดทุกขเวทนาจนทนไม่ไหว ก็เปลี่ยนไปเดินจงกรม โดยมีสติกำหนดรู้เท้าขวาเท้าซ้ายที่ก้าวเดินไปมา อิริยาบถนั่งและนอนก็ปฏิบัติได้ แต่ไม่ควรให้มากเท่ากับยืนและเดิน สติสัมปชัญญะ สมาธิ ปัญญา จะเกิดได้เร็วและเจริญงอกงาม ยิ่งขึ้น

2. คนที่มีปกติหงุดหงิดโกรธง่าย (โทสจริต) และคนที่มีปกติเชื่อในสิ่งที่มีเหตุผล มีใจเลื่อมใสเบิกบาน (ศรัทธาจริต) ลักษณะอิริยาบถที่เหมาะในขณะปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของคน 2 ประเภทนี้ ได้แก่ อิริยาบถนั่งและนอน แต่ควรปฏิบัติในอิริยาบถนั่งให้มากกว่านอน เนื่องจากอิริยาบถนอนจะทำให้หลับได้ง่าย

3. คนที่มีปกติหลงง่ายไม่ค่อยมีสติพินิจพิจารณาให้รอบคอบ (โมหจริต) และลักษณะอิริยาบถที่เหมาะคือเป็นที่สบายได้ผลดี ได้แก่ เดินจงกรมอิริยาบถอื่น ๆ ให้เป็นเพียงไว้ผลัดเปลี่ยน เมื่อเกิดทุกขเวทนาเท่านั้น แต่ควรปฏิบัติในอิริยาบถเดินจงกรมให้มากกว่าอิริยาบถอื่น กุศลธรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลสคือ อินทรีย์ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิและปัญญาจึงจะเกิดได้ง่ายเจริญสมดุลกันดี

สรุปได้ว่าจากการศึกษาหลักสัปปายะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทพบว่า สัปปายะหมายถึง สิ่งที่สบาย สภาพที่เอื้อ สิ่งที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมต่อการพัฒนาชีวิต สิ่งที่เหมาะกันช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีความสัปปายะใน 4 ด้านนี้คือ ด้านที่พักอาศัย ด้านอาหาร ด้านบุคคล และด้านอิริยาบถ ที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก พระสงฆ์หรือผู้ปฏิบัติธรรมได้อยู่ในสถานที่สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรมเมื่อเข้าไปอยู่อาศัย ไปปฏิบัติธรรมแล้วก็รู้สึกสบาย ช่วยส่งเสริมจิตใจให้สงบเป็นผลดีต่อการภาวนา ทำให้เกิดสมาธิ เกิดปัญญา

2.5 สภาพพื้นที่ที่ศึกษา

2.5.1 ประวัติวัดทองเนียม

วัดทองเนียม แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เดิมทีที่ดินผืนนี้ เป็นพื้นที่ทำสวนและทำบ่อกุ้งมาก่อน โดยมีนายม้าน-นางเหว่า ทองเนียม เป็นเจ้าของ ได้มีความประสงค์จะอุทิศที่ดินผืนดังกล่าวให้เป็นสาธารณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคม จึงได้อุทิศที่ดิน จำนวน 6 ไร่ 3 งาน เพื่อจัดสร้างเป็นวัดในบวรพระพุทธศาสนา ให้ประชาชนทั่วไปในเขตหนองแขม และบริเวณใกล้เคียงได้บำเพ็ญบุญและปฏิบัติธรรม ในวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2538 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งเป็นวัดในพระพุทธศาสนาชื่อว่า **“วัดทองเนียม”** ตามชื่อสกุลของตระกูล

วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2535 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศตั้งเป็นวัดในพระพุทธศาสนาชื่อว่า “วัดทองเนียม” ตามชื่อสกุลผู้ถวาย

วันที่ 8 เมษายน พ.ศ 2547 สำนักนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศให้วัดทองเนียมได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2541 พระเดชพระคุณพระครูปัญญาพิศิษฎ์ (วิชิน ปณฺญาชิโน) (ปัจจุบันได้รับสมณศักดิ์ที่ พระเทพญาณโสภณ เจ้าอาวาสวัดราษฎร์บำรุง แขวงหลักสอง เขตบางแค

กรุงเทพมหานคร ที่ปรึกษาเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร-สมุทรปราการ (ธรรมยุต) เป็นรักษาการแทนเจ้าอาวาส) โดยมี พระมหาสำเร็จ ภูริจิตฺโต เป็นประธานสงฆ์ มีพระสงฆ์ จำพรรษามากขึ้นตามลำดับ

พ.ศ. 2559 พระครูปรีชาธรรมวิธาน ได้รับแต่งตั้งเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระมงคลธรรมวิธาน และได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ในปัจจุบัน พ.ศ. 2564 มีพระสงฆ์ จำนวน 25 รูป สามเณร จำนวน 5 รูป แม่ชี จำนวน 10 ท่าน ชีพราหมณ์ จำนวน 12 ท่าน มีผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 1 รูป คือ 1. พระครูปลัด ประสิทธิ์ ปสิทฺโธ วิทยฐานะ น.ธ. เอก, ป.ธ.5, ศศ.ม. (จิตวิทยาชุมชน) อายุ 43 ปี พรรษา 23

ในทุก ๆ ปีจะมีกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เป็นระยะเวลา 3 วัน 2 คืน เริ่มตั้งแต่วันส่งท้ายปีเก่า-ต้อนรับปีใหม่, วันมาฆบูชา, วันสงกรานต์, วันวิสาขบูชา, วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา, วันแม่แห่งชาติ, วันออกพรรษา-วันตักบาตรเทโวโรหณะ, วันทอดกฐิน, และวันพ่อแห่งชาติ เป็นต้น

2.5.2 การขยายเนื้อที่ของวัด

1. พ.ศ. 2553 ได้ซื้อที่ดิน จำนวน 4 ไร่ 3 งาน 85.50 ตารางวา จากคุณละมัย ทองเนียม และ คุณสมศรี ทองเนียม 2. พ.ศ. 2555 ได้รับการถวายที่ดิน จำนวน 2 งาน 82 ตารางวา จากคุณละมัย ทองเนียม 3. พ.ศ. 2556 ได้รับการถวายที่ดิน จำนวน 902/10 ตารางวา จากคุณสมศรี ทองเนียม 4. พ.ศ. 2559 ได้ซื้อที่ดิน จำนวน 4 ไร่ 2 งาน 82 ตารางวา จากคุณณาตยา คุณวัลลภ ทองเนียม 5. พ.ศ. 2563 ได้ซื้อที่ดิน จำนวน 1 ไร่ จากคุณชัชวาลย์ ทองเนียม และที่ดิน จำนวน 82 ตารางวา จากคุณสมศรี ทองเนียม ปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) วัดทองเนียม แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ จำนวน 17 ไร่ 2 งาน 86 ตารางวา

2.5.3 ถาวรวัตถุภายในวัดปัจจุบัน ดังนี้

1. อุโบสถ	จำนวน 1 หลัง
2. ศาลาปฏิบัติธรรม	จำนวน 1 หลัง
3. กุฏิสงฆ์	จำนวน 18 หลัง
4. หอระฆัง	จำนวน 1 หลัง
5. หอกลอง	จำนวน 1 หลัง
6. สำนักงานวัด	จำนวน 1 หลัง
7. ศาลาโพชฌงค์	จำนวน 1 หลัง
8. หอฉัน	จำนวน 1 หลัง
9. เรือนพักแม่ชี	จำนวน 2 หลัง
10. โรงครัว	จำนวน 1 หลัง
11. ห้องน้ำ	จำนวน 6 หลัง
12. เรือนปฏิสันถาร (ปันสุข)	จำนวน 1 หลัง
13. เรือนภิกษุอาพาธ	จำนวน 1 หลัง
14. ห้องอบสมุนไพร (อโรคยา)	จำนวน 1 หลัง

2.5.4 ผู้บริหารวัดในอดีต

1. พระครูปัญญาพิศิษฎ์ (วิชิน ปณฺญาชิโน)

ปัจจุบันได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพญาณโสภณ

เจ้าอาวาสวัดราษฎร์บำรุง แขวงหลักสอง เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

ที่ปรึกษาเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร-สมุทรปราการ (ธรรมยุต)

รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดทองเนียม (พ.ศ. 2541-2559)

2.5.5 ผู้บริหารวัดในปัจจุบัน

1. พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร. (สำเร็จ ภูริจิตฺโต) วิทยฐานะ น.ธ.เอก, ป.ธ.4, Ph.D. รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เจ้าอาวาสวัดทองเนียม (พ.ศ. 2559-ปัจจุบัน)

2. พระครูปลัด ประสิทธิ์ ปสิทฺโธ วิทยฐานะ น.ธ.เอก, ป.ธ.5, ศศ.ม. (จิตวิทยาชุมชน) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองเนียม (ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์)

2.5.6 ประวัติเจ้าอาวาส

พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร. (สำเร็จ ภูริจิตฺโต นธ.เอก, ป.ธ. 4, ศน.บ. M.A, Ph.D.)

ชื่อ พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร. ฉายา ภูริจิตฺโต สังกัดธรรมยุตินิกาย สังกัดวัดทองเนียม แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ชื่อเดิม สำเร็จ ทะเรรัมย์ เกิดวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2508 สัญชาติ ไทย เชื้อชาติไทย ที่บ้านสองชั้น ตำบลนาดี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

อุปสมบทเมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2528 สถานที่วัดโบสถ์ ตำบลอินบุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรีโดยมี พระครูสุนทรวิริยาธิกิจ (ปัจจุบันมรณภาพแล้ว ดำรงตำแหน่งสมณศักดิ์สูงสุดที่ พระเทพสารเวที, ประยงค์ ปภาโส) อดีตเจ้าอาวาสวัดโบสถ์ (พระอารามหลวง) เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับฉายาว่า ภูริจิตฺโต

2.5.7 ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2523	น.ธ. เอก วัดชูจิตธรรมมาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2534	ประโยค ป.ธ. 4 วัดบวรมงคล กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2536	ศน.บ. (การสอนภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2539	M.A. B.H.U., INDIA (Indian Religion and Philosophy) INDIA
พ.ศ. 2555	Doctor of Philosophy (Philosophy) Agra college, Agra,INDIA

2.5.8 ประวัติสมณศักดิ์

พ.ศ. 2543	พระครูสัญญาบัตรชั้นเอกที่ พระครูปรีชาธรรมวิธาน
พ.ศ. 2548	พระครูสัญญาบัตรชั้นพิเศษที่ พระครูปรีชาธรรมวิธาน
พ.ศ. 2559	พระครูปรีชาธรรมวิธาน ได้รับแต่งตั้งเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ **“พระมงคลธรรมวิธาน”**
พ.ศ. 2566	รับตราตั้งพระอุปัชฌาย์

2.5.9 ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2534	เป็นเลขานุการสำนักเรียน วัดบวรมงคล กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2534	เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบวรมงคล
พ.ศ. 2539	เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
พ.ศ. 2543	เป็นผู้อำนวยการ วิทยาลัยศาสนศาสตร์ มมร. สธ.
พ.ศ. 2541	สนองงานที่วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2541	เป็นพระคู่สวด
พ.ศ. 2551	ถึงปัจจุบัน ดำรงตำแหน่ง รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2566	เป็นพระอุปัชฌาย์

2.5.10 ผลงาน

พ.ศ. 2552	ได้รับรางวัลพระราชทานเสาเสมาธรรมจักร สาขาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศ

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระภูมินทร์ ตรีภพอารักษ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับความพึงพอใจที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านวิทยากร รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาสาระตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม มีผลทำให้ความพึงพอใจที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระปณิธิ กิตฺติธโร (ตันติธนาธร) (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา วัดประดับ จังหวัดสิงห์บุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีอาชีพอื่น ๆ มีสถานภาพสมรสแล้ว มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท มีประสบการณ์ปฏิบัติธรรมระหว่าง 5-10 ครั้ง แรงจูงใจโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า บุคคลเป็นที่สบาย อาหารเป็นที่สบายอิริยาบถเป็นที่ที่พักอาศัยสบายและความต้องการทางสังคมและความรักอยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการสร้างความประจักษ์ตน ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย และความต้องการได้รับเกียรติและภาคภูมิใจอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ สถานภาพ

และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัดประดับแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัดประดับ โดยภาพรวมมีค่าเป็นลบ อยู่ในระดับต่ำที่สุด

พระเกษม ธีรวโส (ทรัพย์พนาลัย) (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาหลักธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในสมาธิสูตร ผลการศึกษาพบว่า สมาธิสูตร เป็นพระสูตรที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เล่มที่ 17 สมาธิ หมายถึงความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด ภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง คือ การที่จิตแน่วแน่ แนบสนิทอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ส่าย ไม่วอกแวก เป็นธรรมที่เกิดร่วม รวมตัวกันอยู่ได้ เหมือนแม่เหล็กที่ดูดเศษเหล็กมารวมกันเป็นก้อนเดียวกันไม่กระจายไป ปรากฏเป็นความสงบ สมาธิในพระสูตรได้กล่าวถึงความตั่งมั่นของจิต และการเห็นชัดในความเกิดดับ ความจริงที่เป็นเหตุแห่งการหลุดพ้นจากการยึดเหนี่ยวทั้งปวง หลักธรรมสนับสนุนการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในสมาธิสูตร คือ ขันธ์ 5 วิปัสสนาภาวนา คือ ปัญญาเห็นแจ้งในการพิจารณาอารมณ์แล้วเห็นความเกิดขึ้น ความดับไปแห่งจิต ผู้ปฏิบัติเห็นในไตรลักษณ์ว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ บังคับบัญชาไม่ได้ สภาพจิตเข้าสู่สภาวธรรมที่ว่างจากความยึดมั่น ถือมั่นในบัญญัติทั้งหลาย การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาจะต้องปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 โดยการพิจารณา กาย เวทนา จิต และธรรม ซึ่งมีโพธิปักขิยธรรม 37 ประการเป็นเกื้อหนุนในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในสมาธิสูตร ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากำหนดจิตให้เป็นสมาธิ เพื่อละอุปาทานขันธ์ 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เพื่อถอนอุปาทานในขันธ์ 5 เพราะอุปาทาน เป็นตัวทำให้เกิดทุกข์ ทุกข์เพราะยึดมั่น โดยการกำหนดรู้ขันธ์ 5 โดยความเป็น ไตรลักษณ์ตามหลักปฏิจจสมุปบาท คือ เห็นความเกิดในสายเกิดและความดับในสายดับของ รูป นาม จนเป็นเหตุทำให้เกิด สติ มีปัญญาญาณหยั่งเห็นญาณเบื้องต้น ตั้งแต่นามรูปปริเฉทญาณ คือ ปัญญาญาณที่สามารถแยกรูปแยกนามได้จนถึงปัจจเวกขณญาณ คือปัญญาญาณที่พิจารณาทบทวนว่ากิเลสที่ละได้แล้วและกิเลสที่ยังละไม่ได้ โดยลำดับก็จะทำให้โยคีผู้ทำการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ได้บรรลุจุดสูงสุดของพระพุทธศาสนานั้นก็คือ พระนิพพาน

บุณชญา วิวิธขจร (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่สำนักมหาสีสยาดอ: ในประเทศเมียนมาร์ พบว่าข้อควรระวังในการนั่งสมาธิมี 9 ขั้นตอน ดังนี้ 1) อย่านั่งตัวงอ อย่านั่งพิงผนัง/กำแพง จะทำให้พองยุบไม่ชัดเจน 2) อย่าหายใจแรง อย่ากลั้นลมหายใจ อย่าตะเบ็งท้อง จะทำให้เหนื่อยและเกิดความเบื่อหน่ายในเวลาต่อมา 3) อย่านั่งนานเกินเวลาที่อาจารย์กำหนดให้ เดินกับนั่งต้องรักษาเวลาให้เท่ากันเพื่อให้สมาธิอินทรีย์กับวิริยะอินทรีย์เสมอกัน 4) อย่าลืมตา อย่าเคลื่อนไหวร่างกาย ถ้าจำเป็นต้องเคลื่อนไหวให้กำหนดรู้ต้นจิตก่อน และกำหนดรู้อาการที่เคลื่อนไหวนั้นทุกขั้นตอน 5) อาการพองยุบ เป็นอารมณ์หลักของการนั่งสมาธิก็จริง แต่ไม่ใช่เป็นอารมณ์เดียวที่ต้องกำหนดรู้ถ้าพองยุบไม่มี ให้กำหนดรู้อาการนั่งหนอ ถูกหนอแทน หรืออารมณ์ไหนปรากฏชัดเจน ให้ไปกำหนดรู้อารมณ์นั้น ไม่ต้องคอยแต่พองยุบเท่านั้น 6) อย่าส่งจิตไป เลือกหาอารมณ์ ธรรมชาติของจิตจะน้อมสู่อารมณ์ที่ชัดเจนเสมอ เพียงกำหนดรู้ตาม อย่าเลือกแต่อารมณ์ที่

ตนเองชอบ 7) อย่ากำหนดรู้ที่ลมหายใจเข้า-ออก หรือให้ความสำคัญที่คำบริกรรม แต่ให้ตั้งสติกำหนดรู้เคลื่อนไหวของหน้าท้องเท่านั้น 8) อย่ากำหนดรู้อยู่เพียงอารมณ์เดียว เมื่อมีอารมณ์อื่นชัดเจนแทรกเข้ามา ต้องเข้าไปกำหนดรู้เสมอ จิตจะได้ตื่นไว มีสติรู้อยู่ตลอด 9) ถ้าอาการพองยุบเร็วจนบริกรรมไม่ทันให้บริกรรมว่า รู้หนอ ๆ และรู้ในอาการเร็วนั้น ให้บริกรรมพอดี ๆ ไม่เร็วหรือช้าเกินไป

พระมหาวินัย สำโร (สุกรีรักษวิทยา) (2561) ได้ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในทางพระพุทธศาสนาไม่มีการบัญญัติศัพท์ไว้ในพระไตรปิฎก จากการค้นคว้าในชั้นทุติยภูมิ พบว่า อธิบายเรื่องของแรงจูงใจว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับความอยากหรือ ความต้องการ ซึ่งมีความหมายคล้ายกับแรงจูงใจในศาสตร์สมัยใหม่ที่กล่าวว่า มูลเหตุจูงใจสำคัญของบุคคล คือ ความต้องการ ซึ่งความต้องการในทางกุศลที่เรียกว่า ฉันทะ เป็นแรงจูงใจที่ส่งผลให้บุคคลตัดสินใจในการปฏิบัติธรรม ทั้งนี้ วัดมัชฌันติการามมีการปฏิบัติธรรม ณ ห้องปฏิบัติธรรม ชั้น 1 อาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรมทุกวันพระและวันอาทิตย์ โดยปฏิบัติตามแนวอานาปานสติ บริกรรม พุท-โธ ซึ่งมีปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม จำนวน 6 ด้าน คือ 1) ด้านอาวาสสัปปายะ 2) ด้านโคจรสัปปายะ 3) ด้านภัสสสัปปายะ 4) ด้านปุคคลสัปปายะ 5) ด้านอุตุสัปปายะและ 6) ด้านอิริยาปถสัปปายะ ส่วนด้านโภชนสัปปายะ ไม่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม

ณอภัย พวงมะลิ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ของศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานวัดถ้ำพระผาคอก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า สาระสำคัญที่เกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตคือ สติปัฏฐานเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นพระสูตรหนึ่งที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอน และทรงพิจารณาเห็นความสำคัญนี้มาแต่แรกตรัสรู้ เตือนให้มีตนเป็นที่พึ่งแห่งตนเป็นสรณะ การปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐานต้องใช้สติสัมปชัญญะเข้าไปกำหนดกาย เวทนา จิต และธรรม ผู้ที่ปรารถนาจะบรรลุมรรคผลคือ นิพพาน ต้องเริ่มต้นด้วยสติปัฏฐาน เมื่อศึกษาถึงลักษณะการเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ได้ 3 ลักษณะคือ 1) เป็นหลักธรรมที่เป็นเหตุก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน 2) เป็นหลักธรรมที่เกิดขึ้นในขณะอยู่ในกระบวนการปฏิบัติ และ 3) คือธรรมที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลหลังการปฏิบัติผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ของผู้ที่มาปฏิบัติ ณ ศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานวัดถ้ำพระผาคอก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย หลังการปฏิบัติพบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สุขภาพกาย สุขภาพจิตดีขึ้น มีความสุขความพอใจในชีวิตตนเอง เข้าใจเพื่อนมนุษย์มีสติปัญญาแก้ปัญหาในชีวิตได้ดีขึ้น เข้าใจและยอมรับความจริง สำหรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังพบแนวทางไปใช้ได้โดยเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้มีสติสัมปชัญญะให้รู้ทันในปัจจุบันในสิ่งที่เกิดหรือปรากฏในฐานทั้ง 4 คือ กาย เวทนา จิต และธรรม ซึ่งต้องรู้และเข้าใจถึงลักษณะหรือคุณสมบัติสืบสาวไปถึงเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดหรือปรากฏขึ้น รู้และเข้าใจถึงกระบวนการเกิด รู้และเข้าใจถึงเหตุและปัจจัยการดับตลอดจนทำการดับของรูปนามอย่างถ่องแท้สามารถนำพาให้ผู้ฝึกปฏิบัติมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ทั้งด้านร่างกายจิตใจ

อารมณ์และสติปัญญาคือเป็นผู้ที่เก่งคน เก่งงานและเก่งเรียนและสามารถสร้างประโยชน์สุขให้กับตนเองและผู้อื่นเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

อารีย์ เกาะเต้น และกฤษฎา นันทเพ็ชร (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์ปฏิบัติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ารูปแบบการพัฒนาการบริหารศูนย์ปฏิบัติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จัดระบบการบริหารโครงสร้างองค์กรและบุคลากรด้วยหลัก McKinsey7-S (กลยุทธ์โครงสร้าง ระบบ บุคคล ค่านิยม ทักษะ สไตล์) วิเคราะห์เพื่อสร้างกลยุทธ์ในการบริหารงานองค์กร ให้มีประสิทธิภาพในการตั้งรับและในเชิงรุก ผู้บริหารเป็นส่วนสำคัญในการจัดการบริหาร 2) พัฒนาภาพลักษณ์องค์รวมของศูนย์ปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 เพื่อใช้ในการพัฒนาให้สถานที่เป็นสถานที่ที่ดี มีความสงบ สะอาด มีความสบายร่มรื่น ทั้งการต้อนรับปฏิสันถาร การบริการให้เรื่องของอาหาร อำนวยความสะดวกในการเดินทาง 3) พัฒนาบุคลากรให้เกิดคุณลักษณะตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและหาวิธีการพัฒนาการบริหารศูนย์ปฏิบัติธรรม เมื่อบุคลากรมีคุณธรรมเป็นต้นบุญต้นแบบ เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาประชาชนก็จะมาปฏิบัติธรรมกันมากขึ้น 52

พระพรชาติ พุทฺธสโร, ภาคพรม (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาหลักสัปปายะที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม ของสำนักปฏิบัติธรรมในเขตจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า สัปปายะ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาศาสนาเถรวาทหมายถึง สิ่งที่สบาย สภาพที่เอื้อ สิ่งที่เกื้อกูล สิ่งที่เหมาะสมอันเกื้อกูลต่อการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย มี 7 อย่าง คือ อาวาสสัปปายะ โคจรสัปปายะ ภัสสสัปปายะ ปุคคลสัปปายะ โภชนสัปปายะ อุตุสัปปายะ และอิริยา ปถสัปปายะ สัปปายะทั้ง 7 อย่างนี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันเป็นเหตุปัจจัยให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าถึงจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 5 สำนัก คือ 1) สำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าโยธาประสิทธิ์ (ธ) 2) สำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าบ้านตรวจ 3) สำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเทพประทาน 4) สำนักปฏิบัติธรรมวัดสุทธิวงศา และ 5) สำนักปฏิบัติธรรมวัดโพธิ์ศรีวรรณาราม พบว่า มีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างกัน บางแห่งก็อยู่ตั้งอยู่ติดกับชุมชน บางแห่งก็แยกตัวออกมาจากชุมชน และได้มีพัฒนาการมาตามลำดับ สภาพปัจจุบันมีการปรับภูมิทัศน์บริบทของสำนักมีเสนาสนะและอาคารสิ่งปลูกสร้างเพิ่มมากขึ้น โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนเป็นเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตอุบาสก อุบาสิกา เขตฌาปนสถาน หลักสัปปายะบางอย่างจึงแตกต่างจากหลักสัปปายะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ไม่สอดคล้องกัน ทั้งหมดสำนักปฏิบัติธรรมจะเน้นหลักสัปปายะให้มีคุณสมบัติที่สอดคล้องเข้ากับหลักเกณฑ์ระเบียบของมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้ได้รับการคัดเลือกจัดตั้งวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สำนักปฏิบัติธรรมมีป่าไม้เป็นตัวประกอบหลักที่ทำให้สำนักมีความร่มรื่นเจ้าสำนักและวิทยากรมีความรู้ ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ สามารถแนะนำในการปฏิบัติธรรมได้ดีมีรูปแบบการปฏิบัติที่ชัดเจน มีการนำสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการอบรมปฏิบัติธรรมตามความเหมาะสมต่อบุคคลและสถานที่ โดยพบว่าหลักสัปปายะที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมที่มีความสำคัญมากที่สุดตามลำดับ คือ ภัสสสัปปายะ (ธรรมะสัปปายะ) ปุคคลสัปปายะ โภชนสัปปายะ อาวาสสัปปายะ โคจรสัปปายะ อุตุสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะเมื่อผู้ปฏิบัติธรรมมีความศรัทธามีจิตยินดีในธรรมะมีศรัทธาต่อบุคคลผู้สอนธรรมหรือผู้นำพาปฏิบัติธรรม มีอาหารที่สมบูรณ์ส่วนในด้านอาวาสหรือเสนาสนะทางโคจรเดินทางไปมา สภาพ

ดินฟ้าอากาศและอิริยาบถนั้นเป็นเรื่องรองลงไปตามความเหมาะสมและความสะดวกของผู้ปฏิบัติธรรม เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมได้อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสอดคล้องตามหลักสัปปายะก็จะทำให้มีความสะดวก สามารถที่จะพัฒนากายและใจให้มีความเจริญก้าวหน้าตามสมควรแก่การปฏิบัติ สำนักปฏิบัติธรรมจึงมีประโยชน์ต่อพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมาก มีความสำคัญต่อคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์เป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่กับชุมชนและสังคมต่อไป

อภิญญา ชูตระกูล (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของชาวต่างชาติที่วัดรำเปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1. วัดรำเปิงใช้รูปแบบในการสอนการปฏิบัติธรรมตามหลักสติปัฏฐาน 4 มีหุ่นช่วยในการสอนและใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก ไม่อนุญาตให้ผู้ปฏิบัติธรรมพูดคุยกัน มุ่งเน้นการสอนปฏิบัติด้วยตนเองเป็นหลัก 2. ผู้ปฏิบัติธรรมเน้นการปฏิบัติด้วยตนเองเป็นการช่วยผ่อนคลายทางอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก โดยมีพระวิปัสสนาจารย์คอยชี้แนะและสอบอารมณ์ แต่มีปัญหาด้านการใช้ภาษาในการสื่อสาร 3. แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติธรรม โดยศึกษาจากสภาพแวดล้อมทั้งที่อยู่อาศัยอาหาร และอุปกรณ์ที่ในชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับผู้ปฏิบัติและวิธีสอน โดยการอธิบาย สาธิต และสรุปก่อนระหว่างและหลังการปฏิบัติธรรม

พระมหาชูชัย อารยจินดา (2563) ได้ศึกษาเรื่อง เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนยวิปสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปปายะ 7 จากการสัมภาษณ์พบวา สัปปายะทั้ง 7 ด้านของการจัดอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ณ ศูนย์วิปสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร มีผลส่งเสริมความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ซึ่งพบว่า ปุคคลสัปปายะเป็นปัจจัยหลัก ส่วนปัจจัยที่รองลงมา คือ อาวาสสัปปายะ โคจรสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะ นอกจากนี้ผลการวิจัยจากแบบสอบถาม พบว่า เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปปายะ 7 ในด้านที่ได รับความพึงพอใจสูง มี 2 ระดับ ดังนี้คือ ในระดับมากที่สุดมี 6 ด้าน คือ ปุคคลสัปปายะ โภชนสัปปายะ ภัสสสัปปายะ อุตุสัปปายะ อิริยาปถสัปปายะ และอาวาสสัปปายะ ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย 4.55, 4.47, 4.45, 4.44, 4.40, 4.23 ตามลำดับ และในระดับมากมี 1 ด้าน คือ โคจรสัปปายะ ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย 4.20 ผลการวิเคราะห์เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปปายะ 7 ทั้งจากวิธีการสัมภาษณ์ และวิธีการแจกแบบสอบถาม พบเจตคติทั้งในด้านที่มีความเห็นสอดคล้องกัน และ ด้านที่ไม่สอดคล้องกัน เช่น เจตคติในด้านปุคคลสัปปายะ จากการสัมภาษณ์พบว่าพระวิปัสสนาจารย์เป็นปัจจัยหลักที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรมเป็นอย่างยิ่งเป็น ซึ่งสอดคล้องกับแบบสอบถามที่ด้านปุคคลสัปปายะได้ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่ 4.55 ซึ่งในทางตรงกันข้ามเจตคติในด้านอาวาสสัปปายะ จากการสัมภาษณ์พบว่าสถานที่ปฏิบัติธรรมมีเสียงรบกวนจากการก่อสร้างและการจัดงานเทศกาลต่าง ๆ ภายในวัด ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ไม่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม แต่อย่างไรก็ตาม ผลจากแบบสอบถามกลับได้ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่ 4.23 เป็นต้น ทั้งนี้สามารถอภิปรายได้ว่าวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัย

เชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีที่สามารถสะท้อนเจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรมได้รอบด้านและชัดเจนยิ่งขึ้น

พระวิสันต์ ปสนฺนจิตฺโต (ปานเพ็ชร) (2566) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย และ (2) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย จำแนกตาม เพศ อายุ และอาชีพ กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย จำนวนทั้งหมด 108 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์ของอัลฟ่าตามวิธีครอนบาค (Cronbach’s Alpha coefficient) เท่ากับ .87 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมุติฐานด้วย การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ผลการวิจัย พบว่า (1) แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (2) การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ อายุ และอาชีพ พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

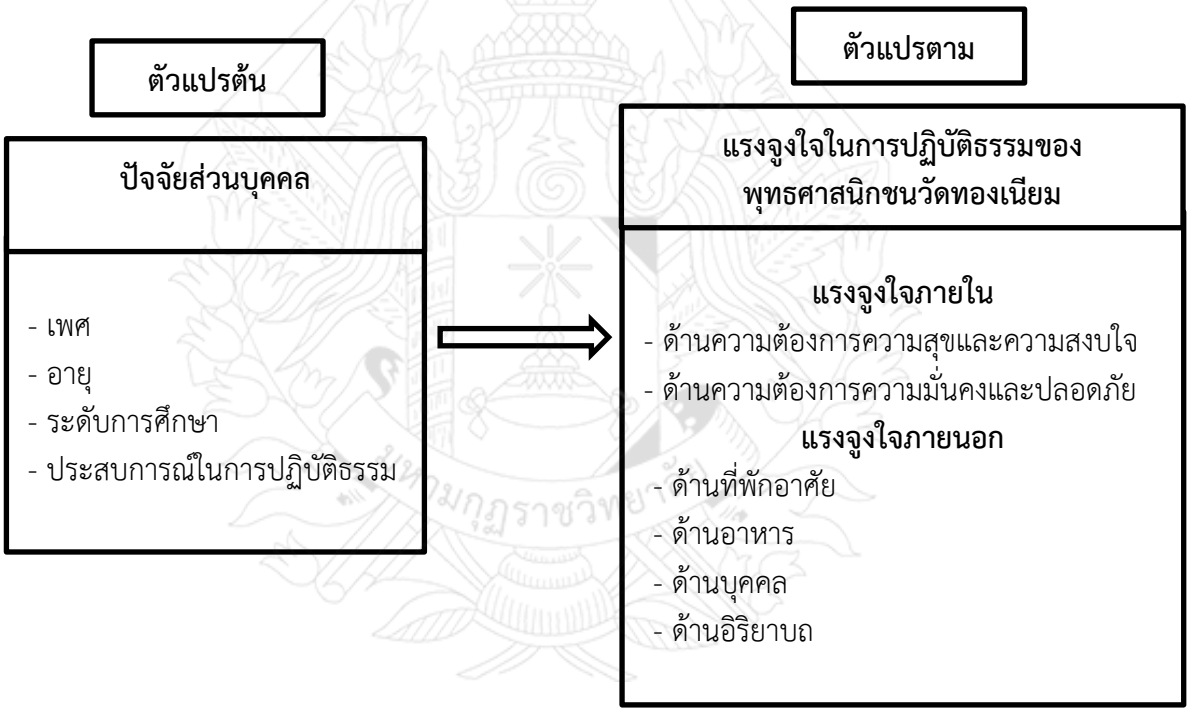
งานวิจัยนี้ ได้มุ่งศึกษาถึงแรงจูงใจของผู้เข้าปฏิบัติธรรม เพื่อทางวัดจะได้ปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดความสัปปายะต่อการปฏิบัติธรรมในโอกาสต่อๆ ไป โดยได้ศึกษาถึงแรงจูงใจภายใน จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย แรงจูงใจภายนอก จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านที่พักอาศัย (2) ด้านอาหาร (3) ด้านบุคคล (4) ด้านอิริยาบถ ซึ่งทั้ง 6 ด้านนั้น ล้วนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม เพราะเป็นการแสดงออกถึงศักยภาพของพระวิปัสสนาจารย์ สถานที่จัดกิจกรรม และบุคลากรผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน นอกจากนั้นแล้ว ผู้ปฏิบัติธรรมได้ฝึกปฏิบัติกัมมัฏฐาน 3 วิธีคือ การยืนสมาธิ การเดินจงกรม และการนั่งสมาธิ อันควรเป็นแบบอย่างแก่ผู้ปฏิบัติธรรมคนอื่นๆ สืบไป

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพอสรุปใจความได้ว่า แรงจูงใจในทัศนะทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ มีความหมายในทางเดียวกัน คือ แรงจูงใจเป็นพลังที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน ซึ่งจะคอยเป็นแรงผลักดันที่จะทำให้มนุษย์กระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ด้วยการแสดงออกทางพฤติกรรมลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยมีมูลเหตุสำคัญ คือ ความอยาก ความปรารถนาหรือความต้องการ ซึ่งจะเกิดขึ้นตามกระบวนการเกิดของแรงจูงใจ โดยกระบวนการเกิดของแรงจูงใจในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่นั้นมีกระบวนการที่คล้ายคลึงกันคือ ความอยาก ความปรารถนา หรือความต้องการนั้นจะสิ้นสุดลงเมื่อการตอบสนองได้รับความพึงพอใจ แรงจูงใจจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ เพราะแรงจูงใจจะเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจของพุทธศาสนิกชนที่จะเข้าร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีความสัปปายะใน 4 ด้านนี้คือ ด้านที่พักอาศัย ด้านอาหาร ด้านบุคคล และด้านอิริยาบถ ที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก พระสงฆ์หรือผู้ปฏิบัติธรรมได้อยู่ในสถานที่สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรมเมื่อเข้าไปอยู่อาศัย ไปปฏิบัติธรรมแล้วก็รู้สึกสบาย ช่วยส่งเสริมจิตใจให้สงบเป็นผลดีต่อการ

ภาวนา ทำให้เกิดสมาธิเกิดปัญญา วิธีการปฏิบัติของวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร คือ การนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาประพฤติปฏิบัติ เป็นการบูรณาการศีลธรรม จริยธรรมมาใช้ในชีวิตจริง หรือนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ นำมาช่วยในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง และการดำเนินชีวิตย่อมไม่ผิดพลาด การนำหลักธรรมไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสัมฤทธิ์ผล และสุดท้ายคือการประยุกต์ใช้ ถ่ายทอดแบ่งปัน ชักชวนให้เพื่อนมนุษย์ปฏิบัติตามเพื่อที่จะช่วยเสริมสร้างพื้นฐานทางปัญญาให้แก่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติได้ สามารถบรรลุความสุขและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียน ฟุ้งเฟ้อ และดำเนินชีวิตอย่างมีสติไม่ว่าจะเป็นการนำหลักธรรมเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมหรือการประกอบกิจการงานที่สุจริตใด ๆ ก็ตาม

2.7 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variable) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) ดังนี้

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” ระเบียบวิธีการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) ใช้แบบสอบถาม และเพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

3.1 ประชากรศึกษาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรศึกษาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.1.1 ประชากรศึกษาในการวิจัย ได้แก่ พุทธศาสนิกชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 15 พฤษภาคม 2567 ถึง 15 มิถุนายน 2567 จำนวน 130 คน

3.1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารของวัดทองเนียม ตำแหน่ง เจ้าอาวาส 1 ท่าน และผู้เข้าปฏิบัติธรรม จำนวน 4 ท่าน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 แบบสอบถาม

เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed – ended) และแบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกคำตอบ (Check List) ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามลักษณะแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยกำหนดกรอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียมใน 2 องค์ประกอบคือ 1) แรงจูงใจภายใน 2 ด้าน ประกอบด้วยด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ, ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย 2) แรงจูงใจภายนอก (สัปปายะ7) 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พักอาศัย, ด้านอาหาร, ด้านบุคคล, และด้านอิริยาบถ แต่ละด้านได้กำหนดระดับแรงจูงใจออกเป็น 5 ระดับดังนี้

5 หมายถึง มีระดับแรงจูงใจมากที่สุด
4 หมายถึง มีระดับแรงจูงใจมาก
3 หมายถึง มีระดับแรงจูงใจปานกลาง
2 หมายถึง มีระดับแรงจูงใจน้อย
1 หมายถึง มีระดับแรงจูงใจน้อยที่สุด

สำหรับการกำหนดค่าวัดตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด ได้กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคำถามที่เป็นคำถามเชิงบวก (Positive) จำนวน 30 ข้อ โดยกำหนดการวัดค่าตัวแปรซึ่งเป็นการแปลค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม โดยใช้หลักทางคณิตศาสตร์ที่กำหนดให้ค่า 0.51 ขึ้นไปปัดเป็นเลขจำนวนเต็มเกณฑ์ที่ใช้เป็นดังนี้ (สมชัย วงษ์คณะ,รศ.ดร. และ ทวนทอง เชาวกีรติพงศ์,รศ.ดร.2551: 229)

4.51 - 5.00 หมายถึง มีระดับแรงจูงใจมากที่สุด
3.51 - 4.50 หมายถึง มีระดับแรงจูงใจมาก
2.51 - 3.50 หมายถึง มีระดับแรงจูงใจปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับแรงจูงใจน้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง มีระดับแรงจูงใจน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

3.2.2 แบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.3.1 แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

2. นำแบบสอบถาม (ฉบับร่าง) ที่สร้างขึ้นไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา และความชัดเจนของข้อคำถาม และนำกลับมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ

3. นำแบบสอบถาม ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ มีประสบการณ์ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมตามขอบข่ายของเนื้อหา โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ได้ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามทุกข้อตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติธรรมที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บจริง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2542: 261) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .9535

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและทดลองใช้แล้ว นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยต่อไป

3.3.2 แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเดินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. นำมูลที่ได้มาประมวลเป็นองค์ความรู้เพื่อกำหนดโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ และสร้างแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตของเนื้อหาที่กำหนด

3. นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ แล้วนำมาเสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมเพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสัมภาษณ์จุดประสงค์โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง (Content validity index: CVI) มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

4 เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความแน่ใจว่า ข้อสัมภาษณ์สอดคล้องกับจุดประสงค์

3 เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความแน่ใจว่า ข้อสัมภาษณ์ค่อนข้างสอดคล้องกับจุดประสงค์

2 เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความแน่ใจว่า ข้อสัมภาษณ์สอดคล้องบางส่วนกับจุดประสงค์

1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความแน่ใจว่า ข้อสัมภาษณ์ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

5) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสัมภาษณ์กับจุดประสงค์โดยใช้สูตร CVI (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540: 208-209) เพื่อหาผลรวมของคะแนนในแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อดูค่าดัชนีความสอดคล้อง ถ้าข้อใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกัน ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ

6) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 การเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมดตามขั้นตอนดังนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เสนอแจ้งความประสงค์ต่อเจ้าอาวาสวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาติเก็บข้อมูล แจกแบบสอบถามและกำหนดวันเวลา ในการเก็บข้อมูล

2. ขอหนังสือจากเจ้าอาวาสวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากประชาชนผู้เข้าปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม

3. หลังจากอธิบายการตอบแบบสอบถามแล้ว ให้กลุ่มตัวอย่างลงมือตอบแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเอง

4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามที่ต้องการ และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผล

3.4.2 การเก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมดตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก, การบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และบันทึกภาพถ่ายขณะให้สัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ตามขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพุทธศาสนิกชนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้อธิบายแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม โดยใช้เกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ยและระดับแรงจูงใจ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายความว่า	ประชาชนผู้ปฏิบัติธรรมมีแรงจูงใจในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายความว่า	ประชาชนผู้ปฏิบัติธรรมมีแรงจูงใจในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายความว่า	ประชาชนผู้ปฏิบัติธรรมมีแรงจูงใจในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายความว่า ประชาชนผู้ปฏิบัติธรรมมีแรงจูงใจในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 0.00 – 1.49 หมายความว่า ประชาชนผู้ปฏิบัติธรรมมีแรงจูงใจในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมแตกต่างกัน ใช้สถิติ Independent Samples t-test และ F-test (One-Wey ANOVA) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม กรณีพบค่าความแตกต่างเป็นรายกลุ่มจะวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของ LSD (Least Significant Difference) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด นำมาจับกลุ่มคำตอบวิเคราะห์รายข้อ วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis techniques) นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง

ตอนที่ 5 รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จากคำถามปลายเปิดนำเสนอเชิงพรรณนา

ตอนที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Anlysis Technique)

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปดังนี้

3.6.1 หาความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence หรือ IOC) ซึ่งมีสูตร (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2559: 197) ดังนี้

$$\text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3.6.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์เอลฟา (a–Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สูตร (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2559: 197) ดังนี้

$$a = \frac{n}{n-1}\left\{1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2}\right\}$$

เมื่อ a แทน สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

N แทน จำนวนข้อคำถาม

$\sum s_i^2$ แทน ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

s_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

3.6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ (Percentage) (นิภา เมธาวีชัย, 2543: 128)

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

เมื่อ P = ค่าร้อยละ
X = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
N = จำนวนประชากร

3.6.4 การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (Mean) (ส่งศรี ชมพูวงศ์, 2547 หน้า 55)

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{N}$$

เมื่อ $\overline{X}$ = ค่าเฉลี่ย
$\sum fX$ = ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม
N = จำนวนประชากร

3.6.5 การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540: 53)

$$S = \sqrt{\frac{N\sum fx^{2} - (\sum fx)^{2}}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
$\sum fX$ = ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ
N = จำนวนประชากร

3.6.6 การทดสอบสมมติฐาน (t - test) (นิภา เมธาวีชัย, 2543: 238)

$$t = \frac{\overline{X}_1 - \overline{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} - \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t = ค่าที–เทสท์ (t - test)
$\overline{X}_1$, $\overline{X}_2$ = ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
S_1^2 , S_2^2 = ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
n_1 , n_2 = จำนวนคะแนนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

3.6.7 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ONE WAY ANOVA) หรือ (F - test) (นิภา เมธธาวีชัย, 2543: 238)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

F = อัตราส่วนของความแปรปรวน
MS_b = ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
MS_w = ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

เมื่อพบข้อแตกต่างเป็นรายคู่จะใช้วิธีของ Scheffe (Post Hoc) ในการวิเคราะห์หาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา เรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ทางสถิติดังต่อไปนี้คือ

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\overline{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที (t–test) ทดสอบกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม
F	แทน	ค่าสถิติเอฟ (F–test) ทดสอบกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่ม
P-value	แทน	ค่าระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ
SS	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลรวมกำลังสองของคะแนน
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
***	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4.2 ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล โดยแบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน

ตอนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน

ตอนที่ 5 ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 6 บทสัมภาษณ์ผู้บริหารของวัดทองเนียม ตำแหน่งเจ้าอาวาส และผู้เข้าปฏิบัติธรรม เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของประชากรศึกษาจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	37	28.46
หญิง	93	71.54
อายุ		
20-29 ปี	13	10.00
30-39 ปี	12	9.23
40-49 ปี	23	17.69
50-59 ปี	48	36.92
60 ปีขึ้นไป	34	26.15
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	39	30.00
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	34	26.15
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	18	13.85
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	39	30.00
ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม		
1–5 ครั้ง	72	55.38
6–10 ครั้ง	31	23.85
มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป	27	20.77
รวม	**130**	**100.00**

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อจำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 71.54 และเป็นเพศชาย มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 28.46

เมื่อจำแนกตามอายุ ส่วนใหญ่มีอายุ 50-59 ปี มีจำนวนมากที่สุด 48 คน คิดเป็นร้อยละ 36.92 รองลงมาคือ มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 26.15 อายุ 40-49 ปี มีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 17.69 อายุ 20-29 ปี มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และมีอายุ 30-39 ปี มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 9.23

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมาคือมีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่ามีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 26.15 และมีการศึกษาระดับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 13.85

เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม 1-5 ครั้ง มีจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 55.38 รองลงมาคือมีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม 6-10 ครั้ง มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 23.85 และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไปมีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 20.77

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

การปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม	ระดับแรงจูงใจ		
	$\overline{X}$	*S.D.*	แปลผล
ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ	4.33	0.62	มาก
ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย	3.09	0.96	ปานกลาง
ด้านที่พักอาศัย	4.18	0.59	มาก
ด้านอาหาร	3.57	0.95	มาก
ด้านบุคคล	3.95	0.69	มาก
ด้านอิริยาบถ	4.05	0.68	มาก
รวม	**3.86**	**0.56**	**มาก**

จากตารางที่ 4.2 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.33) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.18) ส่วน ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.09)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ

ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ	ระดับแรงจูงใจ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. เข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้เกิดความสงบสุขทางจิตใจ	4.42	0.81	มาก
2. เข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้อารมณ์มั่นคง ไม่หวั่นไหว	4.32	0.80	มาก
3. เข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้ชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น	4.38	0.77	มาก
4. เข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าเป็นการพัฒนาจิตให้บริสุทธิ์	4.43	0.73	มาก
5. เข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้พ้นทุกข์ได้	4.10	0.82	มาก
รวม	**4.33**	**0.62**	**มาก**

จากตารางที่ 4.3 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.33)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 4 ที่ว่าเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าเป็นการพัฒนาจิตให้บริสุทธิ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.43) รองลงมาคือ ข้อ 1 ที่ว่าเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้เกิดความสงบสุขทางจิตใจ ($\overline{X}$ = 4.42) ส่วนข้อ 3 ที่ว่าเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้พ้นทุกข์ได้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 4.10)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย

ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย	ระดับแรงจูงใจ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. เข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้มั่งมีเงินทอง	2.78	1.13	ปานกลาง
2. เข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้การค้าขายร่ำรวย	2.88	1.10	ปานกลาง
3. เข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้ไม่มีอุปสรรคในการทำงาน	3.42	1.09	ปานกลาง
4. เข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน	3.30	1.12	ปานกลาง
5. เข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้มีอายุยืน	3.06	1.19	ปานกลาง
รวม	**3.09**	**0.96**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 4.4 แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.09)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 3 ที่ว่าเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้ไม่มีอุปสรรคในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.42) รองลงมาคือ ข้อ 4 ที่ว่าเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน ($\overline{X}$ = 3.30) ส่วนข้อ 2 ที่ว่าเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้มั่งมีเงินทอง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 2.78)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย

ด้านที่พักอาศัย	ระดับแรงจูงใจ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. สถานที่ปฏิบัติธรรมหาง่าย มีถนนหนทางสัญจรที่สะดวก	4.37	0.78	มาก
2. สถานที่ปฏิบัติธรรมมีห้องน้ำเพียงพอต่อความต้องการ	3.58	1.05	มาก
3. สถานที่ปฏิบัติธรรมมีบรรยากาศร่มรื่น อากาศถ่ายเทสะดวก	4.43	0.73	มาก
4. สถานที่ปฏิบัติธรรมสงบดี ไม่มีเสียงรบกวน	4.23	0.83	มาก
5. สถานที่ปฏิบัติธรรมมีบริเวณกว้างขวาง จัดเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน	4.30	0.81	มาก
รวม	**4.18**	**0.59**	**มาก**

จากตารางที่ 4.5 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.18)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 3 ที่ว่าสถานที่ปฏิบัติธรรมมีบรรยากาศร่มรื่น อากาศถ่ายเทสะดวก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.43) รองลงมาคือ ข้อ 1 ที่ว่าสถานที่ปฏิบัติธรรมหาง่าย มีถนนหนทางสัญจรที่สะดวก ($\overline{X}$ = 4.37) ส่วนข้อ 2 ที่ว่าสถานที่ปฏิบัติธรรมมีห้องน้ำเพียงพอต่อความต้องการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.58)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร

ด้านอาหาร	ระดับแรงจูงใจ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. สถานที่ปฏิบัติธรรมมีอาหารและน้ำปานะเพียงพอต่อความต้องการ	4.17	1.08	มาก
2. สถานที่ปฏิบัติธรรมมีอาหารหลากหลายรายการให้เลือก	3.56	1.23	มาก
3. สถานที่ปฏิบัติธรรม อาหารที่จัดไว้ทานแล้วย่อยง่าย	3.48	1.12	ปานกลาง
4. อาหารที่จัดไว้มีรสชาติตรงตามที่ตัวเองต้องการ	3.21	1.13	ปานกลาง
5. อาหารที่จัดไว้สะอาดปลอดสารพิษ	3.43	1.09	ปานกลาง
รวม	**3.57**	**0.95**	**มาก**

จากตารางที่ 4.6 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.57)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 1 ที่ว่าสถานที่ปฏิบัติธรรมมีอาหารและน้ำปานะเพียงพอต่อความต้องการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.17) รองลงมาคือ ข้อ 2 ที่ว่าสถานที่ปฏิบัติธรรมมีอาหารหลากหลายรายการให้เลือก ($\overline{X}$ = 3.56) ส่วนข้อ 4 ที่ว่าอาหารที่จัดไว้มีรสชาติตรงตามที่ตัวเองต้องการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.21)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล

ด้านบุคคล	ระดับแรงจูงใจ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ผู้ร่วมปฏิบัติธรรมมีความเห็นเสมอกัน	3.64	0.90	มาก
2. ผู้ร่วมปฏิบัติธรรมมีความน่านับถือ	3.74	0.93	มาก
3. ผู้ร่วมปฏิบัติธรรมรักษากติกา กฎระเบียบที่วางไว้	3.72	0.93	มาก
4. มีวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ มีข้อวัตรปฏิบัติโดยชอบ	4.33	0.79	มาก
5. มีวิปัสสนาจารย์ ที่มีความสามารถแนะนำแนวทางในการปฏิบัติธรรม	4.32	0.80	มาก
รวม	**3.95**	**0.69**	**มาก**

จากตารางที่ 4.7 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.95)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 4 ที่ว่ามีวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ มีข้อวัตรปฏิบัติโดยชอบ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.33) รองลงมาคือ ข้อ 5 ที่ว่ามีวิปัสสนาจารย์ ที่มีความสามารถแนะนำแนวทางในการปฏิบัติธรรม ($\overline{X}$ = 4.32) ส่วนข้อ 1 ที่ว่าผู้ร่วมปฏิบัติธรรมมีความเห็นเสมอกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.64)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ

ด้านอิริยาบถ	ระดับแรงจูงใจ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีการปฏิบัติในอิริยาบถเดินและนั่งในระยะเวลาที่เหมาะสม	4.00	0.85	มาก
2. สามารถเลือกอิริยาบถที่เหมาะสมกับตนเองได้	3.78	0.99	มาก
3. มีระยะเวลาในการปฏิบัติในอิริยาบถต่างๆ ที่เหมาะสม	3.99	0.83	มาก
4. เมื่อปฏิบัติแล้วสามารถมีสติรู้ตัวทุกขณะ	4.09	0.83	มาก
5. เมื่อปฏิบัติแล้วท่านสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.39	0.75	มาก
รวม	**4.05**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 4.8 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.05)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 5 ที่ว่าเมื่อปฏิบัติแล้วท่านสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.39) รองลงมาคือ ข้อ 4 ที่ว่าเมื่อปฏิบัติแล้วสามารถมีสติรู้ตัวทุกขณะ ($\overline{X}$ = 4.09) ส่วนข้อ 2 ที่ว่าสามารถเลือกอิริยาบถที่เหมาะสมกับตนเองได้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 4.05)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม ต่างกัน

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามเพศ

การปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน	ระดับแรงจูงใจ					
	ชาย			หญิง		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ	4.24	0.63	มาก	4.36	0.62	มาก
ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย	2.99	0.98	ปานกลาง	3.13	0.95	ปานกลาง
ด้านที่พักอาศัย	4.26	0.56	มาก	4.15	0.60	มาก
ด้านอาหาร	3.63	0.93	มาก	3.55	0.96	มาก
ด้านบุคคล	4.03	0.62	มาก	3.92	0.71	มาก
ด้านอิริยาบถ	4.03	0.68	มาก	4.06	0.68	มาก
รวม	**3.86**	**0.51**	**มาก**	**3.86**	**0.58**	**มาก**

จากตารางที่ 4.9 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามเพศ ทั้งเพศชายและเพศหญิง อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย เพศชาย พบว่า ด้านที่พักอาศัย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.26) รองลงมาคือ ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ($\overline{X}$ = 4.24) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 2.99) ตามลำดับ

เพศหญิง พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.36) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.24) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.13) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามอายุ

การปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน	ระดับแรงจูงใจ								
	20-29 ปี			30-39 ปี			40-49 ปี		
	$\overline{X}$	S.D	แปลผล	$\overline{X}$	S.D	แปลผล	$\overline{X}$	S.D	แปลผล
ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ	4.37	0.57	มาก	4.45	0.64	มาก	4.41	0.45	มาก
ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย	2.85	1.09	ปานกลาง	3.20	1.02	ปานกลาง	3.00	0.91	ปานกลาง
ด้านที่พักอาศัย	4.42	0.56	มาก	4.20	0.61	มาก	4.15	0.59	มาก
ด้านอาหาร	3.78	0.81	มาก	3.88	0.78	มาก	3.19	1.17	มาก
ด้านบุคคล	3.95	0.46	มาก	4.02	0.73	มาก	3.83	0.83	มาก
ด้านอิริยาบถ	3.83	0.63	มาก	4.18	0.63	มาก	3.99	0.73	มาก
รวม	**3.87**	**0.45**	**มาก**	**3.99**	**0.60**	**มาก**	**3.76**	**0.54**	**มาก**

ตารางที่ 4.11 **แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามอายุ**

การปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน	ระดับแรงจูงใจ					
	50-59 ปี			60 ปีขึ้นไป		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ	4.27	0.60	มาก	4.30	0.79	มาก
ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย	3.14	0.85	ปานกลาง	3.14	1.09	ปานกลาง
ด้านที่พักอาศัย	4.08	0.61	มาก	4.26	0.55	มาก
ด้านอาหาร	3.53	0.84	มาก	3.69	0.99	มาก
ด้านบุคคล	3.96	0.59	มาก	3.99	0.79	มาก
ด้านอิริยาบถ	4.08	0.65	มาก	4.09	0.74	มาก
รวม	**3.84**	**0.51**	**มาก**	**3.91**	**0.67**	**มาก**

จากตารางที่ 4.10-4.11 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม เมื่อจำแนกตามอายุ 20-29 ปี, 30-39 ปี, 40-49 ปี, 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อายุ 20-29 ปี พบว่า ด้านที่พักอาศัย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.42) รองลงมาคือ ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ($\overline{X}$ = 4.37) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 2.85) ตามลำดับ

30-39 ปี พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.45) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.20) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.20) ตามลำดับ

40-49 ปี พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.41) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.15) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.00) ตามลำดับ

50-59 ปี พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.27) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.08) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.14) ตามลำดับ

60 ปีขึ้นไป พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.30) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.26) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.14) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา

การปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน	ระดับแรงจูงใจ											
	ประถมศึกษา			มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า			อนุปริญญา หรือเทียบเท่า			ปริญญาตรีหรือสูงกว่า		
	$\overline{X}$	S.D	แปลผล	$\overline{X}$	S.D	แปลผล	$\overline{X}$	S.D	แปลผล	$\overline{X}$	S.D	แปลผล
ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ	4.35	0.69	มาก	4.34	0.57	มาก	4.14	0.59	มาก	4.38	0.60	มาก
ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย	3.24	1.02	ปานกลาง	3.08	0.85	ปานกลาง	3.21	0.84	ปานกลาง	2.90	1.04	ปานกลาง
ด้านที่พักอาศัย	4.25	0.54	มาก	4.19	0.60	มาก	4.03	0.61	มาก	4.18	0.62	มาก
ด้านอาหาร	3.68	0.94	มาก	3.55	1.01	มาก	3.17	0.92	ปานกลาง	3.67	0.89	มาก
ด้านบุคคล	4.10	0.67	มาก	3.99	0.70	มาก	3.81	0.65	มาก	3.82	0.70	มาก
ด้านอิริยาบถ	4.23	0.68	มาก	4.08	0.50	มาก	3.98	0.67	มาก	3.89	0.79	มาก
รวม	**3.97**	**0.61**	**มาก**	**3.87**	**0.51**	**มาก**	**3.72**	**0.52**	**มาก**	**3.81**	**0.57**	**มาก**

จากตารางที่ 4.12 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา ประถมศึกษา, มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า, อนุปริญญา หรือเทียบเท่า และ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย การศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.35) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.25) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.24) ตามลำดับ

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.34) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.19) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.08) ตามลำดับ

การศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.14) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.03) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.21) ตามลำดับ

การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.38) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.18) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 2.90) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม

การปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน	ระดับแรงจูงใจ								
	1–5 ครั้ง			6–10 ครั้ง			มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป		
	$\overline{X}$	S.D	แปลผล	$\overline{X}$	S.D	แปลผล	$\overline{X}$	S.D	แปลผล
ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ	4.39	0.52	มาก	4.18	0.61	มาก	4.33	0.84	มาก
ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย	3.12	0.86	ปานกลาง	2.79	0.88	ปานกลาง	3.36	1.22	ปานกลาง
ด้านที่พักอาศัย	4.23	0.57	มาก	4.10	0.55	มาก	4.16	0.69	มาก
ด้านอาหาร	3.58	0.98	มาก	3.46	0.94	ปานกลาง	3.67	0.88	มาก
ด้านบุคคล	4.07	0.58	มาก	3.83	0.74	มาก	3.76	0.84	มาก
ด้านอิริยาบถ	4.07	0.67	มาก	3.91	0.69	มาก	4.17	0.70	มาก
รวม	**3.91**	**0.50**	**มาก**	**3.17**	**0.55**	**ปานกลาง**	**3.91**	**0.71**	**มาก**

จากตารางที่ 4.13 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม 1–5 ครั้ง และมากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป อยู่ในระดับมาก ส่วน 6–10 ครั้ง อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม 1–5 ครั้ง พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.39) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.23) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.12) ตามลำดับ

ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม 6-10 ครั้ง พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.18) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.10) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 2.79) ตามลำดับ

ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมมากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.33) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.16) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.36) ตามลำดับ)

ตอนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม ต่างกัน

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	37	3.86	0.51	มาก
หญิง	93	3.86	0.58	มาก
รวม	**130**	**3.86**	**0.56**	**มาก**

จากตารางที่ 4.14 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า เพศหญิงและเพศชาย อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.15 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมที่มีเพศต่างกัน

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	t	P-value
ชาย	37	3.86	0.51	0.03	0.22
หญิง	93	3.86	0.58		

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	37	4.24	0.63	มาก
หญิง	93	4.36	0.62	มาก
รวม	**130**	**4.33**	**0.62**	**มาก**

จากตารางที่ 4.16 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า เพศหญิงและเพศชาย อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.17 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ที่มีเพศต่างกัน

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	t	P-value
ชาย	37	4.24	0.63	- 0.99	0.53
หญิง	93	4.36	0.62		

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	37	2.99	0.98	ปานกลาง
หญิง	93	3.13	0.95	ปานกลาง
รวม	**130**	**3.09**	**0.96**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 4.18 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า เพศหญิงและเพศชาย อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.19 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ที่มีเพศต่างกัน

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	t	P-value
ชาย	37	2.99	0.98	- 0.70	0.70
หญิง	93	3.13	0.95		

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.20 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	37	4.26	0.56	มาก
หญิง	93	4.15	0.60	มาก
รวม	**130**	**4.18**	**0.59**	**มาก**

จากตารางที่ 4.20 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า เพศหญิงและเพศชาย อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.21 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย ที่มีเพศต่างกัน

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	t	P-value
ชาย	37	4.26	0.56	0.96	0.82
หญิง	93	4.15	0.60		

จากตารางที่ 4.21 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.22 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	37	3.63	0.93	มาก
หญิง	93	3.55	0.96	มาก
รวม	**130**	**3.57**	**0.95**	**มาก**

จากตารางที่ 4.22 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า เพศหญิงและเพศชาย อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.23 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร ที่มีเพศต่างกัน

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	t	P-value
ชาย	37	3.63	0.93	0.43	0.82
หญิง	93	3.55	0.96		

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	37	4.03	0.62	มาก
หญิง	93	3.92	0.71	มาก
รวม	**130**	**3.57**	**0.95**	**มาก**

จากตารางที่ 4.24 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า เพศหญิงและเพศชาย อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.25 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล ที่มีเพศต่างกัน

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	t	P-value
ชาย	37	4.03	0.62	0.92	0.48
หญิง	93	3.92	0.71		

จากตารางที่ 4.25 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.26 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	37	4.03	0.68	มาก
หญิง	93	4.06	0.68	มาก
รวม	**130**	**4.05**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 4.26 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า เพศหญิงและเพศชาย อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.27 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ ที่มีเพศต่างกัน

เพศ	n	$\overline{X}$	S.D.	t	P-value
ชาย	37	4.03	0.68	- 0.21	0.82
หญิง	93	4.06	0.68		

จากตารางที่ 4.27 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.28 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
20-29 ปี	13	3.87	0.45	มาก
30-39 ปี	12	3.99	0.60	มาก
40-49 ปี	23	3.76	0.54	มาก
50-59 ปี	48	3.84	0.51	มาก
60 ปีขึ้นไป	34	3.91	0.67	มาก
รวม	**130**	**3.86**	**0.56**	**มาก**

จากตารางที่ 4.28 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า 20-29 ปี, 30-39 ปี, 40-49 ปี, 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.29 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.53	4	0.13	0.41	0.80
ภายในกลุ่ม	39.99	125	0.32		
รวม	**40.52**	**129**			

จากตารางที่ 4.29 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.30 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
20-29 ปี	13	4.37	0.57	มาก
30-39 ปี	12	4.45	0.64	มาก
40-49 ปี	23	4.41	0.45	มาก
50-59 ปี	48	4.27	0.60	มาก
60 ปีขึ้นไป	34	4.30	0.76	มาก
รวม	**130**	**4.33**	**0.62**	**มาก**

จากตารางที่ 4.30 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า 20-29 ปี, 30-39 ปี, 40-49 ปี, 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.31 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.53	4	0.13	0.34	0.85
ภายในกลุ่ม	48.98	125	0.39		
รวม	**49.51**	**129**			

จากตารางที่ 4.31 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.32 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
20-29 ปี	13	2.85	1.09	ปานกลาง
30-39 ปี	12	3.20	1.02	ปานกลาง
40-49 ปี	23	3.00	0.91	ปานกลาง
50-59 ปี	48	3.14	0.85	ปานกลาง
60 ปีขึ้นไป	34	3.14	1.09	ปานกลาง
รวม	**130**	**3.09**	**0.96**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 4.32 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า 20-29 ปี, 30-39 ปี, 40-49 ปี, 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.33 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ที่มีอายุ ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.28	4	0.32	0.34	0.85
ภายในกลุ่ม	117.12	125	0.94		
รวม	**118.40**	**129**			

จากตารางที่ 4.33 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.34 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
20-29 ปี	13	4.42	0.56	มาก
30-39 ปี	12	4.20	0.61	มาก
40-49 ปี	23	4.15	0.59	มาก
50-59 ปี	48	4.08	0.61	มาก
60 ปีขึ้นไป	34	4.26	0.55	มาก
รวม	**130**	**4.18**	**0.59**	**มาก**

จากตารางที่ 4.34 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า 20-29 ปี, 30-39 ปี, 40-49 ปี, 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.35 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.45	4	0.36	1.05	0.38
ภายในกลุ่ม	43.12	125	0.34		
รวม	**44.56**	**129**			

จากตารางที่ 4.35 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.36 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
20-29 ปี	13	3.78	0.81	มาก
30-39 ปี	12	3.88	0.78	มาก
40-49 ปี	23	3.19	1.17	ปานกลาง
50-59 ปี	48	3.53	0.84	มาก
60 ปีขึ้นไป	34	3.69	0.99	มาก
รวม	**130**	**3.57**	**0.95**	**มาก**

จากตารางที่ 4.36 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า 20-29 ปี, 30-39 ปี, 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก ส่วน อายุ 40-49 อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.37 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร ที่มีอายุ ต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	5.68	4	1.42	1.62	0.17
ภายในกลุ่ม	109.77	125	0.88		
รวม	**115.45**	**129**			

จากตารางที่ 4.37 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.38 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
20-29 ปี	13	3.95	0.46	มาก
30-39 ปี	12	4.02	0.73	มาก
40-49 ปี	23	3.83	0.83	มาก
50-59 ปี	48	3.96	0.59	มาก
60 ปีขึ้นไป	34	3.99	0.79	มาก
รวม	**130**	**3.95**	**0.69**	**มาก**

จากตารางที่ 4.38 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า 20-29 ปี, 30-39 ปี, 40-49 ปี, 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.39 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.48	4	0.12	0.25	0.91
ภายในกลุ่ม	60.43	125	0048		
รวม	**60.90**	**129**			

จากตารางที่ 4.39 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.40 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
20-29 ปี	13	3.83	0.63	มาก
30-39 ปี	12	4.18	0.63	มาก
40-49 ปี	23	3.99	0.73	มาก
50-59 ปี	48	4.08	0.65	มาก
60 ปีขึ้นไป	34	4.09	0.74	มาก
รวม	**130**	**4.05**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 4.40 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า 20-29 ปี, 30-39 ปี, 40-49 ปี, 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.41 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ ที่มีอายุต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.02	4	0.25	0.54	0.70
ภายในกลุ่ม	58.70	125	0.47		
รวม	**59.72**	**129**			

จากตารางที่ 4.41 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.42 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	39	3.97	0.61	มาก
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	34	3.87	0.51	มาก
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	18	3.72	0.52	มาก
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	39	3.81	0.57	มาก
รวม	**130**	**3.86**	**0.56**	**มาก**

จากตารางที่ 4.42 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ประถมศึกษา, มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า, อนุปริญญา หรือเทียบเท่า และ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.43 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.95	3	0.32	1.01	0.39
ภายในกลุ่ม	39.57	126	0.31		
รวม	**40.52**	**129**			

จากตารางที่ 4.43 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.44 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	39	4.35	0.69	มาก
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	34	4.34	0.57	มาก
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	18	4.14	0.59	มาก
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	39	4.38	0.60	มาก
รวม	**130**	**4.33**	**0.62**	**มาก**

จากตารางที่ 4.44 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประถมศึกษา, มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า, อนุปริญญา หรือเทียบเท่า และปริญญาตรีหรือสูงกว่า อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.45 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.75	3	0.25	0.65	0.58
ภายในกลุ่ม	48.76	126	0.39		
รวม	**49.51**	**129**			

จากตารางที่ 4.45 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.46 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	39	3.24	1.02	ปานกลาง
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	34	3.08	0.85	ปานกลาง
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	18	3.21	0.84	ปานกลาง
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	39	2.90	1.04	ปานกลาง
รวม	**130**	**3.09**	**0.96**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 4.46 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประถมศึกษา, มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า, อนุปริญญา หรือเทียบเท่า และ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.47 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	2.55	3	0.85	0.92	0.43
ภายในกลุ่ม	115.86	126	0.92		
รวม	**118.40**	**129**			

จากตารางที่ 4.47 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.48 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	39	4.25	0.54	มาก
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	34	4.19	0.60	มาก
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	18	4.03	0.61	มาก
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	39	4.18	0.62	มาก
รวม	**130**	**4.18**	**0.59**	**มาก**

จากตารางที่ 4.48 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประถมศึกษา, มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า, อนุปริญญา หรือเทียบเท่า และ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.49 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.56	3	0.19	0.54	0.66
ภายในกลุ่ม	44.00	126	0.35		
รวม	**44.56**	**129**			

จากตารางที่ 4.49 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.50 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	39	3.68	0.94	มาก
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	34	3.55	1.01	มาก
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	18	3.17	0.92	มาก
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	39	3.67	0.89	มาก
รวม	**130**	**3.57**	**0.95**	**มาก**

จากตารางที่ 4.50 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประถมศึกษา, มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า, อนุปริญญา หรือเทียบเท่า และ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.51 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	3.75	3	1.25	1.41	0.24
ภายในกลุ่ม	111.70	126	0.89		
รวม	**115.45**	**129**			

จากตารางที่ 4.51 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.52 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	39	4.10	0.67	มาก
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	34	3.99	0.70	มาก
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	18	3.81	0.65	มาก
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	39	3.82	0.70	มาก
รวม	**130**	**3.95**	**0.69**	**มาก**

จากตารางที่ 4.52 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประถมศึกษา, มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า, อนุปริญญา หรือเทียบเท่า และ ปริญญาตรีหรือสูงกว่าอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.53 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.97	3	0.66	1.41	0.24
ภายในกลุ่ม	58.93	126	0.47		
รวม	**60.90**	**129**			

จากตารางที่ 4.53 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.54 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	39	4.23	0.68	มาก
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	34	4.08	0.50	มาก
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	18	3.98	0.67	มาก
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	39	3.89	0.79	มาก
รวม	**130**	**4.05**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 4.54 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประถมศึกษา, มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า, อนุปริญญา หรือเทียบเท่า และ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.55 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	2.43	3	0.81	1.78	0.15
ภายในกลุ่ม	57.30	126	0.46		
รวม	**59.72**	**129**			

จากตารางที่ 4.55 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.56 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม

ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1–5 ครั้ง	72	3.91	0.50	มาก
6–10 ครั้ง	31	3.71	0.55	มาก
มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป	27	3.91	0.71	มาก
รวม	**130**	**3.86**	**0.56**	**มาก**

จากตารางที่ 4.56 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม พบว่า 1–5 ครั้ง, 6–10 ครั้ง และ มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.57 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.91	2	0.45	1.46	0.24
ภายในกลุ่ม	39.61	127	0.31		
รวม	**40.52**	**129**			

จากตารางที่ 4.57 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.58 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม

ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1–5 ครั้ง	72	4.39	0.52	มาก
6–10 ครั้ง	31	4.18	0.61	มาก
มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป	27	4.33	0.84	มาก
รวม	**130**	**4.33**	**0.62**	**มาก**

จากตารางที่ 4.58 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม พบว่า 1–5 ครั้ง, 6–10 ครั้ง และ มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.59 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.97	2	0.48	1.26	0.29
ภายในกลุ่ม	48.54	127	0.38		
รวม	**49.51**	**129**			

จากตารางที่ 4.59 ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.60 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม

ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1–5 ครั้ง	72	3.12	0.86	ปานกลาง
6–10 ครั้ง	31	2.79	0.88	ปานกลาง
มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป	27	3.36	1.22	ปานกลาง
รวม	**130**	**3.09**	**0.96**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 4.60 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม พบว่า 1–5 ครั้ง, 6–10 ครั้ง และ มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.61 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	4.68	2	2.34	2.61	0.08
ภายในกลุ่ม	113.73	127	0.90		
รวม	**118.40**	**129**			

จากตารางที่ 4.61 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.62 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม

ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1–5 ครั้ง	72	4.23	0.57	มาก
6–10 ครั้ง	31	4.10	0.55	มาก
มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป	27	4.16	0.69	มาก
รวม	**130**	**4.18**	**0.59**	**มาก**

จากตารางที่ 4.62 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม พบว่า 1–5 ครั้ง, 6–10 ครั้ง และ มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.63 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.41	2	0.21	0.59	0.55
ภายในกลุ่ม	44.15	127	0.35		
รวม	**44.56**	**129**			

จากตารางที่ 4.63 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.64 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม

ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1–5 ครั้ง	72	3.58	0.98	มาก
6–10 ครั้ง	31	3.46	0.94	มาก
มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป	27	3.67	0.88	มาก
รวม	**130**	**3.57**	**0.95**	**มาก**

จากตารางที่ 4.64 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม พบว่า 1–5 ครั้ง, 6–10 ครั้ง และ มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.65 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	0.64	2	0.32	0.35	0.70
ภายในกลุ่ม	114.81	127	0.90		
รวม	**115.45**	**129**			

จากตารางที่ 4.65 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.66 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม

ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1–5 ครั้ง	72	4.07	0.58	มาก
6–10 ครั้ง	31	3.83	0.74	มาก
มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป	27	3.76	0.84	มาก
รวม	**130**	**3.95**	**0.69**	**มาก**

จากตารางที่ 4.66 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม พบว่า 1–5 ครั้ง, 6–10 ครั้ง และ มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.67 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	2.40	2	1.20	2.61	0.08
ภายในกลุ่ม	58.50	127	0.46		
รวม	**60.90**	**129**			

จากตารางที่ 4.67 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.68 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม

ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม	n	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1–5 ครั้ง	72	4.07	0.67	มาก
6–10 ครั้ง	31	3.91	0.69	มาก
มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป	27	4.17	0.70	มาก
รวม	**130**	**4.05**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 4.68 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม พบว่า 1–5 ครั้ง, 6–10 ครั้ง และ มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.69 แสดงผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่ม	1.03	2	0.51	1.11	0.33
ภายในกลุ่ม	58.70	127	0.46		
รวม	**59.73**	**129**			

จากตารางที่ 4.69 พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 5 ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ปัญหาและอุปสรรค ในการเข้าปฏิบัติธรรมการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1. ช่วงก่อนเวลาสวดมนต์ญาติโยมก็จะมีการพูดคุยกัน หรือในขณะที่เดินจงกรม นั่งสมาธิก็จะมีการสร้างเสียงรบกวน

2. ปัญหาเรื่องของการใช้เครื่องมือสื่อสารในระหว่างช่วงเวลาที่ปฏิบัติธรรม

3. พระวิทยากรมีจำนวนไม่เพียงพอในการดำเนินงาน และยังไม่หลากหลาย

4. การจัดสถานที่ปฏิบัติธรรมให้มีความเป็นระเบียบจะช่วยทำให้ผู้ปฏิบัติมองดูแล้วเกิดความรู้สึกสบายตายังไม่ดีเท่าที่ควรยังมีสิ่งรบกวนอยู่พอสมควร เช่น สุนัข เป็นต้น รบกวนเวลารับประทานอาหาร

5. การติดตั้งเครื่องปรับอากาศบริเวณสถานที่ปฏิบัติที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสบายในขณะปฏิบัติเนื่องจากมีอุณหภูมิที่เหมาะสมยังมีไม่มากพอ

6. ยังไม่มีความพร้อมในเรื่องของสถานที่พักของผู้ปฏิบัติและห้องน้ำ

7. มีระยะเวลาของช่วงกิจกรรมบางอย่างนั้นมากเกินไป

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1. สถานที่ปฏิบัติควรมีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก, มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรมที่เป็นสัปปายะสามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้อย่างไม่แออัด การติดตั้งเครื่องปรับอากาศบริเวณสถานที่ปฏิบัติที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสบายในขณะปฏิบัติเนื่องจากมีอุณหภูมิที่เหมาะสม, มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอและแยกตามเพศของผู้ใช้

2. ควรจัดทำแผนปฏิบัติการจัดปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะ ที่แยกเป็นสัดส่วนออกจากภารกิจด้านอื่น ๆ ของวัด

3. พระวิทยากรควรมีความหลากหลายเลือกใช้แนวทางและคำสอนที่เข้าใจง่ายเหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติทุกเพศ ทุกวัย และมีการบรรยายธรรมสอดแทรก โดยยกตัวอย่างในการอธิบายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถที่จะเข้าใจได้ง่ายขึ้นเพื่อเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกว่าธรรมะไม่ใช่ของยากเกินกว่าที่จะเข้าใจ และจะช่วยทำให้ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการที่จะมาปฏิบัติธรรม

4. การคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการที่จะมาสอนและบรรยายธรรมให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

5. การกำหนดช่วงระยะเวลาที่มีความเหมาะสม คือ ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป และมีการกำหนดรูปแบบอิริยาบถของกิจกรรมสลับกันเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกไม่เหนื่อยล้า และยังช่วยลดอาการเวทนาที่เกิดจากการปวดเมื่อยตามจุดต่าง ๆ เนื่องจากการนั่งเป็นเวลานาน

ประเด็นที่ 1 ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ

ตอนที่ 6 บทสัมภาษณ์ผู้บริหารของวัดทองเนียม ตำแหน่งเจ้าอาวาส และผู้เข้าปฏิบัติธรรม เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

พระมงคลธรรมวิธาน (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า การปฏิบัติธรรมนั้นคือเป็นการเอาธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อฝึกฝนเป็นประจำจนชำนาญ ทำให้ชีวิตมีการอยู่ด้วยธรรม คือ รู้ความสงบในจิตใจ เป้นกระบวนการพัฒนาจิตใจและปัญญา การปฏิบัติธรรมก็เพื่อทำให้เกิดสติ ปัญญา มีความระลึกได้ จนเห็นสามัญลักษณะคือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้อย่างชัดเจน มีความรู้ความเข้าใจสภาวะที่เกิดขึ้นนั้นตามความเป็นจริง และกำจัดทุกข์ทั้งปวงได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการเข้าถึงสุขที่ยั่งยืน ส่วนที่วัดทองเนียมนี้ คนที่เข้ามาปฏิบัติไม่ขาด มากบ้างน้อยบ้าง เท่าที่สังเกตเห็นและได้สอบถามผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียมนั้นหลายท่านได้รับความสงบสุขทางจิตใจ จนกระทั่งเกิดแรงเสียสละสิ่งอันเป็นของภายนอก เพื่อให้เกิดทรัพย์ภายใจ ความสงบผู้ที่มาจะได้มากน้อยนั้นเป็นสิ่งที่วัดยาก แต่ผู้มาปฏิบัติธรรมนั้นส่วนมากตั้งอยู่ในคุณธรรมที่ดี เหมาะสมกับการเป็นพุทธบริษัทที่ดีที่งาม

พระสมสนุก สุมโน (ทองสหวัทดิ์) (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า การปฏิบัติธรรม สามารถทำให้จิตใจสงบ เย็นสบาย การปฏิบัติธรรมทำให้เกิดบุญกุศลและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้นทำให้มีความภาคภูมิใจ และปลื้มใจในสิ่งที่เราได้สร้างคุณงามความดีให้เกิดขึ้นแก่ตนและสังคม พร้อมยังทำให้เราเข้าใจคำว่าบุญมากขึ้นด้วย

นางสาวอัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา (เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า การปฏิบัติธรรมทำให้จิตใจสงบเพราะว่าตัดภาระทางโลกไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานเรื่องต่าง ๆ ที่เราเครียดอยู่นี้ พอมาปฏิบัติธรรมทำให้เราได้อยู่กับตัวเองมากขึ้น การปฏิบัติธรรมทำให้เกิดบุญกุศลและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้นช่วยส่งเสริมให้มีสติ เพิ่มสมาธิในการเอาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในการทำงานก่อนหน้านี้อาจใจร้อน พอมาผ่านการปฏิบัติธรรมแล้วทำให้ใจเย็นลง

นางสาววาสุนิดา ถาคำมี (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า การปฏิบัติธรรมทำให้จิตใจสงบขึ้นมาก ใจที่เป็นทุกข์ค่อย ๆ หายไป การปฏิบัติธรรมทำให้เกิดบุญกุศลและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้น เพราะว่าเราได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้นแบบพลิกชีวิตเลย

นายพงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย (เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า การปฏิบัติธรรมทำให้จิตใจสงบรู้ระงับความโลภ โกรธ หลง รู้เท่าทันอารมณ์มากขึ้น การปฏิบัติธรรมทำให้เกิดบุญกุศลและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้น บุญกุศลที่ได้จากการปฏิบัติธรรมช่วยย่อนหนักเป็นเบาได้ และช่วยส่งเสริมให้มีสติมากขึ้น

ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุปผลสัมภาษณ์ : แนวทางส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ
พระมงคลธรรมวิธาน	การปฏิบัติธรรม สามารถทำให้จิตใจสงบ เย็นสบาย การปฏิบัติธรรมทำให้เกิดบุญกุศลและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้นทำให้มีความภาคภูมิใจ
พระสมสนุก สุมโน	การปฏิบัติธรรม สามารถทำให้ปลื้มใจในสิ่งที่เราได้สร้างคุณงามความดีให้เกิดขึ้นแก่ตนและสังคม พร้อมยังทำให้เราเข้าใจคำว่าบุญมากขึ้นด้วย
อัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา	การปฏิบัติธรรมทำให้เกิดบุญกุศลและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้นช่วยส่งเสริมให้มีสติ เพิ่มสมาธิในการเอาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในการทำงาน
วาสุนิดา ถาคำมี	การปฏิบัติธรรมทำให้จิตใจสงบขึ้นมาก ใจที่เป็นทุกข์ค่อย ๆ หายไป ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้น
พงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย	การปฏิบัติธรรมทำให้จิตใจสงบรู้ระงับความโลภ โกรธ หลง รู้เท่าทันอารมณ์มากขึ้น

สรุป การปฏิบัติธรรม สามารถทำให้จิตใจสงบ เย็นสบาย การปฏิบัติธรรมทำให้เกิดบุญกุศลและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้นทำให้มีความภาคภูมิใจ การปฏิบัติธรรมก็เพื่อทำให้เกิดสติ ปัญญา มีความระลึกได้ จนเห็นสามัญลักษณะคือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้อย่างชัดเจน มีความรู้ความเข้าใจสภาวะที่เกิดขึ้นนั้นตามความเป็นจริง และกำจัดทุกข์ทั้งปวงได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการเข้าถึงสุขที่ยั่งยืนการปฏิบัติธรรมทำให้จิตใจสงบขึ้นมาก ใจที่เป็นทุกข์ค่อย ๆ หายไป ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้น

ประเด็นที่ 2 ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย

พระมงคลธรรมวิธาน (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า พระพุทธศาสนามุ่งเน้นเรื่องการพ้นทุกข์ และสอนให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ให้พ้นจากอวิชชา หรือความไม่รู้ความจริงในธรรมชาติ อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จากกิเลสทั้งปวง คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง เห็นเหตุผลว่า เพราะสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตามกฎพระไตรลักษณ์ และสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรม เพื่อที่จะให้ญาติโยมสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติกับตัวเองและนำไปสอนให้แก่บุคคลในครอบครัว ซึ่งผลที่ได้จากการทำสมาธิจะช่วยให้ญาติโยมมีความสุขกับการใช้ชีวิตในการทำงานและการมาปฏิบัติธรรมช่วยทำให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องทำให้มีสติมากขึ้นกระทั่งแสดงผลที่ดีออกมาสู่หมู่คณะคนรอบข้าง มีเมตตาธรรม ไม่ให้ร้ายให้โทษต่อกัน มีศีล 5 เป็นเครื่องอภิบาลปกปักรักษาตัวเองและก็แสดงออกต่อผู้อื่นเป็น ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของอุบาสกอุบาสิกาที่ดี

พระสมสนุก สุมโน (ทองสหวัทดิ์) (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า การปฏิบัติธรรมทำให้มีความปลอดภัยแก่ชีวิตและครอบครัว ช่วยทำให้เรามีสติมากขึ้น เมื่อมีสติมากขึ้นมันก็จะคอยเตือนให้เรางดเว้นจากความชั่ว เช่น เบียดเบียนคนอื่น เมื่อเราไม่เบียดเบียนคนอื่น อันตรายจากคนอื่นที่จะเบียดเบียนเราก็น้อยลง ทำให้เรามีจิตใจตั้งมั่นที่จะทำหน้าที่ของตนให้สำเร็จ และไม่หวั่นต่ออุปสรรคปัญหา ทำให้มีความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน

นางสาวอัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา (เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า การปฏิบัติธรรมทำให้มีความปลอดภัยแก่ชีวิตและครอบครัวเพราะว่าถ้าไม่มาปฏิบัติธรรม ก็คงไปสังสรรค์กับเพื่อน หรือขับรถอาจทำให้เกิดอันตรายได้ การมาปฏิบัติธรรมจึงช่วยทำให้เราปลอดภัยได้ การมาปฏิบัติธรรมช่วยทำให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ใช้ขันติในการทำงาน งานเราก็จะมั่นคงขึ้น ถ้าเราใจร้อนงานของเราก็ไม่มั่นคง

นางสาววาสุนิดา ถาคำมี (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า การปฏิบัติธรรมทำให้มีความปลอดภัยแก่ชีวิตและครอบครัวช่วยให้ชีวิตมีความปลอดภัยขึ้นโดยเฉพาะการลดกิเลสความอยาก คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทำให้เบาบางการดำเนินชีวิตก็สะดวกขึ้น การปฏิบัติธรรมทำให้มีความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงานเพราะสามารถประยุกต์ความเชื่อในเรื่องของศีล 5 อานิสงส์ของศีลแต่ละข้อก็จะแตกต่างกัน ถ้าเราอยากอายุยืน เราก็รักษาศีลข้อที่ 1 และอานิสงส์การปฏิบัติธรรมก็ส่งผลไปยังหน้าที่การงานด้วย เช่น ทำให้เรามีวินัย มีความเพียรมากขึ้น การงานของเราก็ย่อมประสบผลสำเร็จด้วย

นายพงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย (เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า การปฏิบัติธรรมทำให้มีความปลอดภัยแก่ชีวิตและครอบครัว ผลจากการปฏิบัติธรรมทำให้ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน และส่งผลให้ครอบครัวมีความสงบร่มเย็นมากขึ้น การปฏิบัติธรรมทำให้มีความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน ทำให้ชีวิตฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านหน้าที่การงาน ก็สามารถผ่านพ้นไปได้

ผู้ทรงคุณวุฒิ	**สรุปผลสัมภาษณ์ : แนวทางส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย**
พระมงคลธรรมวิธาน	การมาปฏิบัติธรรมช่วยทำให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องทำให้มีสติมากขึ้นกระทั่งแสดงผลที่ดีออกมาสู่หมู่คณะคนรอบข้าง มีเมตตาธรรม ไม่ให้ร้ายให้โทษต่อกัน
พระสมสนุก สุมโน	การมาปฏิบัติธรรมช่วยทำให้เรามีสติมากขึ้น เมื่อมีสติมากขึ้นมันก็จะคอยเตือนให้เรางดเว้นจากความชั่ว เช่น เบียดเบียนคนอื่น เมื่อเราไม่เบียดเบียนคนอื่น อันตรายจากคนอื่นที่จะเบียดเบียนเราก็น้อยลง
อัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา	การมาปฏิบัติธรรมจึงช่วยทำให้เราปลอดภัยได้ การมาปฏิบัติธรรมช่วยทำให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ใช้ขันติในการทำงาน งานเราก็จะมั่นคงขึ้น ถ้าเราใจร้อนงานของเราก็ไม่มั่นคง

ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุปผลสัมภาษณ์ : แนวทางส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย
วาสุนิดา ถาคำมี	การปฏิบัติธรรมทำให้มีความปลอดภัยแก่ชีวิตและครอบครัวช่วยให้ชีวิตมีความปลอดภัยขึ้นโดยเฉพาะการลดกิเลสความอยาก คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทำให้เบาบางการดำเนินชีวิตก็สะดวกขึ้น
พงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย	ผลจากการปฏิบัติธรรมทำให้ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน และส่งผลให้ครอบครัวมีความสงบร่มเย็นมากขึ้น การปฏิบัติธรรมทำให้มีความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน ทำให้ชีวิตฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านหน้าที่การงาน

สรุป การทำสมาธิเน้นการศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง เห็นเหตุผลว่า เพราะสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตามกฎพระไตรลักษณ์ และสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรมจะช่วยให้มีความสุขกับการใช้ชีวิตในการทำงานและช่วยทำให้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องทำให้มีสติมากขึ้นกระทั่งแสดงผลที่ดีออกมาสู่หมู่คณะคนรอบข้าง มีเมตตาธรรม ไม่ให้ร้ายให้โทษต่อกัน มีศีล 5 เป็นเครื่องอภิบาลปกปักรักษาตัวเองผลจากการปฏิบัติธรรมทำให้ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน และส่งผลให้ครอบครัวมีความสงบร่มเย็นมากขึ้น การปฏิบัติธรรมทำให้มีความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน ทำให้ชีวิตฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านหน้าที่การงาน

ประเด็นที่ 3 ด้านที่พักอาศัย

พระมงคลธรรมวิธาน (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า วัดทองเนียมนั้นมีเสนาสนะ สถานที่รมณียสถาน มีต้นไม้ให้ความร่มเย็นเน้นให้อยู่กับธรรมชาติ วัดค่อนข้างมีความสะอาด สงบร่มรื่น มีความสัปปายะดี และทางวัดได้แยกเป็นสัดส่วนถือว่าเหมาะสมดี มีเก้าอี้เพียบพร้อมสำหรับผู้สูงวัย มีลานจอดรถที่เพียงพอเหมาะสม มีอาคารที่พักเพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม มีลานธรรมซึ่งเป็นที่ฝึกฝนอบรมจิตใจและทำกายให้สัปปายะ แยกเป็น 2 ส่วน คือ ที่ว่าทำใจ คือ น้อมใจเข้ามาหาพระ บูชาพระรัตนตรัย สักการะพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เพื่อให้ใจอยู่ในศีลในธรรม คุณงามความดี ลานธรรมนั้นมีทั้งการสมาทานศีล การแสดงธรรม ไหว้พระสวดมนต์ เป็นลานแห่งการพัฒนาอบรมจิตใจ นี่คือลานที่พัฒนาใจ และลานกาย ก็คือ ที่สำหรับจัดอาหาร เครื่องดื่มต่าง ๆ ยังมีลานกายไว้สำหรับนั่งพักผ่อน อยู่กับธรรมชาติอันสงบร่มรื่น ฉะนั้น ที่วัดทองเนียมนี้ ก็ถือว่าเป็นอีกหนึ่งวัดที่มีความเหมาะสมแก่การประพฤติปฏิบัติธรรม เพราะทางวัดมีความสงบ สะอาด ร่มรื่น มีความสัปปายะ จึงเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้คนทั้งหลายเกิดแรงจูงใจในการอยากมาปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม

พระสมสนุก สุมโน (ทองสหวัทดิ์) (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความเหมาะสมโดยส่วนตัวผมว่าสัปปายะอย่างยิ่งและมีความเหมาะสมในการปฏิบัติธรรมมาก สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีผลต่อ

แรงจูงใจในการมาปฏิบัติ สถานที่ปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียมมีความร่มรื่น เป็นที่ชื่นชอบโดยส่วนตัว เข้ากับจริตของตนเอง ทำให้อยากมาปฏิบัติธรรมอีก

นางสาวอัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา (เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความเหมาะสม สงบร่มรื่น บรรยากาศดี มีเสียงนกและสถานที่เป็นธรรมชาติดี ช่วยทำให้เราโฟกัสกับการปฏิบัติธรรมมากขึ้น แรงจูงใจในการมาปฏิบัติเพราะเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมใกล้บ้าน เดินทางสะดวก มีที่จอดรถกว้างขวาง ทำให้อยากมาปฏิบัติ

นางสาววาสุนิดา ถาคำมี (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความเหมาะสมจัดเป็นสัดส่วน แยกโซน สะอาด มีความสัปปายะดี วัดมีความร่มรื่น ปลอดโปล่งโร่งสบาย สดชื่น มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติ

นายพงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย (เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความเหมาะสมสะอาด สงบร่มเย็นดี สถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นธรรมชาติ เวลาเข้ามาแล้วทำให้จิตใจสดชื่น มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติ

ผู้ทรงคุณวุฒิ	**สรุปผลสัมภาษณ์ : แนวทางส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมด้านที่พักอาศัย**
พระมงคลธรรมวิธาน	วัดทองเนียมนั้น มีเสนาสนะ สถานที่รมณียสถาน มีต้นไม้ให้ความร่มเย็นเน้นให้อยู่กับธรรมชาติ วัดค่อนข้างมีความสะอาด สงบร่มรื่น มีความสัปปายะดี และทางวัดได้แยกเป็นสัดส่วนถือว่าเหมาะสมดี
พระสมสนุก สุมโน	สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความเหมาะสมโดยส่วนตัวผมว่าสัปปายะอย่างยิ่งและมีความเหมาะสมในการปฏิบัติธรรมมาก
อัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา	สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความเหมาะสม สงบร่มรื่น บรรยากาศดี สถานที่เป็นธรรมชาติดี ช่วยทำให้เราโฟกัสกับการปฏิบัติธรรมมากขึ้น
วาสุนิดา ถาคำมี	สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความเหมาะสม จัดเป็นสัดส่วน แยกโซน สะอาด
พงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย	สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความเหมาะสม สะอาด สงบร่มเย็นดี

สรุป สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม เป็นสถานที่รมณียสถาน มีต้นไม้ให้ความร่มเย็นเน้นให้อยู่กับธรรมชาติ วัดค่อนข้างมีความสะอาด สงบร่มรื่น มีความสัปปายะดี และทางวัดได้แยกเป็นสัดส่วนถือว่าเหมาะสมเพราะทางวัดมีความสงบ สะอาด ร่มรื่น มีความสัปปายะ จึงเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้คนทั้งหลายเกิดแรงจูงใจในการอยากมาปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม

ประเด็นที่ 4 ด้านบุคคล

พระมงคลธรรมวิธาน (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า วัดทองเนียมนั้นได้มีการคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการที่จะมาสอนและบรรยายธรรมให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และนอกเหนือจากพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถแล้ว คุณสมบัติที่จะต้องมีอีกอย่างหนึ่งก็คือเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์และบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติธรรมอีกด้วย

พระสมสนุก สุมโน (ทองสหวัทดิ์) (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความรู้ความสามารถในการแนะนำการปฏิบัติธรรมมีความรู้แตกฉานในคำสอนของพระพุทธเจ้า สามารถช่วยชี้แนะแนวทางให้กับผู้ปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติ ธรรม เพราะทำให้เราเพลิดเพลินในการปฏิบัติธรรมและมีความมุ่งมั่นมากยิ่งขึ้น

นางสาวอัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา (เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ที่เหมาะสมในการที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่พระอาจารย์ผู้สอนมีอัธยาศัยดี มีความเป็นกันเอง กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะถ้าคนรอบข้างตั้งใจ เราก็ต้องตั้งใจด้วยไม่วอกแวก

นางสาววาสุนิดา ถาคำมี (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความรู้ความสามารถในการแนะนำการปฏิบัติธรรมมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการจัดกิจกรรม ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกที่ดีในการมาปฏิบัติธรรม กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะว่าถ้าเราปฏิบัติธรรมคนเดียวบางครั้งก็ทำได้ไม่ต่อเนื่อง กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมมีอัธยาศัยดี มีความสนิทสนมคุ้นเคย มีความสามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้ามีหมู่คณะก็จะช่วยทำให้เรามีกำลังใจในการปฏิบัติมากขึ้น

นายพงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย (เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความรู้ความสามารถในการแนะนำการปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดีคำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนาโดยมีการเลือกใช้ธรรมะและภาษาที่มีความเข้าใจง่าย คือ เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการมากจนเกินไปประกอบกับมีการอธิบายขยายความจึงทำให้ฟังแล้วเข้าใจได้ง่าย กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม ไม่ค่อยมีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะไม่มีบุคคลที่รู้จักเป็นพิเศษ ที่มาปฏิบัติธรรมเพราะวัดมีความสงบดี

ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุปผลสัมภาษณ์ : แนวทางส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมด้านบุคคล
พระมงคลธรรมวิธาน	มีการคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการที่จะมาสอนและบรรยายธรรมให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
พระสมสนุก สุมโน	พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมมีความรู้ความสามารถในการแนะนำการปฏิบัติธรรมมีความรู้แตกฉานในคำสอนของพระพุทธเจ้า สามารถช่วยชี้แนะแนวทางให้กับผู้ปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี
อัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา	พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรม เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ที่เหมาะสมในการที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ปฏิบัติ
วาสุนิดา ถาคำมี	กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมมีอัธยาศัยดี มีความสนิทสนมคุ้นเคย มีความสามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้ามีหมู่คณะก็จะช่วยทำให้เรามีกำลังใจในการปฏิบัติมากขึ้น
พงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย	พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมมีการเลือกใช้ธรรมะและภาษาที่มีความเข้าใจง่าย คือ เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการมากจนเกินไป ประกอบกับมีการอธิบายขยายความจึงทำให้ฟังแล้วเข้าใจได้ง่าย

สรุป วัดทองเนียมนั้นได้มีการคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการที่จะมาสอนและบรรยายธรรมให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง แนะนำการปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี คำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนาโดยมีการเลือกใช้ธรรมะและภาษาที่มีความเข้าใจง่าย คือ เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการมากจนเกินไปประกอบกับมีการอธิบายขยายความจึงทำให้ฟังแล้วเข้าใจกลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมมีอัธยาศัยดี มีความสนิทสนมคุ้นเคย มีความสามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้ามีหมู่คณะก็จะช่วยทำให้เรามีกำลังใจในการปฏิบัติมากขึ้น

ประเด็นที่ 5 ด้านอาหาร

พระมงคลธรรมวิธาน (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า ผู้ปฏิบัติโดยส่วนมากแล้วไม่ได้มีความมุ่งมั่นเกี่ยวกับอาหารเป็นสำคัญ คนที่มาส่วนมากล้วนแล้วแต่ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมมาเพื่อเสียสละ คือ การให้ทาน และมาเพื่อพัฒนาจิตใจ คือ มารักษาศีล ฟังธรรมเป็นต้น แต่ก็เป็นสิ่งหนึ่งถือว่าเป็นน้ำจิตน้ำใจที่ทางวัดได้จัดเตรียมอาหาร น้ำปานะ เครื่องดื่มต่าง ๆ ไว้ให้ถือว่าเป็นการเกื้อกูลแก่ผู้ปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว โดยปกติที่วัดทองเนียมนี้ ถือว่า หนึ่งมื้อพอเพียง คือฉัน/รับประทานมื้อเดียวก็เพียงพอต่อการปฏิบัติธรรม แต่อาหารที่ทางวัดจัดเตรียมไว้แก่ผู้ปฏิบัติธรรมนั้น ถือว่าเพียงพอต่อผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว และยังมีเหลือแจกญาติโยมทั่วไป ทั้งคนยากจน และคนที่มาขอกับข้าว ได้ด้วย

พระสมสนุก สุมโน (ทองสหวัทดิ์) (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า อาหารและเครื่องดื่มมีความเหมาะสมและเพียงพอต่อผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้ถือได้ว่าส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรม

นางสาวอัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา (เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้มีความเหมาะสมและเพียงพอไม่ลำบาก ไม่บกพร่อง อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้ไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะเราไม่ได้คาดหวังในเรื่องของอาหารอยู่แล้ว

นางสาววาสุนิดา ถาคำมี (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้มีความเหมาะสมและยังมีเหลือแบ่งปันชาวบ้านด้วย อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้ไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรม เพราะผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่ไม่ได้มาเพื่อมุ่งเน้นเรื่องอาหารและเครื่องดื่ม เพราะถึงแม้ว่าทางวัดจะไม่ได้ทำการจัดเตรียมไว้ให้ก็สามารถที่จะนำมาเองได้

นายพงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย (เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้มีความเหมาะสมเพียงพอ อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้ไม่ค่อยมีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะอาหารไม่ได้เป็นสิ่งที่สำคัญในการมาปฏิบัติธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิ	**สรุปผลสัมภาษณ์ : แนวทางส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมด้านอาหาร**
พระมงคลธรรมวิธาน	ผู้ปฏิบัติโดยส่วนมากแล้วไม่ได้มีความมุ่งมั่นเกี่ยวกับอาหารเป็นสำคัญ คนที่มาส่วนมากล้วนแล้วแต่ตั้งใจมาปฏิบัติธรรม มาเพื่อเสียสละ
พระสมสนุก สุมโน	อาหารและเครื่องดื่มมีความเหมาะสมและเพียงพอต่อผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม
อัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา	อาหารและเครื่องดื่มที่จัดเตรียมไว้ให้มีความเหมาะสมและเพียงพอ ไม่ลำบาก ไม่บกพร่อง
วาสุนิดา ถาคำมี	ผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่ไม่ได้มาเพื่อมุ่งเน้นเรื่องอาหารและเครื่องดื่มแต่ทางวัดก็จัดเตรียมไว้ให้มีความเหมาะสมและยังมีเหลือแบ่งปันชาวบ้านด้วย
พงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย	อาหารและเครื่องดื่มที่จัดเตรียมไว้ให้ไม่ค่อยมีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะอาหารไม่ได้เป็นสิ่งที่สำคัญในการมาปฏิบัติธรรม

สรุป ผู้ปฏิบัติโดยส่วนมากแล้วไม่ได้มีความมุ่งมั่นเกี่ยวกับอาหารเป็นสำคัญ คนที่มาส่วนมากล้วนแล้วแต่ตั้งใจมาปฏิบัติธรรม มาเพื่อเสียสละ คือ การให้ทาน และมาเพื่อพัฒนาจิตใจ คือ มารักษาศีล ฟังธรรม แต่ถึงอย่างไรอาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้มีความเหมาะสมและ

ยังมีเหลือแบ่งปันชาวบ้านด้วยอาหารและเครื่องดื่มที่จัดเตรียมไว้ให้ไม่ค่อยมีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะอาหารไม่ได้เป็นสิ่งที่สำคัญในการมาปฏิบัติธรรม

ประเด็นที่ 6 ด้านอิริยาบถ

พระมงคลธรรมวิธาน (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า เนื่องจากว่าคนมาปฏิบัติธรรมหลากหลาย มีทั้งคนที่ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมจริง และมีทั้งคนที่มาปฏิบัติธรรมโดยทั่วไป ผู้ที่ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมจริง ๆ นั้น ก็มีโครงการการปฏิบัติธรรมที่ทางวัดได้กำหนดไว้ 10 วาระ/ปี วาระละ 3 วัน ถือว่ามาปฏิบัติธรรมจริง หลายท่านก็ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมทุกวาระ ซึ่งทางวัดก็มีการกำหนดปฏิบัติธรรมในอิริยาบถต่าง ๆ มีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ เดินจงกรม ซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนอิริยาบถในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้กำหนดสติ มีสมาธิในทุกอิริยาบท ถือว่าเป็นการผ่อนคลาย ไม่เน้นในอิริยาบทใดหนึ่ง ก็ถือว่ามีความเหมาะสมต่อผู้มาปฏิบัติธรรมอยู่ และผู้ปฏิบัติธรรมทั่วไปนั้น ทางวัดก็มีกิจกรรมการสวดมนต์ นั่งสมาธิ เจริญจิตตภาวนาเป็นปกติเช้า-เย็น ทุก ๆ วัน และก่อนที่จะฉัน/ทานอาหารเช้า ทุกๆ วัน เวลา 07:15 น. ก็มีพระนำพาสวดมนต์ เพื่อให้ญาติโยมผู้มาทำบุญ รอถวายอาหารนั้น ได้ไหว้พระสวดมนต์ด้วย ถือว่าเป็นการทำจิตใจให้สงบตั้งมั่นก่อนที่จะสมาทานศีล ถวายทานตามลำดับไป

พระสมสนุก สุมโน (ทองสหวัทดิ์) (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า วัดทองเนียมมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสม ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม ไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะว่าเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างคุ้นเคยและปฏิบัติอยู่เป็นประจำครับ

นางสาวอัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา (เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า วัดทองเนียมมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมเพราะว่าเดินจงกรมในช่วงเย็นเป็นอากาศที่เย็น สงบเงียบ การนั่งสมาธิก็เหมาะสมการสวดมนต์ก็เหมาะสมไม่นานมากจนเกินไป ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะการเดินจงกรมช่วยทำให้มีสติมากขึ้น

นางสาววาสุนิดา ถาคำมี (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า วัดทองเนียมมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมทางวัดจัดระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมดีมาก ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม ไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะถึงแม้ว่าระยะเวลากิจกรรมจะนานก็ทนได้มีความตั้งใจในการปฏิบัติธรรมอยู่แล้วอยากให้เพิ่มเวลาของการปฏิบัติเพิ่มขึ้นอีกหน่อย เนื่องจากผู้ปฏิบัติมีความชอบในการนั่งสมาธิและเดินจงกรม

นายพงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย (เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า วัดทองเนียมมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสม ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะทำให้เราได้เปลี่ยนอิริยาบถในการปฏิบัติธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุปผลสัมภาษณ์ : แนวทางส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมด้านอิริยาบถ
พระมงคลธรรมวิธาน	ทางวัดก็มีการกำหนดปฏิบัติธรรมในอิริยาบถต่าง ๆ มีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ เดินจงกรม ซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนอิริยาบถในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้กำหนดสติ มีสมาธิในทุกอิริยาบท ถือว่าเป็นการผ่อนคลาย
พระสมสนุก สุมโน	การกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรม
อัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา	การกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการนั่งสมาธิก็เหมาะสมการสวดมนต์ก็เหมาะสมไม่นานมากจนเกินไป
วาสุนิดา ถาคำมี	ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะการเดินจงกรมช่วยทำให้มีสติมากขึ้น
พงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย	การกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ มีความเหมาะสม

สรุป วัดทองเนียมมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสม เพราะการเปลี่ยนอิริยาบถในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้กำหนดสติ มีสมาธิในทุกอิริยาบท ถือว่าเป็นการผ่อนคลาย ไม่เน้นในอิริยาบทใดหนึ่ง ก็ถือว่ามีความเหมาะสมต่อผู้มาปฏิบัติธรรม และผู้ปฏิบัติธรรมทั่วไปนั้น ทางวัดก็มีกิจกรรมการสวดมนต์ นั่งสมาธิ เจริญจิตตภาวนาเป็นปกติเช้า-เย็น ทุก ๆ วันระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะการเดินจงกรมช่วยทำให้มีสติมากขึ้น

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยขอนำเสนอ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร และ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ประชากรศึกษา ได้แก่ พุทธศาสนิกชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 15 พฤษภาคม 2567 ถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2567 จำนวน 130 คน โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารของวัดทองเนียม ตำแหน่ง เจ้าอาวาส 1 ท่าน และผู้เข้าปฏิบัติธรรม จำนวน 4 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างโดยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ขึ้นมาตามกรอบแนวความคิดที่ตั้งไว้ ซึ่งจะเป็นลักษณะคำถามแบบเลือกตอบตามมาตราส่วนและแบบปลายเปิด มีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามมีคำตอบให้เลือก โดยสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะคำถามแบบมีคำตอบให้เลือกตอบ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยมีเกณฑ์การกำหนดมาตราวัดเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) สัมภาษณ์ผู้บริหารของวัดทองเนียม ตำแหน่ง เจ้าอาวาส และผู้เข้าปฏิบัติธรรมต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t – test และ ค่า F–test (One-Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” สรุปได้ดังนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อจำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 71.54 และเป็นเพศชาย มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 28.46

เมื่อจำแนกตามอายุ ส่วนใหญ่มีอายุ 50-59 ปี มีจำนวนมากที่สุด 48 คน คิดเป็นร้อยละ 36.92 รองลงมาคือ มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 26.15 อายุ 40-49 ปี มีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 17.69 อายุ 20-29 ปี มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และมีอายุ 30-39 ปี มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 9.23

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมาคือมีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่ามีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 26.15 และมีการศึกษาระดับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 13.85

เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม 1–5 ครั้ง มีจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 55.38 รองลงมาคือมีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม 6–10 ครั้ง มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 23.85 และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไปมีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 20.77

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.33) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.18) ส่วน ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.09)

5.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามเพศ ทั้งเพศชายและเพศหญิง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย เพศชาย พบว่า ด้านที่พักอาศัย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.26) รองลงมาคือ ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ($\overline{X}$ = 4.24) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 2.99) ตามลำดับ เพศหญิง พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.36) รองลงมา

คือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.24) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.13) ตามลำดับ

2) ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม เมื่อจำแนกตามอายุ 20-29 ปี, 30-39 ปี, 40-49 ปี, 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อายุ 20-29 ปี พบว่า ด้านที่พักอาศัย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.42) รองลงมาคือ ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ ($\overline{X}$ = 4.37) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 2.85) อายุ 30-39 ปี พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.45) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.20) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.20) อายุ 40-49 ปี พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.41) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.15) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.00) อายุ 50-59 ปี พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.27) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.08) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.14) อายุ 60 ปีขึ้นไป พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.30) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.26) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.14) ตามลำดับ

3) ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา ประถมศึกษา, มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า, อนุปริญญา หรือเทียบเท่า และ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย การศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.35) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.25) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.24) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.34) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.19) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.08) การศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.14) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.03) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.21) การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.38) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.18) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 2.90) ตามลำดับ

4) ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม 1–5 ครั้ง และมากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป อยู่ในระดับมาก ส่วน 6–10 ครั้ง อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม 1–5 ครั้ง พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.39) รองลงมาคือ ด้านที่พัก

อาศัย ($\overline{X}$ = 4.23) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.12) ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม 6-10 ครั้ง พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.18) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.10) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 2.79) ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมมากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป พบว่า ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.33) รองลงมาคือ ด้านที่พักอาศัย ($\overline{X}$ = 4.16) และด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ = 3.36) ตามลำดับ

5.1.4 ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม ต่างกัน ดังนี้

1) ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มี**เพศ** ต่างกัน พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม และทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มี**อายุ** ต่างกัน พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม และทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มี**ระดับการศึกษา** ต่างกัน พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรมที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม และทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มี**ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม** ต่างกัน พบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม และทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.5 ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรค ในการเข้าปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1. ช่วงก่อนเวลาสวดมนต์ญาติโยมก็จะมีการพูดคุยกัน หรือในขณะที่เดินจงกรม นั่งสมาธิก็จะมีการสร้างเสียงรบกวน

2. ปัญหาเรื่องของการใช้เครื่องมือสื่อสารในระหว่างช่วงเวลาที่ปฏิบัติธรรม

3. พระวิทยากรมีจำนวนไม่เพียงพอในการดำเนินงาน และยังไม่หลากหลาย

4. การจัดสถานที่ปฏิบัติธรรมให้มีความเป็นระเบียบจะช่วยทำให้ผู้ปฏิบัติมองดูแล้วเกิดความรู้สึกสบายตายังไม่ดีเท่าที่ควรยังมีสิ่งรบกวนอยู่พอสมควร เช่น สุนัข เป็นต้น รบกวนเวลารับประทานอาหาร

5. การติดตั้งเครื่องปรับอากาศบริเวณสถานที่ปฏิบัติที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสบายในขณะปฏิบัติเนื่องจากมีอุณหภูมิที่เหมาะสมยังมีไม่มากพอ

6. ยังไม่มีความพร้อมในเรื่องของสถานที่พักของผู้ปฏิบัติและห้องน้ำ

7. มีระยะเวลาของช่วงกิจกรรมบางอย่างนั้นมากเกินไป

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1. สถานที่ปฏิบัติควรมีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก, มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรมที่เป็นสัปปายะสามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้อย่างไม่แออัด การติดตั้งเครื่องปรับอากาศบริเวณสถานที่ปฏิบัติที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสบายในขณะปฏิบัติเนื่องจากมีอุณหภูมิที่เหมาะสม, มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอและแยกตามเพศของผู้ใช้

2. ควรจัดทำแผนปฏิบัติการจัดปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะ ที่แยกเป็นสัดส่วนออกจากภารกิจด้านอื่น ๆ ของวัด

3. พระวิทยากรควรมีความหลากหลายเลือกใช้แนวทางและคำสอนที่มีความเข้าใจง่ายเหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติทุกเพศ ทุกวัย และมีการบรรยายธรรมสอดแทรก โดยยกตัวอย่างในการอธิบายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถที่จะเข้าใจได้ง่ายขึ้นเพื่อเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกว่าธรรมะไม่ใช่ของยากเกินกว่าที่จะเข้าใจ และจะช่วยทำให้ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการที่จะมาปฏิบัติธรรม

4. การคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการที่จะมาสอนและบรรยายธรรมให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

5. การกำหนดช่วงระยะเวลาที่มีความเหมาะสม คือ ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป และมีการกำหนดรูปแบบอิริยาบถของกิจกรรมสลับกันเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกไม่เหนื่อยล้า และยังช่วยลดอาการเวทนาที่เกิดจากการปวดเมื่อยตามจุดต่าง ๆ เนื่องจากการนั่งเป็นเวลานาน

5.1.6 สรุปบทสัมภาษณ์ผู้บริหารของวัดทองเนียม ตำแหน่งเจ้าอาวาส และผู้เข้าปฏิบัติธรรม เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานครดังนี้

ประเด็นที่ 1 ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ การปฏิบัติธรรม สามารถทำให้จิตใจสงบ เย็นสบายการปฏิบัติธรรมทำให้เกิดบุญกุศลและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้นทำให้มีความภาคภูมิใจ การปฏิบัติธรรมก็เพื่อทำให้เกิดสติ ปัญญา มีความระลึกได้ จนเห็นสามัญลักษณะคือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้อย่างชัดเจน มีความรู้ความเข้าใจสภาวะที่เกิดขึ้นนั้นตามความเป็นจริง และกำจัดทุกข์ทั้งปวงได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการเข้าถึงสุขที่ยั่งยืน

ประเด็นที่ 2 ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย การทำสมาธิเน้นการศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง เห็นเหตุผลว่า เพราะสิ่งนี้มีสิ่ง

นี้จึงมี จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตามกฎพระไตรลักษณ์ และสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรมจะช่วยให้มีความสุขกับการใช้ชีวิตในการทำงานและช่วยทำให้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องทำให้มีสติมากขึ้นกระทั่งแสดงผลที่ดีออกมาสู่หมู่คณะคนรอบข้าง มีเมตตาธรรม ไม่ให้ร้ายให้โทษต่อกัน มีศีล 5 เป็นเครื่องอภิบาลปกปักรักษาตัวเอง

ประเด็นที่ 3 ด้านที่พักอาศัย สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม เป็นสถานที่รมณียสถาน มีต้นไม้ให้ความร่มเย็นเน้นให้อยู่กับธรรมชาติ วัดค่อนข้างมีความสะอาด สงบร่มรื่น มีความสัปปายะดี และทางวัดได้แยกเป็นสัดส่วนถือว่าเหมาะสมเพราะทางวัดมีความสงบ สะอาด ร่มรื่น มีความสัปปายะ จึงเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้คนทั้งหลายเกิดแรงจูงใจในการอยากมาปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม

ประเด็นที่ 4 ด้านบุคคล วัดทองเนียมนั้นได้มีการคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการที่จะมาสอนและบรรยายธรรมให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง แนะนำการปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดีคำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนาโดยมีการเลือกใช้ธรรมะและภาษาที่มีความเข้าใจง่าย คือ เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการมากจนเกินไปประกอบกับมีการอธิบายขยายความจึงทำให้ฟังแล้วเข้าใจ

ประเด็นที่ 5 ด้านอาหาร ผู้ปฏิบัติโดยส่วนมากแล้วไม่ได้มีความมุ่งมั่นเกี่ยวกับอาหารเป็นสำคัญ คนที่มาส่วนมากล้วนแล้วแต่ตั้งใจมาปฏิบัติธรรม มาเพื่อเสียสละ คือ การให้ทาน และมาเพื่อพัฒนาจิตใจ คือ มารักษาศีล ฟังธรรม แต่ถึงอย่างไรอาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้มีความเหมาะสมและยังมีเหลือแบ่งปันชาวบ้านด้วย

ประเด็นที่ 6 ด้านอิริยาบถ วัดทองเนียมมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสม เพราะการเปลี่ยนอิริยาบถในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้กำหนดสติ มีสมาธิในทุกอิริยาบท ถือว่าเป็นการผ่อนคลาย ไม่เน้นในอิริยาบทใดหนึ่ง ก็ถือว่ามีความเหมาะสมต่อผู้มาปฏิบัติธรรมอยู่ และผู้ปฏิบัติธรรมทั่วไปนั้น ทางวัดก็มีกิจกรรมการสวดมนต์นั่งสมาธิ เจริญจิตตภาวนาเป็นปกติเช้า-เย็น ทุก ๆ วัน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

5.2.1 ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายผลได้ว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม เป็นสถานที่รมณียสถาน มีต้นไม้ให้ความร่มเย็นเน้นให้อยู่กับธรรมชาติ วัดค่อนข้างมีความสะอาด สงบร่มรื่น มีความสัปปายะดี และทางวัดได้แยกเป็นสัดส่วนถือว่าเหมาะสมเพราะทางวัดมีความสงบ สะอาด ร่มรื่น มีความสัปปายะ จึงเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้คนทั้งหลายเกิดแรงจูงใจในการอยากมาปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม มีการคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถ

เหมาะสมในการที่จะมาสอนและบรรยายธรรมให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องแนะนำการปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดีคำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนาโดยมีการเลือกใช้ธรรมะและภาษาที่มีความเข้าใจง่าย คือ เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการมากจนเกินไปประกอบกับมีการอธิบายขยายความจึงทำให้ฟังแล้วเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระภูมินทร์ ตรีภพอารักษ์** (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับความพึงพอใจที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำ กรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปณิธิ กิตฺติธโร (ตันติธนาธร)** (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา วัดประดับ จังหวัดสิงห์บุรี” ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า บุคคลเป็นที่สบายอาหารเป็นที่สบายอิริยาบถเป็นที่สบายที่พักอาศัยสบายและความต้องการทางสังคมและความรักอยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการสร้างความประจักษ์ตน ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย และความต้องการได้รับเกียรติและภาคภูมิใจอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **พระสมสนุก สุมโน (ทองสหวัทดิ์)** (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความรู้ความสามารถในการแนะนำการปฏิบัติธรรมมีความรู้แตกฉานในคำสอนของพระพุทธเจ้า สามารถช่วยชี้แนะแนวทางให้กับผู้ปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะทำให้เราเพลิดเพลินในการปฏิบัติธรรมและมีความมุ่งมั่นมากยิ่งขึ้นและยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **นายพงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย** (เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียมมีความเหมาะสมสะอาด สงบร่มเย็นดี สถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นธรรมชาติ เวลาเข้ามาแล้วทำให้จิตใจสดชื่น มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรม

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า แรงจูงใจทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแรงผลักดันสำคัญต่อการตัดสินใจของพุทธศาสนิกชนที่จะเข้าร่วมปฏิบัติธรรม เพราะการปฏิบัติธรรมสามารถทำให้จิตใจสงบ เย็นสบายการปฏิบัติธรรมทำให้เกิดบุญกุศลและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้นทำให้มีความภาคภูมิใจ การปฏิบัติธรรมก็เพื่อทำให้เกิดสติ ปัญญา มีความระลึกได้ จนเห็นสามัญลักษณะคือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้อย่างชัดเจน มีความรู้ความเข้าใจสภาวะที่เกิดขึ้นนั้นตามความเป็นจริง และกำจัดทุกข์ทั้งปวงได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการเข้าถึงสุขที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมที่วัดของ **พระธรรมปิฎก** ป.อ. ปยุตฺโต, (2537: 58-60) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น ถ้าผู้ปฏิบัติเข้าใจและสามารถเข้าถึงจนนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริงแล้ว ก็จะทำให้ทุกอย่างประสานกลมกลืนกันไปหมด เช่น ประโยชน์สุขของเราก็เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นด้วย ประโยชน์สุขของผู้อื่นก็เป็นประโยชน์สุขของเราด้วย ไม่ขัดแย้งกันเมื่อปฏิบัติไปตามหลักการจนถึงขั้นที่ว่า กฎธรรมชาติที่ว่าสิ่งทั้งปวงเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นกฎธรรมชาติถ้าผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเกิดปัญญาสามารถเข้าใจถึงขั้นนี้ก็จะมีความสุขที่ไม่ขึ้นต่อวัตถุและไม่ขึ้นต่อแม้แต่ นามธรรมความดี คือมีความสุขอยู่ในใจตลอดเวลา เป็นอิสระเป็นปัจจุบันทุกขณะ

จึงเรียกว่าเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ก็จะมีประโยชน์สุขตามมา และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **พระมงคลธรรมวิธาน** (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า การปฏิบัติธรรมนั้น คือเป็นการเอาธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อฝึกฝนเป็นประจำจนชำนาญ ทำให้ชีวิตมีการอยู่ด้วยธรรม คือ รู้ความสงบในจิตใจ เป้นกระบวนการพัฒนาจิตใจและปัญญา การปฏิบัติธรรมก็เพื่อทำให้เกิดสติ ปัญญา มีความระลึกได้ จนเห็นสามัญลักษณะคือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้อย่างชัดเจน มีความรู้ความเข้าใจสภาวะที่เกิดขึ้นนั้นตามความเป็นจริง และกำจัดทุกข์ทั้งปวงได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการเข้าถึงสุขที่ยั่งยืน ส่วนที่วัดทองเนียมนี้ คนที่เข้ามาปฏิบัติไม่ขาด มากบ้างน้อยบ้างเท่าที่สังเกตเห็นและได้สอบถามผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียมนั้นหลายท่านได้รับความสงบสุขทางจิตใจ จนกระทั่งเกิดแรงเสียสละสิ่งอันเป็นของภายนอก เพื่อให้เกิดทรัพย์ภายใจ ความสงบผู้ที่มาจะได้มากน้อยนั้นเป็นสิ่งที่วัดยาก แต่ผู้มาปฏิบัติธรรมนั้นส่วนมากตั้งอยู่ในคุณธรรมที่ดี เหมาะสมกับการเป็นพุทธบริษัทที่ดีที่งาม

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การมาปฏิบัติธรรมช่วยทำให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องทำให้มีสติมากขึ้นกระทั่งแสดงผลที่ดีออกมาสู่หมู่คณะคนรอบข้าง มีเมตตาธรรม ไม่ให้ร้ายให้โทษต่อกัน เมื่อเราไม่เบียดเบียนคนอื่น อันตรายจากคนอื่นที่จะเบียดเบียนเราก็น้อยลงจึงช่วยทำให้เราปลอดภัยได้ การมาปฏิบัติธรรมช่วยทำให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องใช้ขันติในการทำงาน งานเราก็จะมั่นคงขึ้น ถ้าเราใจร้อนงานของเราก็ไม่มั่นคง ช่วยลดกิเลสความอยาก คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทำให้เบาบางการดำเนินชีวิตก็สะดวกขึ้น ผลจากการปฏิบัติธรรมทำให้ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน และส่งผลให้ครอบครัวมีความสงบร่มเย็นมากขึ้น การปฏิบัติธรรมทำให้มีความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน ทำให้ชีวิตฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านหน้าที่การงาน เนื่องด้วยผู้มาปฏิบัติธรรมมีความเข้าใจแนวทางในพุทธศาสนาที่ดีในระดับหนึ่งซึ่งเข้าใจว่าหลักการปฏิบัติเป็นการขัดเกลากิเลสให้เบาบางแต่หากสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องก็สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยการทำสมาธิเน้นการศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง เห็นเหตุผลว่า เพราะสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตามกฎพระไตรลักษณ์ และสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรมจะช่วยให้มีความสุขกับการใช้ชีวิตในการทำงานและช่วยทำให้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องทำให้มีสติมากขึ้นกระทั่งแสดงผลที่ดีออกมาสู่หมู่คณะคนรอบข้าง มีเมตตาธรรม ไม่ให้ร้ายให้โทษต่อกัน มีศีล 5 เป็นเครื่องอภิบาลปกปักรักษาตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมที่วัดของ **พระธรรมปิฎก** ป.อ. ปยุตฺโต, (2537: 58-60) ได้กล่าวว่า กฎธรรมชาติที่ว่าสิ่งทั้งปวงเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นกฎธรรมชาติถ้าผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเกิดปัญญาสามารถเข้าใจถึงขั้นนี้ก็จะมีความสุขที่ไม่ขึ้นต่อวัตถุและไม่ขึ้นต่อแม้แต่นามธรรมความดี คือมีความสุขอยู่ในใจตลอดเวลา เป็นอิสระเป็นปัจจุบันทุกขณะ จึงเรียกว่าเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ก็จะมีประโยชน์สุขตามมาดังนี้ ประโยชน์สุขระดับที่ 1 ด้านรูปธรรม คือการมีสุขภาพดีการมีทรัพย์สินเงินทอง การมีอาชีพการงานเป็นหลักฐาน การมียศฐานะ ตำแหน่ง การเป็นที่ยอมรับในสังคม การมีมิตรสหายบริวารและการมีชีวิตครอบครัวดี ประโยชน์สุขระดับที่ 2 ด้านนามธรรม คือคุณธรรมความดีงาม

การมีความสุขที่เกิดจากความมั่นใจในคุณค่าของชีวิต การได้บำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เพื่อนมนุษย์ ความมีศรัทธาในสิ่งที่ดีงาม ที่เป็นหลักของจิตใจ และการมีปัญญาที่ทำให้รู้จักปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายได้ถูกต้องและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทำให้ชีวิตเป็นอยู่ด้วยดี ประโยชน์สุขระดับที่ 3 ด้านนามธรรมขั้นโลกุตตระที่อยู่เหนือกระแสความไหลเวียนของโลกธรรม คือความเป็นผู้มีจิตใจที่เป็นอิสระ ด้วยความรู้เท่าทันต่อสิ่งทั้งหลาย รู้โลกและชีวิตตามความเป็นจริง จนกระทั่งว่าโลกธรรมเกิดขึ้นมากระทบกระทั่งก็ไม่หวั่นไหว วางใจและปฏิบัติได้ถูกต้องตามเหตุปัจจัย ปล่อยให้กฎธรรมชาติทั้งหลายเป็นกฎธรรมชาติอยู่ตามธรรมชาติ ความทุกข์ที่มีอยู่ในธรรมชาติก็คงเป็นทุกข์ของธรรมชาติไป ไม่เข้ามากระทบกระทั่งบีบคั้นจิตใจของเราได้ เป็นผู้มีสุขอยู่กับตนเองตลอดทุกเวลา ชีวิตก็สมบูรณ์ และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **พระมงคลธรรมวิธาน** (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า พระพุทธศาสนามุ่งเน้นเรื่องการพ้นทุกข์ และสอนให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ให้พ้นจากอวิชชา หรือความไม่รู้ความจริงในธรรมชาติ อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จากกิเลสทั้งปวง คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง เห็นเหตุผลว่า เพราะสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตามกฎพระไตรลักษณ์ และสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรม เพื่อที่จะให้ญาติโยมสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติกับตัวเองและนำไปสอนให้แก่บุคคลในครอบครัว ซึ่งผลที่ได้จากการทำสมาธิจะช่วยให้ญาติโยมมีความสุขกับการใช้ชีวิตในการทำงานและการมาปฏิบัติธรรมช่วยทำให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องทำให้มีสติมากขึ้นกระทั่งแสดงผลที่ดีออกมาสู่หมู่คณะคนรอบข้าง มีเมตตาธรรม ไม่ให้ร้ายให้โทษต่อกัน มีศีล 5 เป็นเครื่องอภิบาลปกปักรักษาตัวเองและก็แสดงออกต่อผู้อื่นเป็นซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของอุบาสกอุบาสิกาที่ดี

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า แรงจูงใจทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแรงผลักดันสำคัญต่อการตัดสินใจของพุทธศาสนิกชนที่จะเข้าร่วมปฏิบัติธรรม เพราะการปฏิบัติธรรม สามารถทำให้จิตใจสงบ เย็นสบายการปฏิบัติธรรมทำให้เกิดบุญกุศลและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้นทำให้มีความภาคภูมิใจ การปฏิบัติธรรมก็เพื่อทำให้เกิดสติ ปัญญา มีความระลึกได้ จนเห็นสามัญลักษณะ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้อย่างชัดเจน มีความรู้ความเข้าใจสภาวะที่เกิดขึ้นนั้นตามความเป็นจริง และกำจัดทุกข์ทั้งปวงได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการเข้าถึงสุขที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมที่วัดของ **พระธรรมปิฎก** ป.อ. ปยุตฺโต, (2537: 58-60) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น ถ้าผู้ปฏิบัติเข้าใจและสามารถเข้าถึงจนนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริงแล้ว ก็จะทำให้ทุกอย่างประสานกลมกลืนกันไปหมด เช่น ประโยชน์สุขของเราก็เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นด้วย ประโยชน์สุขของผู้อื่นก็เป็นประโยชน์สุขของเราด้วย ไม่ขัดแย้งกันเมื่อปฏิบัติไปตามหลักการจนถึงขั้นที่ว่า กฎธรรมชาติที่ว่าสิ่งทั้งปวงเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นกฎธรรมชาติถ้าผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเกิดปัญญาสามารถเข้าใจถึงขั้นนี้ก็จะมีความสุขที่ไม่ขึ้นต่อวัตถุและไม่ขึ้นต่อแม้แต่ นามธรรมความดี คือมีความสุขอยู่ในใจตลอดเวลา เป็นอิสระเป็นปัจจุบันทุกขณะ จึงเรียกว่าเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ก็จะมีประโยชน์สุขตามมา และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **พระมงคลธรรมวิธาน** (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า การ

ปฏิบัติธรรมนั้น คือเป็นการเอาธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อฝึกฝนเป็นประจำจนชำนาญ ทำให้ชีวิตมีการอยู่ด้วยธรรม คือ รู้ความสงบในจิตใจ เป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจและปัญญา การปฏิบัติธรรมก็เพื่อทำให้เกิดสติ ปัญญา มีความระลึกได้ จนเห็นสามัญลักษณะคือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้อย่างชัดเจน มีความรู้ความเข้าใจสภาวะที่เกิดขึ้นนั้นตามความเป็นจริง และกำจัดทุกข์ทั้งปวงได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการเข้าถึงสุขที่ยั่งยืน ส่วนที่วัดทองเนียมนี้ คนที่เข้ามาปฏิบัติไม่ขาด มากบ้างน้อยบ้างเท่าที่สังเกตเห็นและได้สอบถามผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียมนั้นหลายท่านได้รับความสงบสุขทางจิตใจ จนกระทั่งเกิดแรงเสียสละสิ่งอันเป็นของภายนอก เพื่อให้เกิดทรัพย์ภายใจ ความสงบผู้ที่มาจะได้มากน้อยนั้นเป็นสิ่งที่วัดยาก แต่ผู้มาปฏิบัติธรรมนั้นส่วนมากตั้งอยู่ในคุณธรรมที่ดี เหมาะสมกับการเป็นพุทธบริษัทที่ดีที่งาม

ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การมาปฏิบัติธรรมช่วยทำให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องทำให้มีสติมากขึ้นกระทั่งแสดงผลที่ดีออกมาสู่หมู่คณะคนรอบข้าง มีเมตตาธรรม ไม่ให้ร้ายให้โทษต่อกัน เมื่อเราไม่เบียดเบียนคนอื่น อันตรายจากคนอื่นที่จะเบียดเบียนเราก็น้อยลงจึงช่วยทำให้เราปลอดภัยได้ การมาปฏิบัติธรรมช่วยทำให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ใช้ขันติในการทำงานงานเราก็จะมั่นคงขึ้น ถ้าเราใจร้อนงานของเราก็ไม่มั่นคง ช่วยลดกิเลสความอยาก คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทำให้เบาบางการดำเนินชีวิตก็สะดวกขึ้น ผลจากการปฏิบัติธรรมทำให้ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน และส่งผลให้ครอบครัวมีความสงบร่มเย็นมากขึ้น การปฏิบัติธรรมทำให้มีความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน ทำให้ชีวิตฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านหน้าที่การงาน เนื่องด้วยผู้มาปฏิบัติธรรมมีความเข้าใจแนวทางในพุทธศาสนาที่ดีในระดับหนึ่งซึ่งเข้าใจว่าหลักการปฏิบัติเป็นการขัดเกลากิเลสให้เบาบางแต่หากสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องก็สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยการทำสมาธิเน้นการศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง เห็นเหตุผลว่า เพราะสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตามกฎพระไตรลักษณ์ และสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรมจะช่วยให้มีความสุขกับการใช้ชีวิตในการทำงานและช่วยทำให้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องทำให้มีสติมากขึ้นกระทั่งแสดงผลที่ดีออกมาสู่หมู่คณะคนรอบข้าง มีเมตตาธรรม ไม่ให้ร้ายให้โทษต่อกัน มีศีล 5 เป็นเครื่องอภิบาลปกปักรักษาตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมที่วัดของ **พระธรรมปิฎก** ป.อ. ปยุตฺโต, (2537: 58-60) ได้กล่าวว่า กฎธรรมชาติที่ว่าสิ่งทั้งปวงเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นกฎธรรมชาติถ้าผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเกิดปัญญาสามารถเข้าใจถึงขั้นนี้ก็จะมีความสุขที่ไม่ขึ้นต่อวัตถุและไม่ขึ้นต่อแม้แต่นามธรรมความดี คือมีความสุขอยู่ในใจตลอดเวลา เป็นอิสระเป็นปัจจุบันทุกขณะ จึงเรียกว่าเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ก็จะมีประโยชน์สุขตามมาดังนี้ ประโยชน์สุขระดับที่ 1 ด้านรูปธรรม คือการมีสุขภาพดีการมีทรัพย์สินเงินทอง การมีอาชีพการงานเป็นหลักฐาน การมียศฐานะ ตำแหน่ง การเป็นที่ยอมรับในสังคม การมีมิตรสหายบริวารและการมีชีวิตครอบครัวดี ประโยชน์สุขระดับที่ 2 ด้านนามธรรม คือคุณธรรมความดีงาม การมีความสุขที่เกิดจากความมั่นใจในคุณค่าของชีวิต การได้บำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เพื่อนมนุษย์ ความมีศรัทธาในสิ่งที่ดีงาม ที่เป็นหลักของจิตใจ และการมีปัญญาที่ทำให้รู้จักปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายได้ถูกต้องและแก้ไขปัญหาที่

เกิดขึ้นได้ ทำให้ชีวิตเป็นอยู่ด้วยดี ประโยชน์สุขระดับที่ 3 ด้านนามธรรมขั้นโลกุตตระที่อยู่เหนือกระแสความไหลเวียนของโลกธรรม คือความเป็นผู้มีจิตใจที่เป็นอิสระ ด้วยความรู้เท่าทันต่อสิ่งทั้งหลาย รู้โลกและชีวิตตามความเป็นจริง จนกระทั่งว่าโลกธรรมเกิดขึ้นมากระทบกระทั่งก็ไม่หวั่นไหว วางใจและปฏิบัติได้ถูกต้องตามเหตุปัจจัย ปล่อยให้กฎธรรมชาติทั้งหลายเป็นกฎธรรมชาติอยู่ตามธรรมชาติ ความทุกข์ที่มีอยู่ในธรรมชาติก็คงเป็นทุกข์ของธรรมชาติไป ไม่เข้ามากระทบกระทั่งบีบคั้นจิตใจของเราได้ เป็นผู้มีสุขอยู่กับตนเองตลอดทุกเวลา ชีวิตก็สมบูรณ์ และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **พระมงคลธรรมวิธาน** (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า พระพุทธศาสนามุ่งเน้นเรื่องการพ้นทุกข์ และสอนให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ให้พ้นจากอวิชชาหรือความไม่รู้ความจริงในธรรมชาติ อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จากกิเลสทั้งปวง คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง เห็นเหตุผลว่า เพราะสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตามกฎพระไตรลักษณ์ และสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรม เพื่อที่จะให้ญาติโยมสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติกับตัวเองและนำไปสอนให้แก่บุคคลในครอบครัว ซึ่งผลที่ได้จากการทำสมาธิจะช่วยให้ญาติโยมมีความสุขกับการใช้ชีวิตในการทำงานและการมาปฏิบัติธรรมช่วยทำให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ทำให้มีสติมากขึ้นกระทั่งแสดงผลที่ดีออกมาสู่หมู่คณะคนรอบข้าง มีเมตตาธรรม ไม่ให้ร้ายให้โทษต่อกัน มีศีล 5 เป็นเครื่องอภิบาลปกปักรักษาตัวเองและก็แสดงออกต่อผู้อื่นเป็น ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของอุบาสกอุบาสิกาที่ดี

ด้านที่พักอาศัย พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านที่พักอาศัย อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม เป็นสถานที่รมณียสถาน มีต้นไม้ให้ความร่มเย็นเน้นให้อยู่กับธรรมชาติ วัดค่อนข้างมีความสะอาด สงบร่มรื่น มีความสัปปายะดี และทางวัดได้แยกเป็นสัดส่วนถือว่าเหมาะสมเพราะทางวัดมีความสงบ สะอาด ร่มรื่น มีความสัปปายะ จึงเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้คนทั้งหลายเกิดแรงจูงใจในการอยากมาปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม ซึ่งสอดคล้องกับ แนวทางการพัฒนาจริยธรรม ของ **พระพุทธโฆสาจารย์** (2546: 220-221) ได้กล่าวไว้ว่า อาวาสสัปปายะคือ ที่อยู่อาศัย หรือ วัด ราวป่า โคนต้นไม้ สำนักปฏิบัติธรรม กุฏิสงฆ์ อาราม เรือนว่างอันเป็นที่สบาย สงบ ปราศจากผู้คนสัญจรไปมา ไม่ใกล้หนองน้ำ บ่อน้ำ หรือแหล่งชุมชนจนเกินไป อันอาจจะเกิดความรำคาญจากการไปมาของผู้คน มีรั้วรอบขอบชิด ปลอดภัยต่อความเป็นอยู่ สถานที่แห่งนั้นต้องมีทางโคจร หรือทางเดิน ถนนหนทางไปมาได้สะดวก ไม่ใกล้นัก ไม่ไกลนัก หนทางในการบิณฑบาตไม่ลำบากนัก เหมาะแก่การจาริก อีกทั้งภายในสถานที่ก็ควรมีทางเดินจงกรมที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **นางสาวอัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา** (เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความเหมาะสม สงบร่มรื่น บรรยากาศดี มีเสียงนกและสถานที่เป็นธรรมชาติดี ช่วยทำให้เราโฟกัสกับการปฏิบัติธรรมมากขึ้น แรงจูงใจในการมาปฏิบัติเพราะเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมใกล้บ้าน เดินทางสะดวก มีที่จอดรถกว้างขวาง ทำให้อยากมาปฏิบัติและยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **นางสาววาสุนิดา ถาคำมี** (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความเหมาะสม

จัดเป็นสัดส่วน แยกโซน สะอาด มีความสัปปายะดี วัดมีความร่มรื่น ปลอดโปล่งโร่งสบาย สดชื่น มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรม

ด้านอาหาร พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอาหาร อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ผู้ปฏิบัติโดยส่วนมากแล้วไม่ได้มีความมุ่งมั่นเกี่ยวกับอาหารเป็นสำคัญ คนที่มาส่วนมากล้วนแล้วแต่ตั้งใจมาปฏิบัติธรรม มาเพื่อเสียสละ คือ การให้ทาน และมาเพื่อพัฒนาจิตใจ คือ มารักษาศีล ฟังธรรม แต่ถึงอย่างไรอาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้มีความเหมาะสมและยังมีเหลือแบ่งปันชาวบ้านด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับอาหารเป็นที่สบาย (โภชนสัปปายะ) ของ **พร รัตนสุวรรณ** (2529: 12) ได้ให้ความหมาย อาหารเป็นที่สบายไว้ว่า คือ อาหารที่เหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ควรเป็นอาหารที่ไม่หนักเกินไป ควรเป็นอาหารประเภทที่ย่อยง่ายให้ประโยชน์แก่ร่างกาย ไม่มีสิ่งที่จะทำให้เป็นพิษแก่ร่างกาย และไม่ควรจะรับประทานให้มากเกินไปด้วย และยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับอาหารเป็นที่สบาย (โภชนสัปปายะ) ของ **ทวี ภุมรินทร์** (2545: 26) ได้ให้ความหมายของอาหารเป็นที่สบายว่า หมายถึง บริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์สามารถจัดหาอาหารการกินได้สะดวก และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **นางสาวอัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา** (เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้มีความเหมาะสมและเพียงพอไม่ลำบาก ไม่บกพร่อง อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้ไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะเราไม่ได้คาดหวังในเรื่องของอาหารอยู่แล้วและยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **พระมงคลธรรมวิธาน** (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า ผู้ปฏิบัติโดยส่วนมากแล้วไม่ได้มีความมุ่งมั่นเกี่ยวกับอาหารเป็นสำคัญ คนที่มาส่วนมากล้วนแล้วแต่ตั้งใจมาปฏิบัติธรรม มาเพื่อเสียสละ คือ การให้ทาน และมาเพื่อพัฒนาจิตใจ คือ มารักษาศีล ฟังธรรมเป็นต้น แต่ก็เป็นสิ่งหนึ่งถือว่าเป็นน้ำจิตน้ำใจที่ทางวัดได้จัดเตรียมอาหาร น้ำปานะ เครื่องดื่มต่าง ๆ ไว้ให้ถือว่าเป็นการเกื้อกูลแก่ผู้ปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว โดยปกติที่วัดทองเนียมนี้ ถือว่า หนึ่งมื้อพอเพียง คือฉัน/รับประทาน มื้อเดียวก็เพียงพอต่อการปฏิบัติธรรม แต่อาหารที่ทางวัดจัดเตรียมไว้แก่ผู้ปฏิบัติธรรมนั้นถือว่าเพียงพอต่อผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว และยังมีเหลือแจกญาติโยมทั่วไป ทั้งคนยากจน และคนที่มาขอกับข้าว ได้ด้วย

ด้านบุคคล พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า วัดทองเนียมนั้นได้มีการคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการที่จะมาสอนและบรรยายธรรมให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง แนะนำการปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดีคำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนาโดยมีการเลือกใช้ธรรมะและภาษาที่มีความเข้าใจง่าย คือ เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการมากจนเกินไปประกอบกับมีการอธิบายขยายความจึงทำให้ฟังแล้วเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับบุคคลเป็นที่สบาย (ปุคคลสัปปายะ) ของ **พระธรรมโกศาจารย์** (พุทธทาสภิกขุ) (2542: 26-27) ได้ให้ความหมายของบุคคลเป็นที่สบายว่า หมายถึง บุคคลที่แวดล้อมอยู่ในฐานะเป็นอาจารย์หรือกัลยาณมิตรก็ดี เพื่อนร่วมปฏิบัติ ด้วยกันก็ดี และผู้อุปถัมภ์สนับสนุน เช่น ทายกทายิกาก็ดี ล้วนแต่ถูกกัน เข้าก้นได้ ไม่เป็นศัตรูคู่เวรกัน อาจารย์อยู่ในฐานะแนะนำตักเตือนช่วยดึงขึ้นไป เพื่อนสหธรรมิกอยู่ในฐานะแวดล้อมให้ปลอดภัย ผู้อุปถัมภ์

สนับสนุนอยู่ในฐานะช่วยผลักดันให้การปฏิบัติก้าวไปเร็วหรือโดยสะดวก เหล่านี้คือความสำคัญของบุคคลเป็นที่สบาย และยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับบุคคลเป็นที่สบาย (ปุคคลสัปปายะ) ของ **พร รัตนสุวรรณ** (2529: 11) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึงบุคคลที่อยู่ด้วยกัน เข้ากันได้ ประพฤติไปในทิศทางเดียวกันไม่เป็นศัตรูกัน มีแต่จะคอยส่งเสริมให้กันและกันมีความเจริญก้าวหน้าในทางปฏิบัติ ซึ่งหมายเอาทุกคนที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดรวมทั้งครูอาจารย์ด้วย อยู่ในฐานะทำให้เราสบายใจได้ และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **นายพงษนิชญ์ กุลจรัสอำนวย** (เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความรู้ความสามารถในการแนะนำการปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดีคำสอนตามแนวทางของพระพุทธศาสนาโดยมีการเลือกใช้ธรรมะและภาษาที่มีความเข้าใจง่าย คือ เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการมากจนเกินไปประกอบกับมีการอธิบายขยายความจึงทำให้ฟังแล้วเข้าใจได้ง่ายและยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **นางสาววาสุนิดา ถาคำมี** (เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า พระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความรู้ความสามารถในการแนะนำการปฏิบัติธรรมมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการจัดกิจกรรม ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้สึกที่ดีในการมาปฏิบัติธรรม กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมเพราะว่าถ้าเราปฏิบัติธรรมคนเดียวบางครั้งก็ทำได้ไม่ต่อเนื่อง กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมมีอัธยาศัยดี มีความสนิทสนมคุ้นเคย มีความสามัคคี มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้ามีหมู่คณะก็จะช่วยทำให้เรามีกำลังใจในการปฏิบัติมากขึ้น

ด้านอิริยาบถ พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านอิริยาบถ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า วัดทองเนียมมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสม เพราะการเปลี่ยนอิริยาบถในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้กำหนดสติ มีสมาธิในทุกอิริยาบท ถือว่าเป็นการผ่อนคลาย ไม่เน้นในอิริยาบทใดหนึ่ง ก็ถือว่ามีความเหมาะสมต่อผู้มาปฏิบัติธรรมอยู่ และผู้ปฏิบัติธรรมทั่วไปนั้น ทางวัดก็มีกิจกรรมการสวดมนต์ นั่งสมาธิ เจริญจิตตภาวนาเป็นปกติเช้า-เย็น ทุก ๆ วัน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับอิริยาบถเป็นที่สบาย (อิริยาปถสัปปายะ) ของ **พระพุทโฆสาจารย์** (2522: 102) ได้ให้ความหมายอิริยาบถที่สบายว่า ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานว่า อิริยาบถ หมายถึง การยืน การเดิน การนั่ง และการนอนที่เป็นอิริยาบถใหญ่ ๆ บางคนปฏิบัติในอิริยาบถเดิน (จงกรม) และนั่งแล้ว สติที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็ยิ่งเจริญงอกงาม ไพบูลย์ขึ้นมากกว่าเดิม สมาธิที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดแล้วก็ตั้งมั่นแนวแน่มากกว่าเดิม แต่ปฏิบัติในอิริยาบถยืนและนอน สติสมาธิและปัญญาไม่เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นกลับเสื่อมลง อิริยาบถยืนและนั่งนั้น นับว่าเป็นที่สบาย (สัปปายะ) แต่อิริยาบถยืนและนอนไม่เป็นที่สบาย เพื่อจะได้รู้ว่าตนเองปฏิบัติในอิริยาบถใดเป็นที่สบายได้ผลดี ควรทดลองปฏิบัติดูอิริยาบถละ 3 วัน และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ **พระมงคลธรรมวิธาน** (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2567) ให้สัมภาษณ์ว่า เนื่องจากว่าคนมาปฏิบัติธรรมหลากหลาย มีทั้งคนที่ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมจริง และมีทั้งคนที่มาปฏิบัติธรรมโดยทั่วไป ผู้ที่ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมจริง ๆ นั้น ก็มีโครงการการปฏิบัติธรรมที่ทางวัดได้กำหนดไว้ 10 วาระ/ปี วาระละ 3 วัน ถือว่ามาปฏิบัติธรรมจริง หลายท่านก็ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมทุกวาระ ซึ่งทางวัดก็มีการกำหนดปฏิบัติธรรมในอิริยาบถต่าง ๆ มีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ เดินจงกรม ซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนอิริยาบถในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้กำหนดสติ มีสมาธิในทุกอิริยาบท ถือว่าเป็นการผ่อนคลาย ไม่เน้นในอิริยาบทใดหนึ่ง ก็ถือว่ามีความ

เหมาะสมต่อผู้มาปฏิบัติธรรมอยู่ และผู้ปฏิบัติธรรมทั่วไปนั้น ทางวัดก็มีกิจกรรมการสวดมนต์ นั่งสมาธิเจริญจิตตภาวนาเป็นปกติเช้า-เย็น ทุก ๆ วัน

5.2.2 ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม ต่างกัน ดังนี้

1) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พุทธศาสนิกชนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย ก็ไม่มีผลต่อวัดทองเนียม เพราะเขาได้เข้ามาปฏิบัติธรรมเป็นประจำอยู่แล้ว เป็นผู้สนใจในธรรมะ โดยส่วนใหญ่ประชาชนมีความใกล้ชิดกับวัด การปฏิบัติธรรมก็เพื่อทำให้เกิดสติ ปัญญา มีความระลึกได้ จนเห็นสามัญลักษณะคือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้อย่างชัดเจน มีความรู้ความเข้าใจสภาวะที่เกิดขึ้นนั้นตามความเป็นจริง และกำจัดทุกข์ทั้งปวงได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการเข้าถึงสุขที่ยั่งยืน ทำให้แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระภูมินทร์ ตรีภพอารักษ์** (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับความพึงพอใจที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำ กรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านวิทยากร รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาสาระตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำ กรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ อายุระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม มีผลทำให้ความพึงพอใจที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พุทธศาสนิกชนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ไม่ว่าจะอายุมากหรือน้อยก็ไม่มีผลต่อการมาปฏิบัติธรรม ทุกคนสามารถเข้ามาปฏิบัติธรรมและเข้าถึงธรรมะได้ พุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมปฏิบัติธรรมนั้นก็ล้วนแต่มี ฉันทะ คือ ความใคร่เพื่อจะทำ ความต้องการทำหรืออยากทำสิ่งที่เป็นบุญกุศล จึงทำให้ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปณิธิ กิตฺติธโร (ตันติธนาธร)** (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา วัดประดับ จังหวัดสิงห์บุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีอาชีพอื่นๆ มีสถานภาพสมรสแล้ว มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท มีประสบการณ์ปฏิบัติธรรม

ระหว่าง 5-10 ครั้ง แรงจูงใจโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า บุคคลเป็นที่สบายอาหารเป็นที่สบายอิริยาบถเป็นที่ที่พักอาศัยสบายและความต้องการทางสังคมและความรักอยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการสร้างความประจักษ์ตน ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย และความต้องการได้รับเกียรติและภาคภูมิใจอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคล คือ อายุ สถานภาพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัดประดับแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยส่วนบุคล มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัดประดับ โดยภาพรวม มีค่าเป็นลบ อยู่ในระดับต่ำที่สุด

3) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พุทธศาสนิกชนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ธรรมะในพระพุทธศาสนาจะไม่จำกัดการศึกษาเชิงปริญญา จึงทำให้ไม่ว่าจะเรียนจบปริญญาหรือไม่จบก็ตามไม่มีผลต่อการปฏิบัติธรรม ทุกคนสามารถเข้าใจและเข้าถึงธรรมะได้ เพราะพระพุทธศาสนามุ่งเน้นเรื่องการพ้นทุกข์ และสอนให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ให้พ้นจากอวิชชา หรือความไม่รู้ความจริงในธรรมชาติ อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จากกิเลสทั้งปวง คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง เห็นเหตุผลว่าเพราะสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตามกฎพระไตรลักษณ์และสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรม จึงทำให้ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวิสันต์ ปสนฺนจิตฺโต (ปานเพ็ชร)** (2566) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย และ (2) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย จำแนกตาม เพศ อายุ และอาชีพ กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย จำนวนทั้งหมด 108คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์ของอัลฟ่าตามวิธีครอนบาค (Cronbach’s Alpha coefficient) เท่ากับ .87 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมุติฐานด้วย การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ผลการวิจัย พบว่า (1) แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (2) การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ อายุ และอาชีพ พบว่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิตที่ระดับ 0.05

4) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า พุทธศาสนิกชนผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม

กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า พุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรมนั้นมีความคุ้นชินกับการปฏิบัติธรรมที่นี่ เนื่องจากทางวัดมีการเตรียมความพร้อมในการจัดการปฏิบัติสำหรับผู้ที่จะมาปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง โดยทางวัดมีสถานที่ที่เงียบสงบ บรรยากาศร่มรื่น สถานที่ปฏิบัติธรรมและสถานที่พักแบ่งเป็นสัดส่วน สถานที่ปฏิบัติธรรมอยู่ห่างไกลจากที่พัก ศาลาปฏิบัติธรรมกว้างขวาง ไม่แออัด ต่อจำนวนผู้เข้าปฏิบัติ และมีห้องน้ำ ห้องสุขา เพียงพอ พระวิปัสสนาจารย์ที่มีความเมตตา น่าเลื่อมใส และมีความรู้ความสามารถในการแสดงธรรมสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา มีการจัดอาหารบริโภคที่เพียงพอและเหมาะสม และมีการจัดสถานที่พักแยกเป็นสัดส่วน กล่าวคือ มีความพร้อมในทุกด้าน จึงทำให้ผู้เข้าปฏิบัติธรรม ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระภูมินทร์ ตรีภพอารักษ์** (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับความพึงพอใจที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำ กรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านวิทยากร รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาสาระตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำ กรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม มีผลทำให้ความพึงพอใจที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานคร แห่งที่ 37 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารควรรักษามาตรฐานความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรมที่เป็นสัปปายะสามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้อย่างไม่แออัด

2. ผู้บริหารควรจัดทำแผนปฏิบัติการจัดปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะ โดยคัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการที่จะมาสอนและบรรยายธรรมให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

3. ผู้บริหารวัดควรมีการอบรมพัฒนาให้พระวิทยากรมีความหลากหลายเลือกใช้แนวทางและคำสอนที่มีความเข้าใจง่ายเหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติทุกเพศ ทุกวัย และมีการบรรยายธรรมสอดแทรก โดยยกตัวอย่างในการอธิบายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถที่จะเข้าใจได้ง่าย

4. ควรมีแผนการกำหนดช่วงระยะเวลาที่มีความเหมาะสม คือ ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป และมีการกำหนดรูปแบบอิริยาบถของกิจกรรมสลับกันเป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึก

ไม่เหนื่อยล้า และยังช่วยลดอาการเวทนาที่เกิดจากการปวดเมื่อยตามจุดต่าง ๆ เนื่องจากการนั่งเป็นเวลานาน

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

2. ควรศึกษาวิจัยปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

3. ควรศึกษาวิจัยแนวโน้มของผู้ปฏิบัติที่จะเข้าร่วมการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิททยาลัย.

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). *สถิติสำหรับงานวิจัย*, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิติ ตยัคคานนท์. (2533). *นักบริหารทันสมัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). (กรุงเทพมหานคร: บัตเตอฟราย).

ขุนสรรพกิจโกศล (โกวิท ปัทมะสุนทร). (2534). ผู้รวบรวม, *คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ปริจเฉทที่ 7 สมุจจยสังคหวิภาค*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จันทรานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอย.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2549). *จิตวิทยาสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟพริ้น จำกัด.

ฐิตวณฺโณ ภิกขุ. (2546). *วิปัสสนาภาวนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราช วิทยาลัย.

ณัฐชานันท์ พิสุทธิโยธิน. (2557). *แรงจูงใจในการทำงานของพนักงานบริษัทบริหารสินทรัพย์กรุงเทพพาณิชย์ จำกัด*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง บธ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ดังตฤณ. (2545). *มหาสติปัฏฐานสูตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ธรรมดา.

ทวี ภุมรินทร์. (2545). *มงคลชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก.

เทพพร มังธานี. (2541). *มงคลชีวิต คู่มือพัฒนาชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: เลี่ยงเชียง.

นิภา เมธาวีชัย. (2543). วิทยาการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันราชภฏธนบุรี.

บุญทัน ดอกไธสง. และเอ็ด สาระภูมิ. (2529). *ประสิทธิภาพการใช้มนุษย์สัมพันธ์ในการบริหาร*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2542). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. บุรีรัมย์: สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

ประเวศ วะสี. (2538). *วัฒนธรรมกับการพัฒนาในโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทยเรื่องภูมิปัญญาไทยมิติใหม่ในการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พนมไพร ไชยวงศ.(2550). *เอกสารคำสอนวิชาหลักธรรมกับชีวิต*. สุพรรณบุรี: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตสุพรรณบุรี.

พร รัตนสุวรรณ. (2529). *คู่มือการฝึกอานาปาณสติ*. กรุงเทพมหานคร: วิญญาณ.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2542). *วิปัสสนาในอิริยาบถยืน*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทฺธิ). (2532). *วิปัสสนากรรมฐาน ภาค 2*. กรุงเทพมหานคร: บจก. อัมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊พ.

พระธรรมปิฎก (ป.อ ปยุตฺโต). (2537). *ชีวิตที่สมบูรณ์*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2540). *เครื่องวัดความเจริญของชาวพุทธ (อารยวัฒิ)*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก.

พระธรรมปิฎก (ป.อ ปยุตฺโต). (2542). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ ปยุตฺโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมสิงหบุราจารย์. (2522). *กฎแห่งกรรม-ธรรมปฏิบัติ 23*. กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์.

พระพุทธโฆสาจารย์. (2522). *วิสุทธิมรรคแปล ภาค 1 ตอน 2 ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพุทธโฆสาจารย์. (2522). *วิสุทธิมรรคแปล ภาค 1 ตอน 2 ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย*. (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, (พิมพ์ครั้งที่ 19). นนทบุรี: บริษัท เอส. อาร์.พริ้นติ้ง จำกัด.

พระมหาจรรยา สุทฺธิญาโณ. (2538). *พุทธปัญญากับการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันปัญญานันทะ.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). (2549). *การบริหารวัด*, นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

พระศรีวรญาณ (บุญชิต ญาณสวโร). (2542). *หลักการปฏิบัติพระกัมมัฏฐานในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาบรรณาคาร), 30-308.

พุทธทาสภิกขุ. (2537). *หลักธรรมสำหรับนักศึกษา*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาสำนักบันลือธรรม.

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2530). *อุดมการณ์สร้างสรรค์แผ่นดินไทยให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง*. กรุงเทพฯ: โมเดอร์นเพรส.

ภารดี อนันต์นาวี. (2553). *ศูนย์นวัตกรรมการบริหาร และผู้นำทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา หลักการ*. แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ชลบุรี: สำนักพิมพ์มนตรี จำกัด.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระสูตรและอรรถกถาแปล อังคุตรนิกาย ปัญจกนิบาต เล่มที่ 2 ภาคที่ 2*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหาเถรสมาคม.(2543). *ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด*.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

มัลลิกา คณานุรักษ์. (2547). *จิตวิทยากับการสื่อสารของมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ. (2540). *สถิติวิทยาการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพ: สุวิริยาสาสน์.

ศิริพงษ์ เศาภายน. (2553). *หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา*: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: บุ๊คพอย.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2542). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: ธีรฟิล์มและไซเท็กซ์.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2540). *พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่ง.

ส่งศรี ชมพูวงศ์. (2547). *การวิจัย*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยนครศรีธรรมราช.

สมชัย วงษ์คณะ,รศ.ดร. และ ทวนทอง เชาวกีรติพงศ์,รศ.ดร. (2551). *เอกสารประกอบกำรสอนวิชาการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

สมพงษ์ เกษมสิน. (2517). *สารรานุกรมการบริหาร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ วัฒนาพานิช.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2529). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

2) วิทยานิพนธ์ /สารนิพนธ์ และงานวิจัย

พระวิสันต์ ปสนฺนจิตฺโต (ปานเพ็ชร). (2566). *แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณอภัย พวงมะลิ. (2561). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ของศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานวัดถ้ำพระผาคอก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย*. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

บุณชญา วิวิธขจร. (2560). *การปฏิบัติวิปสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ สำนักมหาสีสยาดอ*: ในประเทศ เมียนมาร์, วารสารสิรินธรปริทรรศน์, ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม), 51.

พระเกษม ธีรวโส (ทรัพย์พนาลัย). (2560). *ศึกษาหลักธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาใน สมาธิสูตร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปณิธิ กิตฺติธโร (ตันติธนาธร). (2560). *แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัดประดับจังหวัดสิงห์บุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรชาติ พุทฺธสโร, ภาคพรม. (2561). *การศึกษาหลักสัปปายะที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมในเขตจังหวัดสุรินทร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระภูมินทร์ ตรีภพอารักษ์. (2559). *ความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำกรุงเทพมหานครแห่งที่ 37*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สาขารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสยาม.

พระมหาชูชัย อารยจินดา. (2563). *เจตคติต่อปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติธรรมของผู้เข้าปฏิบัติธรรม ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปปายะ 7.* ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระมหาวินัย สำโร (สุกรีรักษวิทยา). (2561). *วิเคราะห์แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการปฏิบัติธรรม ณ วัดมัชฌันติการาม เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อภิญญา ชูตระกูล. (2562). *แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของชาวต่างชาติที่วัดรำเปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อารีย์ เกาะเต้น และกฤษฎา นันทเพ็ชร. (2561). *"การพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์ปฏิบัติธรรมในประเทศ สหรัฐอเมริกา"* สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม), 1457.

3) ออนไลน์

ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา http:\\www.sptcenter.org/สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด [30 ตุลาคม 2560].

2. ภาษาอังกฤษ

E.R. Hilgard and R.C. Atkinson (1967). *lntroduction to Psychology* (New York: Harcourt, Brace and World), 56.

Maslow, A. (1954). *Motivation and Personality*. New York: Harper.

Weiten, Wayne. (1997). *Psychology of Education*. Belmont: Nelson Education Ltd.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

1. พระศรีวินยาภรณ์, ดร.

ตำแหน่งปัจจุบัน - อาจารย์ประจำ สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. ดร.ชมพูนุช ช้างเจริญ

ตำแหน่งปัจจุบัน - อาจารย์ประจำ สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

5. ดร.สันติราษฎร์ พวงมลิ

ตำแหน่งปัจจุบัน - อาจารย์ประจำ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ (IOC)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๖๘๓ **วันที่** ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยวิทยานิพนธ์ (IOC)

เรียน พระศรีวินยาภรณ์, ดร.

ด้วย พระมหาพุทธสรณ์ พุทฺธสรโณ (ชัยสมบัติ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๑๕๐๑๑๐๐๕ นักศึกษารุ่นที่๑๙/๒๕๖๔ สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร (MOTIVATION IN DHAMMA PRACTICE OF BUDDHISTS AT WAT THONG NIAM, NONGKHAEM DISTRICT, BANGKOK)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเรียนมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลในการเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๖๘๓ **วันที่** ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยวิทยานิพนธ์ (IOC)

เจริญพร ดร.ชมพูนุช ช้างเจริญ

ด้วย พระมหาพุทธสรณ์ พุทธสรโณ (ชัยสมบัติ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๑๕๐๑๑๐๐๕ นักศึกษารุ่นที่๑๙/๒๕๖๔ สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร (MOTIVATION IN DHAMMA PRACTICE OF BUDDHISTS AT WAT THONG NIAM, NONGKHAEM DISTRICT, BANGKOK)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลในการเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ตรวจสอบเรียบร้อย
ดร.ชมพูนุช ช้างเจริญ
๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๖๘๓ **วันที่** ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยวิทยานิพนธ์ (IOC)

เจริญพร ดร.สันติราษฎร์ พวงมลิ

ด้วย พระมหาพุทธสรณ์ พุทฺธสรโณ (ชัยสมบัติ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๑๕๐๑๑๐๐๕ นักศึกษารุ่นที่๑๙/๒๕๖๔ สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา (BUDDHIST STUDIES) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร (MOTIVATION IN DHAMMA PRACTICE OF BUDDHISTS AT WAT THONG NIAM, NONGKHAEM DISTRICT, BANGKOK)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลในการเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

- ด้วยความยินดี
ดร. สันติราษฎร์ พวงมลิ
๒๘ ธ.ค. ๖๖

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ และหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

ที่ อว ๗๙๐๕/ว

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล

กราบเรียน พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดทองเนียม กรุงเทพมหานคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 130 ชุด

ด้วย พระมหาพุทธสรณ์ พุทธสรโณ (ชัยสมบัติ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๑๕๐๑๑๐๐๐๕ นักศึกษารุ่นที่ ๑๙/๒๕๖๔ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา (BUDDHIST STUDIES) ของ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง "แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร (MOTIVATION IN DHAMMA PRACTICE OF BUDDHISTS AT WAT THONG NIAM, NONGKHAEM DISTRICT, BANGKOK)" มีความประสงค์ขอความเมตตาอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับพระเดชพระคุณด้วยตนเอง

จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพ

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๙-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/๐๓๒๑ **วันที่** ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กราบเรียน พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร.

ด้วย พระมหาพุทธสรณ์ พุทฺธสรโณ (ชัยสมบัติ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๑๕๐๑๑๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา (BUDDHIST STUDIES) ของ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร (MOTIVATION IN DHAMMA PRACTICE OF BUDDHISTS AT WAT THONG NIAM, NONGKHAEM DISTRICT, BANGKOK)” มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงกราบเรียนมายังพระเดชพระคุณ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับพระเดชพระคุณด้วยตนเอง

จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๒๒๓

๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความเมตตานุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระสมสนุก สุมโน (ทองสหวัทดิ์)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาพุทธสรณ์ พุทธสรโณ (ชัยสมบัติ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๑๕๐๑๑๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา (BUDDHIST STUDIES) ของ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง "แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร (MOTIVATION IN DHAMMA PRACTICE OF BUDDHISTS AT WAT THONG NIAM, NONGKHAEM DISTRICT, BANGKOK)" มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์จากท่านในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงกราบเรียนมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

ให้สัมภาษณ์แล้ว
พระสมสนุก สุมโน
31. พฤษภาคม 2567

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๒๒๓

๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นางสาวอัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาพุทธสรณ์ พุทธสรโณ (ชัยสมบัติ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๑๕๐๑๑๐๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา (BUDDHIST STUDIES) ของ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง "แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร (MOTIVATION IN DHAMMA PRACTICE OF BUDDHISTS AT WAT THONG NIAM, NONGKHAEM DISTRICT, BANGKOK)" มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์จากท่านในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

ให้สัมภาษณ์แล้ว
อัญรินทร์ พีรวิชญ์ชาญเมธา
5 มิถุนายน 2567

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาชิรญาณวโรรส (B 7.1)
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๒๒๓

๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นางสาววาสุนิดา ถาคำมี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาพุทธสรณ์ พุทธสรโณ (ชัยสมบัติ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๑๕๐๑๑๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา (BUDDHIST STUDIES) ของ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง "แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร (MOTIVATION IN DHAMMA PRACTICE OF BUDDHISTS AT WAT THONG NIAM, NONGKHAEM DISTRICT, BANGKOK)" มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์จากท่านในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

ให้สัมภาษณ์แล้ว
ภูมินท ภคมี.
31 พ.ค. 2567.

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๒๒๓

๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายพงษ์นิชญ์ กุลจรัสอำนวย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาพุทธสรณ์ พุทธสรโณ (ชัยสมบัติ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๑๕๐๑๑๐๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา (BUDDHIST STUDIES) ของ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง "แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร (MOTIVATION IN DHAMMA PRACTICE OF BUDDHISTS AT WAT THONG NIAM, NONGKHAEM DISTRICT, BANGKOK)" มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์จากท่านในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ได้ให้สัมภาษณ์แล้ว
พงษ์นิชญ์ กุลจรัสอำนวย
3 มิถุนายน 2567

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ภาคผนวก ง
เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมในการวิจัยในคน

ที่ จว. ๐๐๔๗/๒๕๖๗

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง: แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

TITLE: MOTIVATION IN DHAMMA PRACTICE OF BUDDHIST AT WAT THONGNAIM, NONGKHAEM DISTRICT BANGKOK

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระมหาพุทธสรณ์ ชัยสมบัติ

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๗ วันอังคารที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ มติที่ ๒๐/๒๕๖๗ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภยันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๑๑ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ออกให้ ณ วันที่ ๑๒ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ลงนาม

(พระมหามงวินทร์ ปุริสุตฺตโม, ผศ.ดร.)
ประธานกรรมการ
คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ให้ตรงกับตามความเป็นจริงโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือ เติมข้อความลงในช่องว่าง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ แต่นำไปวิเคราะห์เพื่อนำผลการวิจัยไปแก้ไขปรับปรุง เกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการปฏิบัติธรรม

เจริญพรขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือด้วยดียิ่ง

พระมหาพุทธสรณ์ ชัยสมบัติ
นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

1. ☐ ชาย 2. ☐ หญิง

2. อายุ

1. ☐ ระหว่าง 20 - 29 ปี
2. ☐ ระหว่าง 30 - 39 ปี
3. ☐ ระหว่าง 40 - 49 ปี
4. ☐ ระหว่าง 50 - 59 ปี
5. ☐ ระหว่าง 60 ปี ขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

1. ☐ ประถมศึกษา
2. ☐ มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า
3. ☐ อนุปริญญา หรือเทียบเท่า
4. ☐ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม

1. ☐ 1 – 5 ครั้ง
2. ☐ 6 – 10 ครั้ง
3. ☐ มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องวางที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	ข้อความ	ระดับแรงจูงใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ						
1	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้เกิดความสงบสุขทางจิตใจ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
2	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้อารมณ์มั่นคงไม่หวั่นไหว เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
3	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้ชีวิตเปลี่ยนไปใน ทางที่ดีขึ้น เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
4	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าเป็นการพัฒนาจิตให้บริสุทธิ์ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
5	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้พ้นทุกข์ได้ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย						
6	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้มั่งมีเงินทอง เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
7	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้การค้าขายร่ำรวย เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
8	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้ไม่มีอุปสรรคในการทำงาน เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
9	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
10	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้มีอายุยืน เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
ด้านที่พักอาศัย						
11	สถานที่ปฏิบัติธรรมหาง่าย มีถนนหนทางสัญจรที่สะดวก เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					

ข้อ	ข้อความ	ระดับแรงจูงใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12	สถานที่ปฏิบัติธรรมมีห้องน้ำเพียงพอต่อความต้องการ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
13	สถานที่ปฏิบัติธรรมมีบรรยากาศร่มรื่น อากาศถ่ายเทสะดวกเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
14	สถานที่ปฏิบัติธรรมสงบดี ไม่มีเสียงรบกวน เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
15	สถานที่ปฏิบัติธรรมมีบริเวณกว้างขวาง จัดเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
ด้านอาหาร						
16	สถานที่ปฏิบัติธรรมมีอาหารและน้ำปานะเพียงพอต่อความต้องการ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
17	สถานที่ปฏิบัติธรรมมีอาหารหลากหลายรายการให้เลือก เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
18	สถานที่ปฏิบัติธรรม อาหารที่จัดไว้ทานแล้วย่อยง่าย เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
19	อาหารที่จัดไว้มีรสชาติตรงตามที่ตัวเองต้องการ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
20	อาหารที่จัดไว้สะอาดปลอดสารพิษ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
ด้านบุคคล						
21	ผู้ร่วมปฏิบัติธรรมมีความเห็นเสมอกัน เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
22	ผู้ร่วมปฏิบัติธรรมมีความน่านับถือ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
23	ผู้ร่วมปฏิบัติธรรมรักษากติกา กฎระเบียบที่วางไว้ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
24	มีวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ มีข้อวัตรปฏิบัติโดยชอบ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					

ข้อ	ข้อความ	ระดับแรงจูงใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
25	มีวิปัสสนาจารย์ ที่มีความสามารถแนะนำแนวทางในการปฏิธรรม เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
ด้านอิริยาบถ						
26	มีการปฏิบัติในอิริยาบถเดินและนั่งในระยะเวลาที่เหมาะสมเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
27	ท่านสามารถเลือกอิริยาบถที่เหมาะสมกับตนเองได้เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
28	มีระยาเวลาในการปฏิบัติในอิริยาบถต่างๆ ที่เหมาะสมเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
29	เมื่อปฏิบัติแล้วสามารถมีสติรู้ตัวทุกขณะ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					
30	เมื่อปฏิบัติแล้วท่านสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม

1. ปัญหาและอุปสรรค ในการเข้าปฏิบัติธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติธรรมครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ฉ
ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง แรงจูงใจในในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม
เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

.....

ข้อ	คำสอบถามสำหรับการวิจัย	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					สรุปผล
		1	2	3	รวมค่า	ค่า IOC	
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม							
1	เพศ 1. ☐ ชาย 2. ☐ หญิง	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
2	อายุ 1. ☐ 20 - 29 ปี 2. ☐ 30 - 39 ปี 3. ☐ 40 - 49 ปี 4. ☐ 50 - 59 ปี 5. ☐ ตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
3	ระดับการศึกษา 1. ☐ ประถมศึกษา 2. ☐ มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า 3. ☐ อนุปริญญา หรือเทียบเท่า 4. ☐ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
4	ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม 1. ☐ 1 - 5 ครั้ง 2. ☐ 6 - 10 ครั้ง 3. ☐ มากกว่า 10 ครั้ง ขึ้นไป	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง แรงจูงใจในในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม
เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

.....

ข้อ	คำสอบถามสำหรับการวิจัย	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					สรุปผล
		1	2	3	รวมค่า	ค่า IOC	
ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร							
1. ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ							
1	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้เกิดความสงบสุขทางจิตใจ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
2	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้อารมณ์มั่นคงไม่หวั่นไหว เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
3	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้ชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
4	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าเป็นการพัฒนาจิตให้บริสุทธิ์ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
5	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้พ้นทุกข์ได้ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
2. ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย							
6	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้มั่งมีเงินทอง เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
7	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้การค้าขายร่ำรวย เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
8	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้ไม่มีอุปสรรคในการทำงาน เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
9	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
10	ท่านเข้ามาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าทำให้มีอายุยืน เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง แรงจูงใจในในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม
เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

.....

ข้อ	คำสอบถามสำหรับการวิจัย	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					สรุปผล
		1	2	3	รวมค่า	ค่า IOC	
3. ด้านที่พักอาศัย							
11	สถานที่ปฏิบัติธรรมหาง่าย มีถนนหนทางสัญจรที่สะดวก เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
12	สถานที่ปฏิบัติธรรมมีห้องน้ำเพียงพอต่อความต้องการ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
13	สถานที่ปฏิบัติธรรมมีบรรยากาศร่มรื่น อากาศถ่ายเท สะดวกเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	**1**	ใช้ได้
14	สถานที่ปฏิบัติธรรมสงบดี ไม่มีเสียงรบ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+0	+1	+1	2	**1**	ใช้ได้
15	สถานที่ปฏิบัติธรรมมีบริเวณกว้างขวาง จัดเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+0	+1	+1	2	**1**	ใช้ได้
4. ด้านอาหาร							
16	สถานที่ปฏิบัติธรรมมีอาหารและน้ำปานะเพียงพอต่อความต้องการ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
17	สถานที่ปฏิบัติธรรมมีอาหารหลากหลายรายการให้เลือก เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
18	สถานที่ปฏิบัติธรรม อาหารที่จัดเตรียมไว้ทานแล้วย่อยง่าย เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+0	+1	+1	2	**0.66**	ใช้ได้
19	อาหารที่จัดเตรียมไว้มีรสชาติตรงตามที่ตัวเองต้องการ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+0	+1	+1	2	**0.66**	ใช้ได้
20	อาหารที่จัดเตรียมไว้สะอาดปลอดสารพิษ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+0	+1	+1	2	**0.66**	ใช้ได้

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง แรงจูงใจในในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม
เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

.....

ข้อ	คำสอบถามสำหรับการวิจัย	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					สรุปผล
		1	2	3	รวมค่า	ค่า IOC	
5. ด้านบุคคล							
21	ผู้ร่วมปฏิบัติธรรมมีความเห็นเสมอกัน เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+0	+1	+1	2	**0.66**	ใช้ได้
22	ผู้ร่วมปฏิบัติธรรมมีความน่านับถือ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
23	ผู้ร่วมปฏิบัติธรรมรักษากติกา กฎระเบียบที่วางไว้เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
24	มีวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ มีข้อวัตรปฏิบัติโดยชอบเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
25	มีวิปัสสนาจารย์ ที่มีความสามารถแนะนำแนวทางในการปฏิธรรม เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6. ด้านอิริยาบถ							
26	มีการปฏิบัติในอิริยาบถเดินและนั่งในระยะเวลาที่เหมาะสมเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
27	ท่านสามารถเลือกอิริยาบถที่เหมาะสมกับตนเองได้เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
28	มีระยะเวลาในการปฏิบัติในอิริยาบถต่างๆ ที่เหมาะสมเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
29	เมื่อปฏิบัติแล้วสามารถมีสติรู้ตัวทุกขณะ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
30	เมื่อปฏิบัติแล้วท่านสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นแรงจูงใจให้เข้ามาปฏิบัติธรรม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
		ค่าเฉลี่ย = 0.95					

ภาคผนวก ช
ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่า ของครอนบาค (Cronbach)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded[a]	0	.0
	Total	30	100.0

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.939	.937	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
a1	4.27	.868	30
a2	3.97	.928	30
a3	4.20	.761	30
a4	4.30	.702	30
a5	3.97	.850	30
b6	2.70	1.119	30
b7	2.90	1.155	30
b8	3.37	1.245	30
b9	3.47	1.224	30
b10	3.20	1.297	30
c11	4.07	.828	30
c12	3.67	.844	30
c13	4.37	.615	30

c14	4.17	.834	30
c15	4.13	.819	30
d16	4.03	.928	30
d17	3.67	1.061	30
d18	3.47	1.008	30
d19	3.27	1.112	30
d20	3.20	.887	30
e21	3.70	.702	30
e22	3.80	.805	30
e23	3.80	.761	30
e24	4.40	.724	30
e25	4.23	.898	30
f26	3.73	.944	30
f27	3.63	.999	30
f28	3.83	.834	30
f29	3.80	.925	30
f30	4.30	.750	30

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.979	43

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
a1	152	4.33	.638
a2	152	4.35	.674
a3	152	4.23	.723
a4	152	4.38	.607
a5	152	4.27	.651
b6	152	4.38	.618
b7	152	4.26	.695
b8	152	4.45	.660

b9	152	4.45	.628
b10	152	4.47	.608
c11	152	4.28	.643
c12	152	4.39	.641
c13	152	4.44	.638
c14	152	4.45	.629
c15	152	4.30	.629
d16	152	4.12	.749
d17	152	4.09	.703
d18	152	4.21	.777
d19	152	4.34	.682
d20	152	4.31	.683
e21	152	4.27	.640
e22	152	4.29	.647
e23	152	4.19	.698
e24	152	4.26	.638
e25	152	4.44	.658
f26	152	4.05	.698
f27	152	4.34	.652
f28	152	4.66	.565
f29	152	4.41	.665
f30	152	4.22	.643
g31	152	4.44	.638
g32	152	4.39	.599
g33	152	4.48	.586

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
g34	152	4.26	.648
g35	152	4.36	.615
ด้าน1	152	4.31	.543
ด้าน2	152	4.40	.486
ด้าน3	152	4.37	.523
ด้าน4	152	4.22	.591
ด้าน5	152	4.29	.532
ด้าน6	152	4.34	.499

ด้าน7	152	4.39	.499
รวมด้าน	152	4.33	.461
Valid N (listwise)	152		

ภาคผนวก ซ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

ขอความกรุณาให้สัมภาษณ์ตามความเป็นจริง หรือตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำไปวิเคราะห์ เพื่อนำผลการวิจัยไปแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวกับเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม ณ วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้แบบสัมภาษณ์ ด้วยการกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงเท่าที่สามารถเปิดเผยได้

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์: .....นามสกุล.....

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน/วัด.....

แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์..... โทร..... มือถือ.....

วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ วัน.....ที่..... เดือน.....พ.ศ. 2567 เวลา.....น.

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1. ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ

1.1 ท่านคิดว่า การปฏิบัติธรรมทำให้จิตใจสงบหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

1.2 ท่านคิดว่า การปฏิบัติธรรมทำให้เกิดบุญกุศลและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย

2.1 ท่านคิดว่า การปฏิบัติธรรมทำให้มีความปลอดภัยแก่ชีวิตของท่านและครอบครัวหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2.2 ท่านคิดว่า การปฏิบัติธรรมทำให้มีความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงานหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. ด้านที่พักอาศัย

3.1 ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3.2 ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. ด้านบุคคล

4.1 ท่านคิดว่าพระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความรู้ความสามารถในการแนะนำการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4.2 ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

5. ด้านอาหาร

5.1 ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้มีความเหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

5.2 ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

6. ด้านอิริยาบถ

6.1 ท่านคิดว่า วัดทองเนียมมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

6.2 ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ท่านคิดว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่า มีข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

เจริญพรขอบคุณ
พระมหาพุทธสรณ์ ชัยสมบัติ
นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ฌ
ผลการประเมิน (ค่า CVI) แบบสัมภาษณ์

ผลการแปลผลค่า (CVI) จากแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เรื่อง แรงจูงใจในในการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ข้อที่	คำสัมภาษณ์ สำหรับการวิจัย	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	CVI	แปลผล
		1	2	3			
1. ด้านความต้องการความสุขและความสงบใจ							
1	ท่านคิดว่า การปฏิบัติธรรมทำให้จิตใจสงบหรือไม่ อย่างไร	3	4	4	11	3.66	ใช้ได้
2	ท่านคิดว่า การปฏิบัติธรรมทำให้เกิดบุญกุศลและส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร	4	4	4	12	4.00	ใช้ได้
2. ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย							
3	ท่านคิดว่า การปฏิบัติธรรมทำให้มีความปลอดภัยแก่ชีวิตของท่านและครอบครัวหรือไม่ อย่างไร	4	3	4	11	3.66	ใช้ได้
4	ท่านคิดว่า การปฏิบัติธรรมทำให้มีความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงานหรือไม่ อย่างไร	4	3	4	11	3.66	ใช้ได้
3. ด้านที่พักอาศัย							
5	ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	4	4	3	11	3.66	ใช้ได้
6	ท่านคิดว่า สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติของท่านหรือไม่ อย่างไร	4	4	3	11	3.66	ใช้ได้
4. ด้านบุคคล							
7	ท่านคิดว่าพระอาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีความรู้ความสามารถในการแนะนำการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร	4	4	4	12	4.00	ใช้ได้
8	ท่านคิดว่า กลุ่มบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร	4	4	3	11	3.66	ใช้ได้

ข้อที่	คำสัมภาษณ์ สำหรับการวิจัย	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	CVI	แปลผล
		1	2	3			
5. ด้านอาหาร							
9	ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้มีความเหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร	4	4	3	11	3.66	ใช้ได้
10	ท่านคิดว่า อาหารและเครื่องดื่มที่ทางวัดทองเนียมจัดเตรียมไว้ให้มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร	4	4	4	12	4.00	ใช้ได้
6. ด้านอิริยาบถ							
11	ท่านคิดว่า วัดทองเนียมมีการกำหนดช่วงระยะเวลาของกิจกรรมการสวดมนต์ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	4	4	4	12	4.00	ใช้ได้
12	ท่านคิดว่า ระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมของวัดทองเนียม มีผลต่อแรงจูงใจในการมาปฏิบัติธรรมของท่านหรือไม่ อย่างไร	4	4	4	12	4.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ญ
โครงการปฏิบัติธรรมวันสำคัญทางศาสนา ณ วัดทองเนียม แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

โครงการปฏิบัติธรรมวันสำคัญทางศาสนา ณ วัดทองเนียม แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ลักษณะโครงการ : เป็นโครงการที่ปฏิบัติเป็นประจำทุกเทศกาลสำคัญ
ชื่อโครงการ : โครงการปฏิบัติธรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
หน่วยงานที่รับผิดชอบ : วัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นการนับถือตามประเพณีหรือนับถือตามบรรพบุรุษเสียส่วนมาก การทำความเข้าใจหลักคำสอนในส่วนที่เป็นแก่นแท้ของศาสนาหรือข้อปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นนั้น มักจะมีโอกาสน้อย อีกทั้งความเจริญด้านวัตถุได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว แต่ในขนะเดียวกันความเสื่อมทางด้านจิตใจก็เพิ่มมากขึ้นจนเป็นที่น่าวิตกดังจะเห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้น ล้วนมีสาเหตุมาจากการขาดความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ขาดระเบียบวินัย และไม่นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

วัดทองเนียม จึงได้จัดโครงการปฏิบัติธรรมวันสำคัญทางศาสนาขึ้น เพื่อเป็นการปลูกฝังศีลธรรมจริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามให้แก่ประชาชนทั่วไปเพื่อให้ประชาชนทั้งหลายได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เป็นการพัฒนาคุณภาพจิตใจ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้และความเข้าใจหลักธรรมของพระพุทธศานาได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการรู้จักแก้ปัญหาโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อให้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการได้ปลูกฝังให้มีจิตใจใฝ่ดีงาม มีค่านิยมถูกต้องตามประเพณีวัฒนธรรมไทย
4. เพื่อให้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการฝึกปฏิบัติจริง

เป้าหมาย

ด้านปริมาณ

- จำนวนประชาชนทั่วไปผู้เข้าร่วมปฏิบัติแต่ละเทสกาล

ด้านคุณภาพ

1. ประชาชนทั่วไปผู้เข้าร่วมปฏิบัติสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
2. ประชาชนทั่วไปผู้เข้าร่วมปฏิบัติมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งที่ดีสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยสติ และวางใจเป็นกลางอันจะช่วยพัฒนาให้ผ่องใส เพิ่มพูนสติปัญญา ความสามารถในการเรียนรู้และทำงานเป็นกลุ่มได้ดีขึ้น

ลักษณะกิจกรรม

เป็นกิจกรรมต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ปีละ 10 วาระ คือ

1. เทศกาลส่งท้ายปีเก่า-ต้อนรับปีใหม่ 2. เทศกาลวันมาฆบูชา
3. เทศกาลวันสรงกรานต์ 4. เทศกาลวันวิสาขบูชา
5. เทศกาลวันอาสาฬหบูชา
6. เทศกาลวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดี ศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10
7. เทศกาลวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี
8. เทศกาลวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
9. เทศกาลวันทอดกฐินสามัคคี
10. เทศกาลวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9)

แนวทางดำเนินงาน

1. เสนอกิจกรรมให้คณะกรรมการวัดพิจารณา
2. ประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผน กำหนดกิจกรรม
3. ออกคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานด้านต่างๆ
4. จัดเตรียมเอกสารเพื่อดำเนินกิจกรรม
5. ดำเนินการตามกิจกรรม
6. ประเมินผลกิจกรรม

ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม

ประชาชนทั่วไปปฏิบัติธรรมแบบพักค้างคืน 3 วัน 2 คืน

งบประมาณ

- ได้รับจากผู้มีศรัทธาทั่วไป
- ได้รับงบประมาณจากวัดทองเนียม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประชาชนทั่วไปผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้และเข้าใจหลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง
2. ประชาชนทั่วไปผู้เข้าร่วมโครงการรู้จักแก้ปัญหาโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
3. ประชาชนทั่วไปผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการปลูปฝังให้มีจิตใจใฝ่ดีงาม มีค่านิยมถูกต้องตามประเพณีวัฒนธรรมไทย
4. ประชาชนทั่วไปผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการฝึกปฏิบัติจริง

ผู้ทำโครงการ	**ผู้อนุมัติโครงการ**
(พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร.)	(พระกิตติวิมลเมธี)
เจ้าอาวาสวัดทองเนียม	เจ้าคณะเขตธนบุรี (ธรรมยุต)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล : พระมหาพุทธสรณ์ ชัยสมบัติ

วัน เดือน ปีเกิด : 5 มีนาคม 2540

สถานที่อยู่ปัจจุบัน : วัดทองเนียม แขวงหนองแขม เขตหนองแขม
กรุงเทพมหานคร 10160
E-mail phouthasone997@gmail.com
Tel. Mobile 063-970-6173

การศึกษา

: นักธรรมชั้นเอก

: ป.ธ. 3

: ปริญญาตรี ศิลปะศาสตร์บัณฑิต สาขาบาลีสันสกฤต
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย